

**T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ÇOCUK CİNSEL İSTİSMARINDA CİNSEL KİMLİK VE
MAHREMİYET EĞİTİMİNDE REHBERLİK ÖĞRETMENLERİNİN
ROLÜ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Feyza ÜNAL**

**Enstitü Anabilim Dalı: SOSYAL HİZMET
Enstitü Bilim Dalı: SOSYAL HİZMET**

Tez Danışmanı: Dr. Öğrt. Üyesi Recep ÇELİK

HAZİRAN-2019

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**ÇOCUK CİNSEL İSTİSMARINDA CİNSEL KİMLİK VE
MAHREMİYET EĞİTİMİNDE REHBERLİK ÖĞRETMENLERİNİN
ROLÜ**

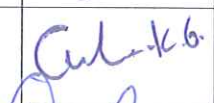
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Feyza ÜNAL

Enstitü Anabilim Dalı: SOSYAL HİZMET

Enstitü Bilim Dalı: SOSYAL HİZMET

Bu tez 20/06/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

	Adı SOYADI	Kanaati			İmza
Jüri Başkanı (Danışman)	Dr. Öğrt. Üyesi Recep ÇELİK	☒ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	
Jüri Üyesi	Dr. Öğrt. Üyesi Fatma KAHRAMAN GÜLOĞLU	☒ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	
Jüri Üyesi	Dr. Öğrt. Üyesi Özden GÜNEŞ	☒ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS / DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU
BEYAN BELGESİ

Tez Başlığı: “ÇOCUK CİNSEL İSTİSMARINDA CİNSEL KİMLİK VE MAHREMİYET EĞİTİMİNDE REHBERLİK ÖĞRETMENLERİNİN ROLÜ”

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın toplam 97 sayfalık kısmına ilişkin aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve 28/05/2019 tarihinde aşağıda ismi yazılı araştırma görevlisi tarafından şahsıma iletilen intihal tespit programı raporuna göre tezimin benzerlik oranı % 14.’tır.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç,
2. Alıntılar dâhil,
3. 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.

Bu bilgiler doğrultusunda tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespiti halinde doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

İmza

Adı SOYADI : Feyza ÜNAL
Öğrenci Numarası : 157203009
Ana Bilim Dalı : SOSYAL HİZMET
Programı : Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans
Türü : () Proje (X) Yüksek Lisans Tezi () Doktora Tezi

Danışman
Dr.Öğrt Üyesi Recep ÇELİK

ÖNSÖZ

Her çocuk duygusal, düşünsel, bilişsel ve fiziksel özneliliği ile dünyaya gelmektedir. Çocuğun özneliliğinin korunarak yetiştirilmesi elzem bir meseledir. İhmal ve istismar olgusu çocuğun özneliliğini bozan, iç ve dış dünyasında ağır tahribatlara yol açan bir durumdur. Bu araştırma okul rehber öğretmenlerinin çocuk ihmal ve istismar kavramına bakışını değerlendirmek ve okul öncesi süreçte anne-babaların çocuklarına verecekleri mahremiyet eğitiminin ve cinsel kimlik eğitiminin koruyucu önleyici boyutta önemi vurgulamak umuduyla hazırlanmıştır.

Çalışma süreci boyunca tez danışmanlığını yapan Dr. Öğr. Üyesi Recep ÇELİK'e, çalışmanın nihai halini alma sürecinde desteklerini esirgemeyen lisans öğrenimimde de öğrencisi olduğum Dr. Öğrt. Üyesi Fatma KAHRAMAN GÜLOĞLU'na, çalışmaya ilgisi ve değerli katılımından dolayı çocuk ihmal istismarının ortaya çıkarılmasında sosyal hareketliliğe öncü olan Saadet Öğretmen(Saadet ÖZKAN)'a, araştırma ve tez yazım sürecinde her zaman yanımda olan başta çok kıymetli halam Bahtişen ÜNAL ve kardeşim Esra ÜNAL olmak üzere tüm aileme, çalışmanın gerçekleştirilmesi sürecinde emeği geçen, desteklerini esirgemeyen bütün arkadaşlarıma teşekkürü borç bilirim.

Feyza ÜNAL
28 Mayıs 2019

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	ii
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: KAVRAMSAL AÇIDAN ÇOCUK İHMAL İSTİSMARI İLE CİNSEL EĞİTİM VE MAHREMİYET EĞİTİMİ.....	5
1.1. Çocuk Kavramı	5
1.2. Çocuğun Fiziksel, Cinsel, Ahlaki Gelişim Süreçleri	5
1.3. Çocuk İstismarı Kavramı	7
1.4. Çocuk İhmal ve İstismar Türleri.....	8
1.4.1. İhmal	8
1.4.2. Fiziksel istismar	8
1.4.3. Duygusal istismar	9
1.4.4. Cinsel istismar	10
1.5. Çocuk Cinsel İstismarında Risk Faktörleri (çocuk-aile-çevre)	15
1.5.1. Çocuk açısından risk	15
1.5.2. Aile açısından risk	16
1.5.3. Çevre açısından risk faktörleri	16
1.6. Cinsel İstismar Etkileri.....	17
1.6.1. Cinsel istismarın kısa dönem etkileri.....	17
1.6.2. Cinsel istismarın uzun dönem etkileri	18
1.7. Çocuk Cinsel İstismarına İlişkin Yapılmış Çalışmalar	19
1.7.1. Türkiye’de çocuk cinsel istismarı ile ilgili yapılmış araştırmalar	19
1.7.2. Dünyada çocuk cinsel istismarı ile ilgili yapılmış araştırmalar	21
1.8. Çocuk İhmali ve İstismarını Önlenme Çalışmaları (birincil önleme-ikincil önleme-üçüncül önleme)	22
1.9. Çocuk İhmal ve İstismarı ile İlgili Ulusal Yasal Mevzuat	22
1.9.1. Çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili uluslararası yasal mevzuat	25
1.10. Cinsel Eğitimin Kapsamı ve Önemi.....	26
1.11. Mahremiyet Eğitiminin Kapsamı Önemi (Çevre Boyutu)	28
1.12. Çocuğun Mahremiyet Eğitiminde Ailenin İşlevi ve Önemi.....	29
1.13. Cinsel Eğitim ve Mahremiyet Eğitiminde Farkındalık	29
1.14. Koruyucu ve Önleyici Hizmetler	30
BÖLÜM 2: GEREÇ VE YÖNTEM.....	35
2.1. Araştırmanın Modeli	35
2.2. Çalışma Grubu	35
2.3. Veri Toplama Aracı	36
2.4. Verilerin Toplanması	37
2.5. Verilerin Analizi	37
2.6. Çocuk Cinsel İstismarında Cinsel Kimlik Ve Mahremiyet Eğitiminde Rehberlik Öğretmenlerinin Rolüne İlişkin Bulgular	37

2.6.1. Rehber öğretmenlerin çocuk ihmal istismarı ile ilgili düşünceleri	37
2.6.1.1. Rehber öğretmenlerin gözüyle çocuk istismarı kavramı	38
2.6.1.2. Rehber öğretmenlerin duygusal istismar algısı	39
2.6.1.3. Rehber öğretmenlerin fiziksel istismar algısı	44
2.6.1.4. Rehber öğretmenlerin cinsel istismar algısı	48
2.6.2. En çok karşılaşılan istismar türü	54
2.6.3. Çocuk istismarında sosyoekonomik durum	55
2.6.4. Katılımcıların gözüyle çocuk ihmal istismarı açısından risk gurunda yer alan çocuk	57
2.6.5. İstismara maruz kalan çocuklarda görülebilen bulguların değerlendirilmesi ..	59
2.6.6. İstismarı gizleme davranışı	62
2.6.7. İstismarın teknoloji boyutu	65
2.6.8. Rehber öğretmenlerin istismar vakalarını tespit etme ve vakalara müdahale süreçlerinin değerlendirilmesi	68
2.6.9. İstismar vakalarında koruyucu önleyici boyutta ebeveyn tutumları	74
2.6.10. Mahremiyet eğitimi	78
2.6.11. Okul sosyal hizmeti	79
SONUÇ VE ÖNERİLER	83
KAYNAKÇA.....	91
EK-1: ARAŞTIRMA İZİN YAZISI	98
EK-2: KATILIMCI GÖRÜŞME FORMU	100
EK-3: GÖRÜŞME SORULARI	101
ÖZGEÇMİŞ	102

KISALTMALAR

ASPB	: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
ÇHS	: Çocuk Hakları Sözleşmesi
ÇİVİ	: Çocuk İhmali ve İstismarı
ÇİM	: Çocuk İzlem Merkezi
ÇKK	: Çocuk Koruma Kanunu
NSPCC	: Ulusal Çocuklara Yönelik Zalimliği Önleme Derneği
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü
YAÜ	: Yalova Üniversitesi

ÖZET

YAÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

TezinBaşlığı: Çocuk Cinsel İstismarında Cinsel Kimlik Ve Mahremiyet Eğitiminde Rehberlik Öğretmenlerinin Rolü	
Tezin Yazarı: Feyza ÜNAL	Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Recep ÇELİK
Kabul Tarihi: 20.06.2019	Sayfa Sayısı: v (ön kısım) + 97 (tez) +5 (ekler)
Anabilim Dalı: Sosyal Hizmet	Bilim Dalı: Sosyal Hizmet
Çocuk ihmal ve istismarı çocuk-aile-toplum üzerine ciddi negatif etkileri olan koruyucu-önleyici boyutta çalışmalar yürütülmesi gereken bir alandır. Öğretmenler, aile dışında çocukla uzun süreli ve yakın iletişim kuran ilk profesyoneller olmaları nedeniyle istismarın fark edilmesi ve önlenmesi boyutunda kritik bir öneme sahiptir. Bu çalışmanın amacı, rehberlik öğretmenlerinin çocuk cinsel istismar konusundaki bilgilerini ve deneyimlerini tespit etmek ve çocuk cinsel istismarı konusunda korucu önleyici boyutta çözüm önerileri sunmaktır. Bu araştırma “Rehberlik Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı ve koruyucu önleyici hizmetler hakkında görüşleri nelerdir?” sorusunun cevabını bulmak için nitel araştırma modeli seçilmiş olup nitel araştırma desenlerinden olgubilim (fenomenoloji) yaklaşımına başvurulmuştur. Fenomoloji insanların “şeyi” nasıl tanımladıkları ve algıları yoluyla onlara ilişkin nasıl bir deneyime sahip olduklarına ilişkin bir çalışmayı ifade eder. veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma kapsamında on okul rehberlik öğretmeni ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Nitel veri toplama sürecinde ses kaydı kullanılmış, verilerin çözümlenmesi aşamasında ses kayıtları Microsoft Office Word’e aktarılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorular kapsamında elde edilen veriler betimsel analiz yoluyla çözümlenmiştir. Betimsel analiz yoluyla görüşülen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir şekilde yansıtmak için doğrudan alıntılara sıklıkla yer verilmiştir. Yapılan araştırma sonucunda ihmal istismarın koruyucu önleyici boyutu için ebeveynlerin özellikle okul öncesi süreçte çocuklarına; kendilerini nasıl koruyabileceklerini, kişisel sınırlarını, özel bölgelerini, iyi dokunma-kötü dokunma arasındaki farkı, bedenlerinin kendilerine ait olduğunu ve kendisi izin vermediği sürece kimsenin kendisine dokunamayacağını anne babaların dahi çocuğun özel bölgelerine sadece ihtiyaçlarını karşılamak için mahrem algısına zarar vermeden dokunabileceği bilincinin kazandırılmasının gerekli olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Katılımcılar mahremiyet eğitiminin çocukların gelişim düzeylerine göre cinsel sağlık ve cinsel bilgi eğitimi ile birlikte verilmesi gerektiğini, ebeveynlerin çocuğun bedeni kendisine aittir ilkesini ihlal etmeden çocuğun kişisel sınırlarına saygı duyduğunu hissettirerek yetiştirmesi gerektiğini sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan görüşmelerde okullarda kurulacak bir sosyal birim ile çocukların bütüncül olarak eğitimi, gelişimi, takip ve kontrolü etkin bir şekilde sağlanabileceği bu birimlerde; psikolog, sosyal hizmet uzmanı, sosyolog bulunması gerektiği görüşüne ulaşılmıştır.	
Anahtar Kelimeler: Çocuk, istismar, koruyucu önleyici önlem	

ABSTRACT

Yalova University Institute of Social Sciences Master Thesis Summary

Thesis Title: Gender Identity at Child Sexual Abuse and The Role of School Counselor for Privacy Education

Thesis Author: Feyza ÜNAL

Advisor: Assist. Prof. Recep ÇELİK

Date of Acceptance: 20.06.2019

Total Number of Pages: v (pre text) + 97 (main body) 5+ (appendices)

Department: Social Work

Field of Study: Social Work

Child neglect and abuse is an area in which protective-preventive studies with serious negative effects on child-family-society should be carried out. Teachers have a critical importance in recognizing and preventing abuse because they are the first Professionals to communicate with and around the family for long periods of time. The aim of this study is to examine the knowledge and experiences of school counsellors about child sexual abuse and to provide a protective- preventive model for child sexual abuse. In this research, a qualitative and descriptive research model has been selected and semi-structured interview form has been used as the data collection tool in order to answer the question “ What are the opinions of counsellors about child neglect and abuse and protective-preventiveservices? With in the scope of the research, in-depth interviews were conducted with ten school counsellors. In the qualitative data collection process, the audio record was used and the audio recordings were transferred to Microsoft Office Word during the data analysis. The data obtained within the scope of the semi-structured interview form were subjected to descriptive analysis. Direct quotations are frequently given to illustrate the views of the individuals effectively interviewed in the descriptive analysis.

As a result of research, for the protective-preventive aspect of neglect and abuse. It is necessary to raise parents’awareness how children can protect themselves especially in preschool process, their personal boundaries, their private parts, the difference between good touch and bad touch, the body belongs to their own, anybody can’t touch them unless they permit, even child’s parents can touch child’s private parts to only meet the child’s needs without giving harm of privacy awareness. The parents should raise the their children without ignoring the principle that the body of child belongs to his/her own by making the parents feel the respect of child’s personal boundaries. In these interviews, it was concluded that there should be a psychologist, social worker, sociologist in these units where a social unit to be established in schools and children can be provided with education, development, follow-up and control in a holistic way.

Keywords : Child, abuse, protective-preventive prevention

GİRİŞ

Çocuk ihmal ve istismarı olgusu, özelde çocuk olmak üzere aile ve toplum düzeyinde de olumsuz etkiler bırakan bir durumdur. Son yıllarda çocuklar üzerinde onların masum hayatlarını karartan, çocukluklarını ellerinden alan istismar olayları medya vasıtası ile daha görünür, fark edilir hale gelmiştir. Çocuk ihmal ve istismarı çocuk, aile ve toplum düzeyinde koruyucu önleyici hizmet ve politikaların yürütülmesi gereken bir durumdur.

Özellikle çocuk cinsel istismarı, gizlenmemesi ve üzerinin kapatılmaması gereken bir alandır. Cinsel istismar konusunda koruyucu ve önleyici hizmetlerin aktif bir şekilde uygulanabilmesi için öncelikle toplumdaki tüm bireyler, özellikle anne-baba ve çocuklar tarafından istismarın ne olduğunun tam olarak bilinmesi, bu konuda duyarlı olunması gerekmektedir. Öncelikle ilk eğitimin aile ortamı içerisinde anne babalar tarafından verilmesi, daha sonra da okul çağına başlanması ile birlikte gerek sınıf öğretmenleri, gerek okul rehber öğretmenlerinin çocukları istismar konusunda eğitmeleri, kendilerini koruma becerileri kazandırmaları ile yaşanan istismar olayları olabildiğince minimum düzeye indirilebilir.

Çalışmanın birinci bölümünde çocuk ve çocuk istismarı kavramı literatürde yer alan çeşitli yönleri ile açıklanmış sonrasında ayrı ayrı ihmal istismar türleri ele alınarak değerlendirilmiştir. Çocuk cinsel istismarı için mevcut risk faktörleri; çocuk, aile ve çevre boyutunda ele alınmıştır. Çocuk cinsel istismarının oluşturduğu kısa dönem ve uzun dönem etkilere araştırmanın birinci bölümünde yer verilmiştir. Çocuk cinsel istismarı üzerine yapılan çalışmalar dünyada ve Türkiye’de gerçekleştirilen araştırmalar üzerinden aktarılmıştır. Birinci bölümde ayrıca çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili yasal mevzuata yer verilmiştir. İhmal ve istismarı önleme çalışmaları; birincil, ikincil, üçüncül önleme yöntemleri olarak açıklanmıştır. Birinci bölümün sonunda araştırmanın kavramsal çerçevesi mahremiyet eğitimi ve cinsel eğitim temelinde ele alınmıştır. Cinsel eğitim ve mahremiyet eğitiminde farkındalık bu bölümde yer almıştır. Sonrasında araştırmanın temel noktası olan mahremiyet eğitiminde ailenin işlevi ve önemine değinilmiştir. Birinci bölümün son kısmında koruyucu önleyici hizmetler başlığı ile mahremiyet eğitimi ve cinsel eğitiminin koruyucu önleyici boyutta önemine yer verilerek bölüm sonlandırılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde gereç ve yöntem kısmına yer verilmiş; araştırmanın yöntem ve teknikleri, araştırma modeli ve araştırma soruları bu bölüm içerisinde aktarılmıştır

Çalışmanın üçüncü bölümü ise verilerin, bilgilerin ve tespitlerin yer aldığı bölümdür. Bu bölümün ilk kısmında araştırma kapsamında görüşülen okul rehberlik öğretmenlerinin mesleki unvanı, çalıştıkları okul düzeyi ve iş deneyim sürelerine ait bilgilere yer verilmiştir. Sonrasında yapılan görüşmelerden elde edilen verilere oluşturulan temalar içerisinde yer verilmiştir.

Çalışmanın Problemi: Bu araştırmanın problemi çocuk ihmal ve istismarı vakalarında çocuk-aile-toplum üzerinde koruyucu-önleyici boyutta gerçekleştirilebilecek çalışmalarda rehberlik öğretmenlerinin yeterli rol alıp almadığını incelemektir.

Çalışmanın Amacı: Öğretmenler, aile dışında çocukla uzun süreli ve yakın iletişim kuran ilk profesyoneller olmaları nedeniyle istismarın tanınması ve durdurulması açısından çok önemlidirler. Bu çalışmanın temel amacı, rehberlik öğretmenlerinin çocuk cinsel istismar konusundaki bilgilerini ve deneyimlerini incelemek, cinsel kimlik ve mahremiyet eğitiminde rehberlik öğretmenlerinin rolünü incelemek ve ailelerin çocuklarını istismardan korumak için neler yapabileceklerine dair değerlendirmelerini ortaya koymaktır. Bu amaca bağlı olarak alt amaçlara aşağıdaki sorular aracılığı ile yanıt aranmıştır:

1. Çocuk ihmal ve istismarı vakalarında okullarda tek alan çalışanı olan rehber öğretmenlerinin çocuk istismarı kavramı hakkındaki bilgi ve düşünceleri nelerdir?
2. Rehber öğretmenleri istismara maruz kalan çocukları tespit etme boyutunda ne tür bulgular saptayabilme becerisine sahiptir?
3. İhmal ve istismar vakalarında çocukla birebir çalışan rehber öğretmenleri vakaya müdahalede ne gibi sorunlarla karşılaşmaktadırlar, bu sorunların aşılabilmesi için gerekli gördükleri öneriler nelerdir?
4. Rehber öğretmenleri çocukların maruz kaldığı istismar olayı gizleme davranışı hakkında ne düşünüyor? Çocukların istismarı gizleme sebepleri neler olabilir?
5. Rehber öğretmenleri istismar vakalarında risk grubu olarak değerlendirilebilecek profilin risk grubunda yer alma sebeplerine hakim midir?
6. Rehberlik öğretmenleri anne babalar okul öncesi süreçte ve okul sürecinde çocuklarını istismardan korumak adına neler yapmaları gerektiğini düşünmektedirler?

Çalışmanın Yöntemi: Bu çalışma, çocuk ihmal ve istismarında koruyucu ve önleyici bir anlayış olan mahremiyet eğitimi ve çocuklarda cinsel kimliğin inşasında kilit noktada duran Rehberlik öğretmenlerinin bu konudaki görüş ve düşüncelerini betimsel analizler yoluyla çözümleyerek ortaya çıkarmayı amaçlayan nitel yöntemlerin kullanıldığı bir çalışmadır. Betimsel analizde, katılımcıların ifadelerinin güçlü bir şekilde çalışma metnine yansıtılması için birebir alıntılar sıkça kullanılır. Böylelikle çalışma sonucunda toplanan veriler düzenli ve hikâyelendirilmiş bir şekilde okuyucuya sunulur (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 224). Araştırmada nitel araştırma desenlerinden olgubilim (fenomenoloji) yaklaşımına başvurulmuştur. Fenomenoloji insanların “şeyi” nasıl tanımladıkları ve algıları yoluyla onlara ilişkin nasıl bir deneyime sahip olduklarına ilişkin bir çalışmayı ifade eder. Fenomenolojik yaklaşım “bu insanların bu fenomene ilişkin deneyimlerinin yapısı ve özü nedir?” sorusuna yanıt arar (Patton, 1990’dan akt. Acar, 2006). Fenomenolojik yaklaşım ile rehberlik öğretmenlerinin cinsel kimlik ve mahremiyet eğitimi nasıl yorumladığı, eğitimler ve uygulamalar ile neyi amaçladığına kadar araştırmanın soruları doğrudan katılımcıların bakış açıları, deneyimleri ve yorumlamaları ile incelenmiştir.

Çalışmanın Önemi: Yapılacak olan çalışma, yüz yüze görüşmeler ile rehber öğretmenlerin görüş ve önerilerini içermesi ve aynı zamanda koruyucu önleyici boyutta çözüm önerileri sunması, çocuk ihmal ve istismarına yönelik ortaya koyduğu kavrayış açısından önem arz etmektedir.

Carson (2006), araştırmasında öğretmenlerin çocukların cinsel gelişimi hakkında eğitilmelerinin çocuklarda görülen cinsel davranış bozukluklarının azalmasına yardımcı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Sağır ve Gözler (2013) yaptıkları araştırmada öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarına yönelik farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Varsayımlar: Rehberlik Öğretmenleri çocuk ihmal ve istismarı konusunda yeterli bilgi birikimine sahiptir, aynı zamanda çocuk cinsel istismarının koruyucu önleyici boyutunda aktif rol alabilecek mesleki donanımına sahip profesyonellerdir.

Çalışma Planı: Bu çalışma Kastamonu ve Samsun İlinde merkeze bağlı ilkokul ve ortaokul düzeyi okullarda çalışmakta olan on rehber öğretmenini kapsayacak şekilde oluşturulmuştur. 11/04/2019-11/06/2019 tarihleri arasında okul rehber öğretmenlerinin, çocuk ihmal ve istismarında koruyucu önleyici boyutta mahremiyet eğitimi ve cinsel kimlik eğitimi hakkında görüşlerini almak için öğretmenlerle yapılacak yüz yüze görüşmeler planlanmıştır. Yapılacak olan görüşmeler öğretmenlerin çalıştıkları okullarda kendilerinin uygun olduklarını belirttikleri saatler içerisinde ve tüm sorularının cevaplanma süresi yaklaşık 30 dakika olacak şekilde planlanmıştır.

BÖLÜM 1: KAVRAMSAL AÇIDAN ÇOCUK İHMAL İSTİSMARI İLE CİNSEL EĞİTİM VE MAHREMİYET EĞİTİMİ

1.1. Çocuk Kavramı

Çocuk kavramı ilgili hukuk, tıp, sosyoloji, sosyal hizmet, psikoloji, antropoloji, tarih, edebiyat, felsefe gibi farklı disiplinlerce ve farklı uzmanlarca tanımlanmıştır. Dünya Sağlık Örgütü 0-18 yaş aralığında her bireyi çocuk olarak kabul etmektedir.

Türk Dil Kurumu (TDK) çocuk kavramını “Küçük yaştaki erkek veya kız” olarak açıklamıştır.

Birleşmiş Milletlerin Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesinin 1.maddesinde “Bu Sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır.” tanımı yer almaktadır (ÇHS, madde 1).

Çocuk Koruma Kanunu’nun 3. maddesinde: “Çocuk: Daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını tamamlamamış kişi” olarak tanımlanmıştır (ÇKK, madde 3).

1.2. Çocuğun Fiziksel, Cinsel, Ahlaki Gelişim Süreçleri

Çocukluk dönemi, anne karnında zigotun oluşması ile başlayıp, ergenliğin tamamlanmasına dek devam eden yaşam sürecini ifade etmektedir. Diğer canlılarla kıyaslandığında insanda çocukluk dönemi daha uzun sürmektedir. Çocukluk sürecinde tek hücre olarak başlayan yaşam, çeşitli ve karmaşık becerilerin edinildiği erişkinlik sürecine gelmektedir. Bu süreçte büyüme ve gelişme evreleri birlikte yer almaktadır. Büyüme, fiziksel olarak; organizmadaki hücrelerin sayısının ve büyüklüğünün artması ve bunun sonucunda beden hacminin ve kütlesinin artması olarak tanımlanır. Gelişme ise; hücre ve dokuların bileşimindeki değişimlerle oluşan, biyolojik işlevlerin kazanılmasını içeren psikolojik, sosyal ve çevresel bileşenleri olan bir terimdir. Çocuğun yaşına göre büyüme ve gelişmenin değerlendirilmesi, çocukla yapılacak her türlü görüşme ya da muayenenin en önemli bölümünü oluşturur (Neyzi O, Bundak R, 2010: 89-11)

Biyolojik olarak çocukluk dönemi anne karnından başlayarak hormonal değişimler sonucunda ergenlik sürecinin tamamlanmasına kadar devam etmektedir.

Ülkemizde, Neyzi ve ark’nın Türk çocukları için oluşturduğu eğrilerin yaygın kullanımı mevcuttur. Kız ve erkek çocuklarda ayrı ayrı düzenlenmiş, 0-3 yaş aralığında vücut ağırlığı, boy ve baş çevresi; 2-18 yaş aralığında vücut ağırlığı, boy ve vücut kitle endeksi persentilleri(büyüme eğrileri) tanımlanmıştır (Neyzi O ve ark, 2008: 1-14).

Gelişim süreçlerinin kazanılmasında anatomik ve histolojik değişiklikler eşgüdümlü olarak devam etmektedir. Gelişimin izleminde, baş çevresi izlemine ek olarak, gelişim testlerinin doğum sonrasında itibaren belli aralıklarla uygulanması ve takibi önerilir. Çocukların motor, psikososyal ve zekâ gelişimlerini ölçen birçok test bilim dünyasına eklenmiş olmakla birlikte bu amaçla en sık kullanılan Denver II Gelişim Tarama Testi’dir. Denver II Gelişim Tarama Testi, kişisel-sosyal, kaba motor, ince motor ve dil

alanlarında çocuğun hangi düzeyde olduğunu gösterir. İlk uygulamanın 1 yaştan önce yapılması, 0-6 yaş aralığında en az 4 kez uygulanması önerilmektedir (Anlar ve Yalaz, 2003: 63-69). Denver II Gelişim Tarama Testinin Türkiye standardizasyonu mevcuttur.

Çocuğun cinsel gelişimi, çok yönlü bir süreçtir. Genetik, gonadal, hormonal etkilerle birlikte toplumsal bileşenler de söz konusudur. Cinsel kimlik, kişinin erkek veya kadın olmakla ilgili öznel deneyimi ve algısına denir. Cinsel kimlik gelişimi ile yakın süreçlerde cinsel roller de oluşur. Cinsel rol, bireyin kendi cinsiyetiyle ilişkili sahip olduğu ve sergilediği sosyal davranışlara denir. Örneğin; kız çocuğunun kız olduğu için etek giymesi ve oyuncak bebekler ile oynaması, erkek çocuğunun ise etkinliklerde ve oyuncaklarda maskülen tercihlerinin cinsel rollerinden kaynaklandığı söylenebilir. Biyolojik ve çevresel etkenlerin sosyal cinsel rol ve davranış üzerinde etkisine yönelik bazı bulguların kanıtlanmış olması ile birlikte cinsel kimlik üzerine etkileri baskın değildir. Cinsel kimlik gelişimi ergenlik sürecinin tamamlanması ile oluşmaktadır. Freud, kişilik gelişiminin beş psikoseksüel evreyi kapsayan bir süreçte oluştuğunu ve bu evrelerin doyum açısından temel hazzı sağlayan beden bölgesi üzerinden tanımlandığını açıklamıştır (Kayaalp L, 2008: 99-101).

Çocuğun cinsel gelişimi biyolojik etmenler ve yaşanan sosyo-kültürel çevrenin etkisiyle belirginleşir. Cinsel kimlik çocuğun biyolojik cinsiyetini fark etmesi, kendisini kadın ya da erkek olarak ifade edebilmesi olarak tanımlanabilir. Cinsel rol ise cinsel kimlik ile birlikte oluşan, kişinin sahip olduğu cinsiyete göre gösterdiği davranışlardır denilebilir.

Senemoğlu'na göre (2007), ahlak gelişimi; kişinin toplumda var olan değer yargıları özümseyerek içinde bulunduğu çevreye uyum sağlamasını ve kendi ilkeleri doğrultusunda değer yargılarını oluşturmalarını hedefleyen bir süreç olarak tanımlanır. Kişinin doğuştan sahip olduğu özellikleri ile birlikte toplumda yer alan iyi-kötü ve doğru-yanlış kavramlarının inanç, mizaç, tutum, gelenek ve görenek, alışkanlık, örf, âdet gibi manevi kavramları oluşturan değerler toplamıdır. Piaget ahlak gelişiminin bilişsel gelişime paralellik gösterdiğini ifade etmiştir. Farklı nitelikler barındırdığını ve birbirini takip eden dönemler içerisinde ortaya çıktığını açıklamış, bilişsel gelişim sürecinde, olgunlaşma ve öğrenmenin belirleyici olduğunu aktarmıştır. Aynı durum ahlaki gelişim için de geçerlidir. Çocukları çok yönlü ele alarak inceleyen Piaget, çocukların doğru yanlış ilişkisinin yaşlara bağlı olarak değiştiğini göstermiştir.

Bireyin içerisinde yaşadığı coğrafya, bulunduğu topluluk onun ahlakı gelişimini etkiler, yani etik anlayışı kişinin yaşadığı ortamdaki bağımsız düşünülemez. Bireyin yetiştirildiği ortamın insani ilişkilere bakış açısı ebeveynlik rolleri ile nesilden nesile aktarılmaktadır, bu sebeple çocuğun gelişiminde ahlaki boyut ebeveynlerin öğretilerinden bağımsız düşünülemez. Ahlak gelişimi bireyin doğuştan gelen özellikleri ile birlikte yaşadığı toplumun doğru-yanlış, iyi-kötü kavramları ile yoğrulması sonucu ortaya çıkan bir durumdur. Çocuğun ahlaki gelişimini tamamlaması; toplumsal değerler üzerinden evrensel ilkeler, hak ve adalet kavramları doğrultusunda kişisel doğrularını ve ilkelerini oluşturarak geliştirmesidir denilebilir.

Çocukluk dönemleri; doğum öncesi dönem ve doğum sonrası dönem olarak ikiye ayrılabilir. Çocuğun doğum öncesi dönemi ilk 8 haftaya kadar olan embriyonel dönem ve

8. haftadan doğuma kadar olan dönem ise fetal dönem olarak adlandırılmıştır. Çocuğun doğum sonrası dönemi ise ilk dört haftaya kadar yeni doğan dönemi, on iki aylık sürenin bitimine kadar süt çocukluğu dönemi olarak adlandırılmıştır. Çocuğun 1-3 yaş arası dönemi oyun çocukluğu, 4-5 yaş arası dönemi okul öncesi çocukluğu, 6-12 yaş arası dönemi okul çocukluğu ve 12-18 yaş arası dönemi de ergenlik dönemi olarak kabul edilmektedir.

Çocukluk çağı; çocuğun fiziksel, cinsel, ahlaki gelişim sürecinde çocuklara yönelik gerçekleştirilen eğitim ve hizmet sunumlarında çocuğun yaş itibari ile bulunduğu dönemsel özelliklere dikkat edilerek, çocuğa yönelik davranışların gelişim düzeyine göre şekillendirilmesi gereken bir çağdır.

1.3. Çocuk İstismarı Kavramı

Çocuk istismarı çocuğun tanıdığı ya da tanımadığı bir yetişkin ya da akran grubu tarafından çocuğun zihinsel, bedensel ve duygusal bütünlüğüne zarar veren bir duruma, yaşantıya maruz bırakılması olarak tanımlanabilir.

Çocuk istismarı çocuğa yönelik gerçekleştirilen kötü muamelelerdir. Çocuk istismarının tarihi kökenleri, insanlık tarihi kadar eskilere dayanmaktadır. Yüzyıllardır toplumlar tarafından biliniyor olmasına rağmen çocuk istismarı düzeyinde ortaya çıkan vakalar kadar belki de çok daha fazlasının ortaya çıkarılmadığı toplumsal ve tıbbi sonuçları olan bir problemdir (Yılmaz, İşiten, Ertan, &Öner, 2003).

Çocuğa yönelik ihmal ve istismarın önlenmesine dair tarihsel süreçlerin başından bu yana çeşitli kaynaklar aracılığı ile ulaşılan uygulamalar şunlardır: Plato M.S. 400 de öğretmenlere yönelik söylediği, çocukları kaba kuvvetle değil, oyun ve oynuyorcasına eğitin cümlesi ile dayaa karşı olduğunu belirtmektedir. İlk yetim yurdu M.S. 687’de kurulmuş, New York’da suçlu çocuklar için ilk kez 1825’te ıslah evi kurulmuş, 1885’te Amerika’da ilk kez “Çocukları İstismardan Koruma Derneği (Child Abuse Prevention Association)” kurulmuş, Henry Kempe “Dövülmüş Çocuk” isimli makalesi ile 1961 yılında çocuk istismarı olgusunu toplum gündemine taşımayı başarmıştır (Polat, 2007, s.333-337).

Dünya ülkelerinin tümünün tarihlerinde ihmal ve istismar vakaları bulunduğu gibi Türkiye’nin tarihsel süreçlerinde de ihmal ve istismar vaka örnekleri ile karşılaşilmektedir. Bazı Türk gelenekleri toplumsal, sosyokültürel ya da ekonomik yapısından kaynaklanan durumlar ile ihmal ve istismarın yaygınlığını artırmaktadır. Bu özelliklere örnek olarak; sosyoekonomik sorunların yanı sıra çok çocukluluk kültürünün hakimiyeti, kalabalık ve geniş aile olunmasına rağmen tek odalı evlerde yaşanması gösterilebilir (Tirali, Oğuz, &Soydan, 2014).

Çocuk istismarı ve ya çocuğa yönelik kötü muamele 1999 yılında Dünya Sağlık Örgütü(WHO) tarafından: “Çocuğun genel durumunda; yaşamına ve kişilik özelliklerine, gelişimine, sağlık durumuna zarar verebilen, fiziksel ya da duygusal yönden kötü muamele içeren, ihmal ve çocuğun çıkar sağlamak adına kullanılmasını kapsayan davranışlar” şeklinde tanımlanmıştır (Runyan ve ark., 2002).

Türkiye’de hukuk, eğitim, sağlık ve sosyal hizmetler alanında çalışan uzman meslek elemanlarının çocuk istismarı ve ihmaliine dair görüşlerinin incelendiği bir araştırmada (Zeytinoğlu, 1991), çocuk istismarı; 18 yaşının altında çocuklara aktif şekilde uygulanan fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimlerini zarara uğratan her türde eylem olarak tanımlanmıştır. Aynı araştırmada çocuk ihmali; çocukların en temelde ihtiyaç duyduğu beslenme, barınma, bakım ve gözetim, eğitim gibi gereksinimlerinin karşılanmaması olarak ele alınmaktadır.

Ulusal ve uluslararası mevzuat incelendiğinde 0-18 yaş arasında ki her bireyin çocuk olarak kabul edildiği görülmektedir. Bu grupta yer alan çocuğun istemediği ve çocuğa zarar veren fiziksel, duygusal, cinsel yönden her türlü kötü muameleye maruz kalması çocuk istismarı olarak tanımlanabilir.

1.4. Çocuk İhmal ve İstismar Türleri

1.4.1. İhmal

Çocuk ihmali; çocuğa bakmakla yükümlü olan kişilerin çocuğun yaşamını sağlıklı bir şekilde devam ettirebilmesi için gerekli olan ihtiyaçlarını karşılamaması ve çocuğun biyolojik ve psikolojik gereksinimlerini yeterince yerine getirmemesi olarak tanımlanabilir.

İhmal, çocuğa bakmakla yükümlü kişilerce çocuğun bakımı ve korunmasının sağlanması kapsayan yükümlülüklerin yerine getirilememesidir. İstismar kavramı ise çocuğun bakımını ve korunmasını üstlenen kişilerce bilinçli olarak çocukların davranışlarını kontrol altına alma, yaptığı eylemlere cezai işlem uygulama, disipline etme adına koruyucu ve gözetici haklarını kötüye kullanmaları şeklinde tanımlanabilmektedir (Yenibaş ve Şirin, 2007, s. 1).

1.4.2. Fiziksel istismar

Fiziksel istismarın çocuğun bedeninde fiziksel bir iz bırakması ve gözle görülebilir bulgularının olması sebebiyle istismar türleri arasında en kolay anlaşılabilen istismar çeşididir.

Fiziksel istismar en temel haliyle çocuğa fiziksel olarak çeşitli türlerde şiddetin uygulanması şeklinde açıklanabilmektedir. Bu istismarla birlikte uygulanan şiddet; doktor muayenesi sırasında çocuğun vücudunun farklı bölgelerinde tespit edilen yara, iz, morluk, kırık, çıkık gibi lezyonlar ve bunların akabinde iç organlarda oluşabilecek bazı fonksiyon bozukluklarını içermektedir (Polat, 2007, s. 59).

Fiziksel istismar içerisinde hangi davranışların kabul edilebileceği tespit edilmeye çalışılırken ilk önce ortaya çıkan genel durum; çocuğun fiziksel açıdan incelendiğinde bedeninde gözle görünür herhangi bir zarara neden olup olmadığının tespit edilmesi gerektiği şeklinde gelişmiştir. Çocuk İhmal ve İstismarı Ulusal Merkezi (The National Center on Child Abuse and Neglect) 1988 yılında bu tanımları genişletmiş ve fiziksel istismar davranışı için iki standart eklemiştir. Bunlardan birincisi zarar standardı olup, minimum 48 saat süren ve gözle görülebilir yaralanmalar oluşturan durumlar için çocuğun fiziksel istismar mağduru olarak kabul edilebildiğidir. İkinci standart ise tehlike

standartlı olup, çocuğun ciddi boyutta fiziksel yaralanma ihtimali taşıyan bir durumda fiziksel istismar mağduru kabul edileceğini ifade etmektedir. (http://www.sagepub.com/upm-data/38655_Chapter4.pdf, 09.12.2018 tarihinde alınmıştır.)

Taner'e göre fiziksel istismar, bir çocuğun on sekiz yaşına gelene kadar; anne babası ya da ona bakmakla yükümlü olan diğer kişi ya da kişiler tarafından vücut bütünlüğünün zedelenerek fiziksel bir zarara uğratılması, çocuğun bir eylemden dolayı yaralanması ya da bunların oluşumu riskine sebep olunmasıdır (Taner & Gökler, 2004, s. 82).

Fiziksel istismarın çocuğun bedeninde oluşturduğu yaralar, fiziksel yaralanmalar olduğu ölçüde çocuğun ruhsal dünyasında da tahribatlara neden olmaktadır. Fakat esasında çocuğa atılan bir tekme ya da tokat “seni istemiyorum, sevmiyorum, benim için değersizsin, sana bakmakla uğraşmaktan bıktım, sen benim için bir yüksün” gibi manalar içerir ve çocuklar tarafından bu mesajlar anlaşılabilir. Çocuğa bakmakla yükümlü kişilerin verdiği bu iletiler çocuğun benlik algısında ve gelişiminde negatif yönlü ciddi risk faktörleri taşımaktadır (Topçu, 2009, s. 32).

Fiziksel istismar çocuğa bedensel olarak zarar vermenin yanı sıra duygusal istismarı da içinde barındırdığından, çocukta psikolojik ve ruhsal yönden tahribatlara yol açacağı söylenebilir.

1.4.3. Duygusal istismar

Fark edilmesi en zor istismar türü sayılabilecek duygusal istismar, çocuğun kişiliğinin oluşumunda, yeteneklerinin ortaya çıkarılmasında, sağlıklı benlik algılarının oluşmasında negatif etkiler yaratan bir istismar türüdür.

Duygusal istismar, diğer istismar türleri ile karşılaştırıldığında belki de yaygınlığı en fazla olan istismar türü olmasına rağmen; fark edilmesi çok zor olan, göz ardı edilmesi en kolay istismar türüdür. Duygusal istismarın çocukta fiziksel istismar gibi gözle görülebilen somut bir göstergesinin olmaması ve çocukların duygusal istismarın kendilerine zarar verdiğini bilmemeleri nedeni ile duygusal istismara maruz kaldıklarında bunu ifade edebilmelerinin kolay olmaması bunun en önemli sebebidir. (Öztürk, 2011, s. 20-21).

Fiziksel istismar ile karşılaştırıldığında; çocukların bedenindeki yara ve morlukları görmeleri ile suçluluk duygusu yaşayıp pişman olabiliyorlarken; duygusal istismarda anne baba hangi durumlara yol açtıklarını göremediklerinden; pişmanlık hissi yaşamaları ve uyguladıkları duygusal istismarın çocukta ne tür etki ve olumsuzluklara neden olabileceğini fark etmeleri oldukça güçtür (Topçu, 2009, s. 34).

Duygusal istismar niteliği taşıyan davranışlar, çocuğu günlük yaşantısında sıklıkla aşağılayarak küçük düşürücü söz ve davranışlara maruz bırakmak, çocuğa karşı gereğinden fazla korumacı bir tutum sergilemek, çocuğun üzerine gereğinden fazla düşerek, çocuğu kendine bağımlı hale getirmek, çocuğu disipline etme ve istendik davranış geliştirmek için çocuk üzerinde aşırı baskı ve otorite kurmak, çocuğu gerçekleştirdiği bir fiil karşılığında bu fiilin karşılığı ile örtüşmeyen aşırı cezalandırma, iz bırakıcı olmasa dahi yüze şiddet uygulama gibi davranışları kapsamaktadır. Duygusal

istismar olarak değerlendirilebilecek eylemsizlikler ise; çocuğun anne babaya gereksinim hissettiği zamanlarda terk etme, çocuğun bireysel olarak karşılayamayacağı ihtiyaç ve gereksinimleri ile ilgilenmeme, günlük yaşantı içerisinde çocuğu yok sayma, çocuğun kendini ifade etme ve iletişim kurma çabalarını görmezden gelme gibi davranışları içermektedir (Kansu, 2012, s. 54).

Çocuğa kötü sözler söylemek ve küfretmek, çocuğa değer vermemek, kardeşlere farklı davranarak ayrımcılık yapmak, çocuğa istemediği bir lakap takmak ve sosyal ortamlarda çocuğu küçük düşürücü davranışlarda bulunmak sık karşılaşılan duygusal istismar davranışları arasındadır (Topbaş, 2004, s. 87).

UNICEF, duygusal istismar boyutunda sayılan davranışlara örnek olarak; çocuğun kişisel özelliklerinin, bir işi yapabilme istek ve potansiyelinin devamlı kötülenmesi, sosyal ilişkilerden mahrum edilmesi, sürekli bir şekilde insanüstü güçlerle yahut terk edilmesi ile tehdit edilmesini göstermiştir (Akyüz, 2000, s. 555).

Taner ve Gökler'e göre duygusal istismarın ortaya çıkarılabilmesi kolay olmadığından, duygusal istismarın görülme oranlarının istatistiki olarak sunulan kısmının kesin olarak gerçek oranları yansıttığını belirtmek doğru olmamaktadır. Fakat kız ve erkek çocuklar için duygusal istismar ile karşılaşma sıklığının eşit oranlarda olduğu söylenebilmektedir. Duygusal istismar çoğunlukla altı-sekiz yaş aralığında çocuklara uygulanmakta ve bu çocukların ergenlik süreçlerine kadar benzer oranlarda devam etmektedir (Taner ve Gökler, 2004).

Fiziksel istismar ile ihmal davranışlarının %90'ına duygusal istismar ve ihmalin eşlik ettiği saptanmıştır (Taner ve Gökler, 2004).

Duygusal yönden istismara maruz kalmış çocuklar, pasif kişilik özellikleri gösteren, kendisine güven duygusu olmayan ve asosyal davranışlar sergileyen kişiler olarak ifade edilebilir. Bununla birlikte, bu çocuklarda sıklıkla görülen problemlerden bazıları; dikkat dağınıklığı ve öğrenme güçlüğü olarak görülmektedir (Yılmaz, İşiten, Ertan, & Öner, 2003).

Ülkemizde, duygusal istismar durumunu incelemek için yapılan araştırmalardan birine Sivas ilinde yaşayan ve sosyoekonomik düzeyi düşük olan anneler dahil edilmiştir. Bu araştırma kapsamında çocukların anneleri tarafından maruz bırakıldıkları duygusal istismar niteliği taşıyan davranışlar belirlenmiştir. Araştırmanın sonucunda en çok karşılaşılan duygusal istismar eyleminin annelerin çocuklarına olan sevgilerini belli etmemeleri olduğu ortaya çıkmıştır. Bu davranışı takip eden duygusal istismar davranışları sırasıyla; bağırma-azarlama, çocuklarını evde yalnız bırakma, korkutma, tehdit etme, kötü söz söyleme, çocuk evde yokmuş gibi davranma, odaya kapatma ve ellerini ve ayaklarını bağlama gibi davranışlardır (Güler, Uzun, Boztaş, ve Aydoğan, 2002).

1.4.4. Cinsel istismar

Dünya Sağlık Örgütünün tanımına göre cinsel istismar "Çocuğun bir yetişkin, toplum yahut devlet tarafından bilinçli veya bilinçsiz olarak sağlığını, fiziksel ve psiko sosyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen, tüm davranışlar çocuğa yöneltilen kötü muameledir"

şeklinde tanımlanmıştır. Çocukların kendilerine yönelen eylemin istismar veya şiddet olduğunu fark edemedikleri veya istismar eden kişilerin istismar olarak nitelemedikleri davranışlara da bu tanım kapsamında yer verilmektedir. Bu tanıma göre bir eylemin cinsel istismar olarak değerlendirilebilmesi için bir yetişkin tarafından bilinçli bir şekilde gerçekleştirilmesi ya da çocuk tarafından gerçekleştirilen bu eylemin detaylıca algılanabilmesi gerekmemektedir (Dünya Sağlık Örgütü, http://www.who.int/violence_injury_prevention/resources/publications/en/guidelines_chap7.pdf, 05.12.2018 tarihinde alınmıştır).

Uluslararası Çocuk İstismarı ve İhmalini Önleme Derneği (International Society for Prevention Child Abuse and Neglect) rıza yaşının altındaki bir çocuğa, bir yetişkinin cinsel doyumunu sağlayacak bir cinsel eylem içinde yer alması veya bu duruma göz yumulması durumunda cinsel istismara uğramış kabul edilir. Bu tanıma göre bahsedilen eylemin çocuk tarafından başlatılıp başlatılmadığı, herhangi bir araç ve cebir kullanılarak gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği, genital veya fiziksel temas içerip içermediği, kısa dönem içerisinde meydana çıkacak boyutta zarar verici bir sonuç oluşturup oluşturmadığı ile ilgilenmez şeklinde açıklanmıştır (Uluslararası Çocuk İstismarı ve İhmalini Önleme Derneği, 2006).

Çocuğa yönelik cinsel istismar teşhircilikten cinsel birleşmeye kadar çok farklı yollar ile gerçekleşebilmektedir. Çocuk ile yapılan müstehcen telefon konuşmaları, çocukları soyma davranışı, çocuğu röntgencilik olarak tabir edilen şekilde seyretme, teşhircilik olarak tarif edilen cinsel organlarını gösterme, çocuğun cinsel ilişkiye şahit edilmesi şeklinde olabilir. Çocuğun yanında mastürbasyon yapma, cinsel organını sürme, çocuğun bedenine cinsel amaçla temas etme, okşama, cinsellik içeren görsel yayınlara araç etme, oral sekse zorlama veya ağza, vajinaya ve/veya anüse penetrasyon gibi çok farklı şekillerde de olabilmektedir (Ceylan ve ark., 2009).

Bir yetişkin tarafından doğrudan ya da dolaylı olarak çocuğa yapılan cinsel yollu bakışlar, cinsel içerikli konuşmalar, cinselliğe yöneltici mesajlar, çocuklarla olması uygun olmayan duygusal ve cinsel yakınlıklar, cinsel içerikli şakalar ve çocuklara pornografik ve erotik görüntü ve video izletme ya da beraber izleme davranışlarının da cinsel istismar sayılabileceği söylenebilir.

Çocuğa karşı gerçekleşen cinsel istismar; çocuğun yetişkin bir birey tarafından cinsel isteklerini tatmin etmek amacıyla ya da fuhuş ve pornografi gibi farklı suçlarda cinsel obje ve ticari amaç olacak şekilde kullanılmasıdır. Cinsel istismar; genital bölgelere temas etmekten başlayıp teşhircilik, gizli olarak çocuğun özel zamanlarda izlenmesi ve ırza geçmeye kadar suç olabilecek bütün eylemleri kapsamaktadır. Cinsel istismarın oluşabilmesi için on sekiz yaş altındaki bireylerde rızası olup olmadığına bakılmaz, bu eylemlerin şiddet içerip içermesi önem arz etmez (Polat, 2000: 207-231).

Cinsel istismar vakalarının %60-%70'inin ebeveynler, yakın ve uzak akrabalar, öğretmenler, komşular veya otorite olarak kabul edilen figürler ile çocuğun tanıdığı ve güven duyduğu kişi ya da kişilerce gerçekleştiği bilinmektedir (Taner ve Gökler, 2004).

Kempe (1978: 382), çocuk cinsel istismarını gelişimsel anlamda olgunlaşmamış, bağımlı çocuk ve gençlerin, tam olarak kavrayamadıkları, bilinçli olarak onay veremeyecekleri veya aile rollerine ilişkin sosyal tabulara ters düşen cinsel aktivitelere katılımı olarak tanımlamakta, cinsel istismarın pedofili, tecavüz ve ensestin her biçimini içerdiğini ifade etmektedir.

Ulusal Çocuklara Yönelik Zalimliği Önleme Derneği (National Society for the Prevention of Cruelty to Children/NSPCC) çocuk cinsel istismarını ne olup bittiğinin bilincinde olup olmadığına bakılmaksızın çocuğun/gencin zorlanarak veya baştan çıkarılarak cinsel aktiviteye katılımının sağlanması şeklinde tanımlamış, katılım sağlama yolunun mutlaka yüksek düzeyde şiddet içermesi gerekmediğini belirtmiştir (NSPCC, 2013).

Kız çocuklarının erken cinsel ilişki ve hamilelik ile karşı karşıya kalmasına neden olan, aileleri tarafından zorlama, kandırma, ikna vb. yollarla erken yaşta evlendirilmelerinin de çocuğun cinsel istismarı olarak tanımlanabileceği belirtilmektedir (Yücel, 2007: 178).

ECPAT International (Çocuk Fuhşuna, Pornografisine ve Cinsel Amaçlı Çocuk Ticaretine Son) (2007: 17-18) isimli uluslararası örgüt ise çocuk cinsel istismarı ile çocukların ticari cinsel sömürüsü kavramlarının ayrı olarak ele alınması gerektiğine işaret etmektedir. Ticari cinsel sömürüde cinsel istismarda olduğu gibi çocuğun yalnızca cinsel bir nesne değil aynı zamanda bir meta haline de geldiği, bu durumun farklı bir mücadele biçimi gerektirdiği ifade edilmektedir (ECPAT & Youth Partnership Project, 2007).

Küreselleşmenin çocuklar açısından bir diğer yakıcı sonucu ise çocuk pornografisidir. Küreselleşme etkisi ile gelişen teknoloji çocuk pornografisi ürünlerinin az maliyetle ve kolay bir şekilde çoğaltıp, dağıtılmasına neden olmaktadır (Küntay & Erginsoy, 2001: 91).

Küntay ve Erginsoy (2001: 91-95), Türkiye’de 1960’larda kartpostalların üzerine basılan pornografik çocuk fotoğraflarının yerini 2000’li yıllarda internetteki çocuk pornografisi sitelerine bıraktığına değinmektedir.

Bunun yanı sıra teknolojinin (Cep telefonu ve bilgisayar kamerası kullanarak Facebook, Twitter, Tumblr, Flickr, YouTube vb. sosyal ağlara erişerek) çocuklar ve gençler arasında cinsel amaçlı konuşma için kullanımı olarak adlandırılan “seksting”¹in akranlar arasında cinsel istismara neden olabileceği ile ilgili görüşler ortaya atılmaktadır (Phippen, 2012: 17). “Sexting” aktivitesinin kız çocukların üzerinde akranları tarafından cinsel şiddet/istismara uğrama riskini artırdığını gösteren kesin kanıtlar bulunmamakla birlikte çocuk ve gençlerin oldukça erken yaşta cinsel içerikli konuşma ve görüntüye maruz kalmalarının okul ortamındaki cinsel şiddet ve cinsel istismar olaylarına etki edebileceği düşünülmektedir (Phippen, 2012: 17).

Polat cinsel istismarı yedi farklı başlık içerisinde tanımlamıştır. Bu başlıklar: Temas içermeyen istismar çeşitleri, oral-genital seks, cinsel dokunma, interfemoral ilişki, cinsel sömürü, seksüel penetrasyon ve başka istismar türlerini de içeren cinsel istismar: cinsel

¹Sexting, sex (seks) ve texting (mesajlaşma) kelimelerinden türetilmiş olup pornografik amaçlı kullanımdan ziyade çocuklar/gençler arasında bir tür iletişim kurma biçimi olarak işlev görmektedir. Ancak cinsel içerikli mesajlaşmalara çocukların bazı “uygun” olmayan görüntülerinin eşlik ettiği durumların söz konusu olduğu da belirtilmelidir.

istismara başka tür aşağılama ve istismarında eşlik etmesi olarak açıklanmıştır (Polat, 2006)

Temas İçermeyen İstismar Türleri

Temas içermeyen istismar türleri içerisinde; seksi konuşma, teşhir ve röntgencilik (voyyerizm) yer almaktadır. Seksi konuşmanın tanımına bakıldığında, istismar suçunu işleyen kişinin çocukları yapmayı arzu ettiği cinsel faaliyetleri sözel olarak dile getirdiği çocuğun cinsel özelliklerine yönelik farklı cinsel yorumlarda bulunduğu konuşmalardır. Teşhir; istismar uygulayan kişinin mağdurun görebileceği şekilde mastürbasyon yaptığı veya çocuğa cinsel organlarını göstermek suretiyle gerçekleşen istismardır. Röntgencilik (voyyerizm) ise; istismar eyleminde bulunan kişinin çocuğu gizli veya açık bir şekilde kendisini tatmin eden faaliyetler gerçekleştirirken gözlemesi durumudur (Bayraktar, 2009).

Cinsel Dokunma

Cinsel dokunma istismar eylemini gerçekleştiren kişinin mağdurun özel bölgelerine yönelik herhangi bir şekilde gerçekleştirdiği dokunma türüdür. Cinsel dokunma kavramı okşama ve istismarcının mağdurdan kendisine dokunmasını isteme gibi eylemleri kapsamaktadır. Okşama eylemi direkt cilt üzerinden veya giysilerin üzerinden mağdur giyinirken veya soyunurken de uygulanabilir (Bayraktar, 2009).

Oral-Genital Seks

İstismarcının çocuğun genital organlarını ısırması, yalaması, emmesi, öpmesi veya çocuğun oral yoldan kendisiyle birleşmesini sağlamasıdır (Bayraktar, 2009).

İnterfemoral İlişki

Cinsel istismar türü kabul edilen interfemoral ilişki cinsel birleşme içermemektedir. İstismar uygulayan kişinin penisini çocuk kurbanın bacakları arasına yerleştirdiği ilişki türüdür ve penetrasyon içermez (Bayraktar, 2009).

Seksüel Penetrasyon

İstismar eylemini gerçekleştiren kişinin mağdur çocuğun bir vücut deliğine girişi ile gerçekleşir. Seksüel penetrasyon; dijital penetrasyon, objelerle penetrasyon, genital ve anal ilişki olmak üzere dört tip şeklinde görülür. Dijital penetrasyon; parmakların vajinaya, anüse veya ikisine birden yerleştirilmesidir. Genel olarak istismarcının mağdura penetrasyonu söz konusudur. Söz konusu durum genital veya anal ilişkinin başlangıcı olabilmektedir. Objelerle penetrasyon; diğer türlere oranla daha az karşılaşılan bir cinsel istismar türüdür. İstismarcı mağdurun vajina, anüs veya duruma göre ağzına bir obje yerleştirmesi suretiyle gerçekleşmektedir. Genital ilişki; istismarcının penisinin mağdurun vajinasına girişi ile gerçekleştirilir. Anal ilişki; istismarcının penisinin, mağdurun anüsüne penetrasyonudur. Bu türe çoğunlukla erkek kurbanların olduğu istismar vakalarında rastlanmaktadır (Bayraktar, 2009).

Cinsel Sömürü

Cinsel sömürü yapmaya kalkışan kişi çocukla doğrudan cinsel ilişkiye girmeyip, çocuğu cinsel tatmin amaçlı kullanarak onun üzerinden kazanç elde etmektedir. Cinsel sömürü çocuk pornografisi ve çocuk fuhuşu olarak iki gruba ayrılmaktadır. Bahsedilen istismar çeşitlerinin farklı varyasyonları ve kombinasyonları bulunmaktadır. Cinsel istismara eşlik edebilen farklı bir tür aşağılama durumu da olabilir. Bu durum başka istismar türlerini de içeren cinsel istismar olarak tanımlanmaktadır (Bayraktar, 2009).

Pedofili

Pedofili ile çocuk cinsel istismarı arasındaki ana fark; pedofilinin uzman kişilerce tanı ve tedavi ihtiyacının olmasından kaynaklıdır. Pedofil en az 6 aylık bir zaman içerisinde bir ya da daha fazla çocuğa karşı cinsel yönelimli faaliyetlerde bulunmak için, fantastik ve dürtüsel davranışlar gerçekleştiren veya gerçekleştirme yönünde eğilimi olan birey olarak tanımlanabilmektedir. Gerçekleştirilen veya gerçekleştirilme yönünde olan bu tarz davranışlar çoğu zaman tekrar edecek şekilde olmaktadır. Pedofillerin kendilerini fark ettirmeden hareket etmeleri ve tedavi olmak yönünde eylemsel bir faaliyet içerisinde bulunmamaları nedeniyle pedofili olaylarının ortaya çıkma sıklığına dair kesin bilgiler ortaya konulamamaktadır (Erdoğan, 2010).

Aile İçi Cinsel İstismar: “Ensest”

Ensest kavramı aile içerisinde gerçekleşen cinsel istismar olarak adlandırılmaktadır. Ensest vakası aile ve yakın akrabalar tarafından gerçekleştirilen bir cinsel istismar eylemidir.

Ensestin farklı tanımları ve adlandırmaları bulunmaktadır. Bu adlandırmalardan bazıları cinsel sapkınlık veya akraba aşkı olarak bilinmektedir. Evlenmeleri hukuki, dini ve ahlaki yönden yasaklanmış, aralarında yakın kan bağı bulunan bir kadın ile erkeğin cinsel ilişkide bulunmaları “ensest” olarak tanımlanmaktadır (Ekşi, 1999: 531-540).

Ensest İçin Risk Faktörleri;

- Alkol bağımlısı baba,
- Annenin hasta olması ya da evi terk etmesi,
- Çocukların yetişkinlerle aynı odayı veya yatağı paylaşmaları,
- Kız çocuklarının babalarından ayrı yaşamaları sonrasında babanın kız çocuğunu yetiştirilmiş olarak görmesi,
- Aile bireylerinde görülen psikiyatrik bozukluklar,
- Annenin gece çalışmak zorunda olması sebebi ile çocukların bakımını babanın veya üvey babanın üstlenmesi,
- 6-8 yaşlarında ve kız çocuk olmak,
- Küçük kız çocuklarında gelişim döneminden kaynaklanan, aniden gelişen baştan çıkarıcı davranışların oluşması,

- Anne veya babanın ya da her ikisinin ailesinde encest ilişkinin yaşanması,
- İktidarsızlık ve psikopatidir (Karan, 2001; Polat, 2006)

Yapılan araştırmalara göre kız çocukları genellikle encestin sonucunda gerçekleşen gebelik ve doğum aşamalarında uzmanlara ulaşmaktadırlar (Bozbeyoğlu v.d., 2009: 63). Encestin gizlenmesi ya da cezalandırılması için gerçekleştirilen cinayetler ve intiharlar encestin ortaya çıkmasında önemli rol oynamaktadır (Bozbeyoğlu v.d., 2009: 63). Encest görülen ailelere bakıldığında annelerin genellikle boyun eğen, itaat eden bir kişiliğe sahip olması, ekonomik ve sosyal sebepler ile olayı görmezden gelmesi encest mağduru kız çocuğun durumunu zorlaştıran nedenler arasındadır (Yiğit, 2008: 96).

Enceste uğrayan çocuk, yaşadığı olayı yaşı itibari ile tam olarak kavrayamadığı, kendini yaşanan olay nedeniyle suçlu hissettiği, ailenin dağılmasından korktuğu, istismar eylemini gerçekleştiren kişi tarafından şiddet ve baskıya maruz kaldığı için sesini çıkaramadığı görülmektedir. Çocuk maruz bırakıldığı olayı anlattığında ise ailevi saygınlığın zedelenmemesi için çocuğun yararının üstünde tutan toplumsal ve kültürel değerler sebebiyle kendisine inanılmama durumuyla karşılaşabilmektedir (Şahin & Taşar, 2012: 162).

1.5. Çocuk Cinsel İstismarında Risk Faktörleri (çocuk-aile-çevre)

Çocuk istismarında risk faktörlerine bakıldığında; çocuğun kişisel risk etmenleri, ailenin risk etmenleri ve toplumun risk etmenleri olarak kategorize edilip değerlendirilebilir.

1.5.1. Çocuk açısından risk

Zekâ geriliği durumu olan çocukların olayları anlama ve doğru yorumlama konusunda yetersiz olmaları, cinsel dürtülerini kontrol etmede eksiklik yaşamaları, cinsel eğitimleriyle ilgili özel eğitime ve ilgiye ihtiyaç hissetmeleri ve çoğu durumda söz konusu özel eğitim ve ilgiye ulaşamamaları cinsel istismara uğrama risklerini artırmaktadır. Zekâ geriliği bulunan, anormal davranışlar sergileyen veya doğum sırasında veya sonrasında ortaya çıkan gelişimsel bozuklukları olan çocuklar istismar açısından daha çok risk grubundadırlar. Özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların eğitilmesi diğer çocuklara nazaran daha güçtür. Bu çocuklar daha çok ilgilenilmeye, sevimli ve kendilerine sabır gösterilmesine ihtiyaç duyarlar. Bu çocukların; aşırı hareketli olması, konuşma güçlüğü bulunması veya ailesinin beklentilerine uygun olarak doğmaması, toplumsal kültür ve aile tarafından kabul görmeyen özelliklerinin olması sebebiyle istismar için hedef olabilirler. Özellikle mental retarde tanısı bulunan kız çocuklarının aile içerisinde istismar edilme riskinin daha yüksek olduğu da belirtilmektedir (Saygılı & Gönenli, 2008: 33).

Çocuk açısından risk oluşturan diğer durumlar ise; doğum sonrası patolojik anne bebek bağılılığında bebeğin prematüre olması, özel bakım gerektiren bebek olması, cinsiyetinin beklenenden farklı olmasıdır. Çocuğun prematüre, konjenital anomali, düşük doğum ağırlığı veya kronik hastalık nedeniyle yaşamının ilk haftalarında ebeveyninden ayrılması da ebeveyn çocuk arasındaki normal bağıllık sürecini etkiler (Kavaklı ve ark., 1999)

1.5.2. Aile açısından risk

Çocuk ihmal ve istismarı üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında çocuğa kötü muamelede anne babanın; psikolojik ve ruhsal durumunun, kişiliklerinin, alışkanlıklarının, düşünce yapılarının, değer yargılarının, çocuğa yönelik davranışlarının aile boyutunda istismar oluşmasında risk taşıyan etkili faktörler olduğu söylenebilir.

Anne ve babanın eğitim seviyesinin yeterli düzeyde olmaması ÇİVİ'yi artıran nedenlerdendir. Ebeveynlerin çocuklarına karşı gösterdikleri otoriter davranışlar sosyoekonomik seviyelerine göre değişiklik göstermektedir. Sosyoekonomik yönden alt seviyedeki aileler daha sert ceza, fiziksel olarak cezalandırma, aşağılama, küçük görme, azarlama, hakaret etme, bağırma, haklarından yoksun bırakma tarzında çeşitli cezaları uygularken, orta ve yüksek sosyoekonomik düzeye sahip aileler ise, genellikle hayal kırıklığına uğradığını ifade etme, çocuğa çeşitli yönlerden suçlayıcı davranışlarda bulunma gibi psikolojik disiplin yöntemlerini kullanmaktadır (Aral, 1991: 39).

İhmal ve istismara maruz kalan kişilerin hayatlarının sonraki dönemlerinde kendilerinin de ihmal ve istismar uygulayıcısı olabildikleri görülmektedir. Çocukluk çağlarında anne ve babaları tarafından istismar ve ihmale maruz bırakılan ya da anne babaların karşılıklı olarak birbirlerine uyguladıkları şiddet davranışlarını sıklıkla gözlemiş olan yetişkin bireyler daha sonra kendileri de aile kurduklarında çocuklarına karşı şiddete başlamaktadır (Arıkan, 1998: 1-3).

Eşler arasında meydana gelen şiddetli geçimsizlik ve evlilik içerisinde cereyan eden ciddi sorunlar da ÇİVİ'ye sebep olur (Aral, 1998: 113).

Çocuk gelişimine ve yetiştirmeye yönelik bilgileri yeterli düzeyde olmayan ve çocuklar üzerinde etkili olma konusunda gerekli bilgi beceri ve donanımına sahip olmayan anne babalarda çocuklarını fiziksel yönden istismar etmektedirler. Ebeveynlerin saldırgan, agresif davranışlar sergilemeleri, çocuklarından onların yeteneklerinin dışında bir beklenti içerisine girmiş olmaları, alkol, uyuşturucu gibi madde bağımlılığının olması veya ilaç bağımlısı olması ÇİVİ'nin önemli nedenleri arasındadır (Berhman, R.E., Kliegman, R.M. 2002: 38-42).

Çocuğun aile içi cinsel istismar riskini artıran faktörler; ebeveynde psikiyatrik bozukluk (Walshv.d., 2002: 19) veya genetik herhangi bir rahatsızlığın bulunması, alkol veya madde kullanımı olması, anne babanın ayrı yaşaması, aile içi şiddetin varlığı, kapalı bir aile yapısının olması, annenin para karşılığı seks yapıyor olması şeklinde açıklanmaktadır (Yağmur v.d., 2008: 78).

Ebeveynlerin istismar kavramı konusunda bilinçli olmaması, yeterli eğitiminin bulunmaması, aile içi şiddetin olması, alkol madde kullanımının bulunması, anne babalarının çocukluk döneminde istismara maruz kalmış olması gibi nedenlerin çocuğun yaşadığı aileye bağlı olarak, ihmal istismar riskini arttırdığı söylenilebilir.

1.5.3. Çevre açısından risk faktörleri

Çocuğun ailesi ile olduğu kadar kendisinin ve ailesinin yaşadığı sosyokültürel çevre düzeyinde de ihmal istismar riskini artıran durumlar bulunmaktadır.

Anne ve babanın sınırlı bir sosyal ortamda bulunmaları ve çevre ile uyum içerisinde olmamaları toplumdan tamamiyle uzaklaşmaları çocuğa yönelik şiddet faaliyetlerini artırmaktadır (Arıkan, 1998: 1-3).

Yaşanılan çevrede cinsel istismar vakalarına toplumun bakış açısı ve gösterilen tepkiler cinsel istismar vakalarının önlenmesinde ve cezai yaptırımların arttırılmasında önemli bir yer tutmaktadır. Ailesinde ve çevresinde cinsel istismar vakalarını görmüş ve böyle bir ortamda büyümüş bir bireyin doğru-yanlış, iyi-kötü ayırdı gibi sağlıklı bir düşünce ve değerlendirme yapısına sahip olması beklenemez. Bu sebeple böyle bireyler daha sonra aile kurduklarında da çocuklarına çocuk ihmal ve istismarı konusunda doğru bir bilgi aktarımı yapamazlar. Bu çocukların dışarıdan, arkadaşlarından, çevresinden veya öğretmenlerinden aldığı bilgi birikimi eksik, yanlış veya çocuğun gelişim düzeylerine uygun olmayacaktır.

Çekirdek aile yapısı, çocuğun yetiştirilmesi ve diğer konularda sosyal destek mekanizmalarının azalması ebeveynlerin kendi anne ve babalarından uzakta kalması ve sosyal desteğin azalması ÇİVİ ihtimalini artırmaktadır. ÇİVİ’de kültürel değerlerde yer alan birikim oldukça önemli bir yer tutar. Yaşanılan kültürde hangi eylemlerin kabul edilebilir, hangilerinin ise istismara yönelik olduğu tespit edilmelidir. Kültürel olarak kabul edilen uygulamalar çocuk istismarı üzerinde artırıcı etkisi bulunduğu ve belirli bazı standartları ihmal ettiklerinde, yerel standartlar kabul görsün ya da görmesin istismar ortaya çıkmış olarak kabul edilir (Sibert J.R. vd., 26(12): 1207).

Mülteci veya sığınmacı statüsünde bulunan, ülkelerinde savaş çıkan ya da silahlı çatışmaların sık sık cereyan ettiği yerlerden kaçan ve bu kaçış sırasında ailesi bulunmayan çocuklarda cinsel açıdan sömürülme olasılığının oldukça yüksek olduğu aktarılmaktadır (Polat, 2007b: 218).

Anne babaların toplumdan izole bir hayat sürebileceği, yetiştiği ve yaşadığı kültürde istismarın olağan bir durum olarak kabul edilebileceği, kendisi de istismara maruz kalarak büyümüş ise bu durumu yanlış olarak değerlendiremeyeceği ve kendisinin de istismar uygulayacağı söylenilebilir. Yaşanılan ailenin, toplumun ve ülkenin özellikleri çocuğun çevresel olarak istismar riskini artıran yahut azaltan durumlar olabilmektedir.

1.6. Cinsel İstismar Etkileri

Cinsel istismar, çocuklarda kısa dönemde ve uzun dönemde olumsuz sonuçlara yol açabilen toplumsal bir sorundur. Kişide, emosyonel durum, depresif duygu-durum, cinsel yaşam ve kişilik gelişimi üzerinde olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir. Ensestin çocuk üzerinde yarattığı etki ise çocuğun saldırganla olan ilişkisine, fiziksel zarara, seksüel aktivitelerin şekline, şiddet kullanımına, çocuğun işbirliğine, çocuğun içinde bulunduğu gelişim dönemine, yaşına, yaşanan travma öncesi psikolojik durumuna ve ailenin olaya tepkisine bağlı olarak değişebilmektedir (Ovayolu ve ark., 2007: 13-22).

1.6.1. Cinsel istismarın kısa dönem etkileri

Cinsel istismarın kısa dönem etkileri; kısa süreli görülen, istismar durumunun ardından ortaya çıkan, devamlılık göstermeyen, çocuğun gelişimsel açıdan bulunduğu yaşa göre olumsuz belirtiler gösteren akut dönem tepkileridir.

Cinsel istismara maruz kalan çocuklarda anksiyete, uyku bozuklukları gibi kısa dönem etkileri görülmekle birlikte istismarın uzun dönem sonuçları da mevcuttur. Cinsel istismara maruz kalan çocukluklarda kaygı bozuklukları gibi sendromlar kısa zaman içinde ortaya çıkabiliyorken (Taner ve Gökler, 2004), uyuşturucu bağımlılığı, çok eşlilik ve depresyon gibi uzun dönem sonuçlarının da olabildiği ifade edilmiştir (Kurtay, 2004).

Cinsel istismara maruz kalan çocuklarda yaşadıkları olayı çağrıştıran kişilere ve objelere karşı yoğun tedirginlik, korku veya kaçınmayla karşılaşılabilir Cinsel istismar kısa dönemde kabuslar, tekrarlayıcı ve rahatsız edici düşünceler, uyku-yeme bozuklukları ve konsantrasyon güçlüğü ani öfke patlamaları gibi tepkiler gösterebilir (Kılıç, 2004: 35-40).

Cinsel istismar olayının yaşanmasının ardından çocukta fobiler, gece korkuları ve uyku bozuklukları görülebilmektedir; çocuklar yaşadıkları olayı kabus olarak görecekları düşüncesi ile uyku bozukluğu problemi yaşayabilmektedirler. Kız çocuklarında erkek çocuklarına nazaran tedirginlik hissi ve kaygı belirtileri, bulantı, kusma, karın ağrıları, baş ağrıları gibi sorunlar, parmak emme, tırnak yeme gibi davranışlar daha sık görülebilmektedir.

Cinsel istismarla birlikte sıklıkla ortaya çıkan tepkiler: Korku, depresyon, dikkat eksikliği, dürtü kontrol bozukluğu, hiperaktivite bozukluğu, ikincil enürezis ve enkoprezis (Elliot ve Peterson, 1993), davranış problemleri, okul problemleri, cinsel problemlerdir (akt. Taşyıldız, 2013: 6).

Çocuk günlük yaşamı içerisinde normal yaşantısından farklı olarak kaygı yaşar. Çocuk yaşamış olduğu bu kaygıyı bazı davranışsal belirtiler ile yansıtır. Bu belirtiler 0-3 yaş grubu çocuklarda yaşına uygun olmayan cinsel oyun, yeme ve uyku bozuklukları, yabancılardan korkma gibi davranışsal belirtiler olarak ortaya çıkabilir. 3-6 yaş arası çocuklarda ise, bebek gibi konuşma, içe çekilme, enürezis, enkoprezis, yeme ve uyku bozukluklar, agresyon, boyun eğme davranışı, sık ve devamlı cinsel oyun ve mastürbasyon görülebilmektedir (Ekşi, 1999). Erkek çocuklarda daha çok saldırgan davranışlar olarak kendini gösteren istismar sonrası tepkiler, kız çocuklarında kendine zarar verme davranışları olarak kendini gösterir (Polat, 2007).

Cinsel istismar mağdurlarında sıkça görülen bedensel tepkiler; kronik pelvic ağrıları, karın, sırt, baş ve migren ağrıları olarak görülmektedir. Bahsedilen bu bedensel tepkilerin yanı sıra; mide ve bağırsak sistemi rahatsızlıkları, idrar yolu ağrıları, bayılma, baş dönmesi, kas ve eklem yerlerinde görülen ağrılar, nefes almada görülen güçlükler ve kulak çınlaması gibi belirtiler çocukluk döneminde yaşanan cinsel istismar öykülerini akla getirmektedir (Engel,1991; akt. Bulut, 2007).

1.6.2. Cinsel istismarın uzun dönem etkileri

Cinsel istismarın uzun dönem etkilerine bakındığında bireylerin davranışlarında, duygusal, cinsel ve sosyal yaşamlarında ve ilişkilerinde ciddi sorunlarla karıştıkları söylenebilir. Bu sorunlar madde kullanımı ve intihara eğilimli olma gibi ileri boyutta sorunlar teşkil edebilmektedir. Bununla birlikte kişilik bozukluğu ve depresyon gibi ruhsal yönden sağlık sorunlarının yaşanmasına da sebebiyet verebilmektedir. Cinsel istismara uğrayan çocukların ileriki yaşamlarında cinsel yönelimleri değişebilmekte,

yaşadıkları bu durumu olağan görmeye ve göstermeye çalışabilmektedirler. Bu noktada cinsel istismar mağdurlarının ileriki dönemde kendilerinin bu eylemin faili oldukları da görülebilmektedir.

Cinsel istismara uğramış çocukların diğer akranlarına göre depresyon, borderline kişilik bozukluğu, somatizasyon bozukluğu, sigara ve uyuşturucu madde kullanımı, travma sonrası stres bozukluğu, dissosiyatif kimlik bozukluğu (çoğul kişilik), yeme bozukluğu, intihar girişimi, erken hamilelik, cinsel yönden riskli davranışlar nedeni ile HIV pozitif olma, suça sürüklenme vb. risklere daha açık olduğu ileri sürülmektedir (Friedman v.d., 2011: 1481; Arriola, 2005: 726; akt. Gökten, 2011: 107).

Cinsel istismar çocuğun tüm yaşamını olumsuz olarak etkiler, bu çocukların tekrar hayata tutunup akranları gibi normal bir yaşantıya geçmeleri çok uzun bir zaman alabilmektedir. Mağdur çocukların bir bölümü bu yaşanan olumsuz vakaların izlerini hayatları boyunca taşımakta her daim bir bocalama, gelgit durumları ve depresif bir hal ile bir şekilde yaşamaya devam edebilirler. Böyle bir vaka ile karşılaşmış her çocuğun ileriki hayatında yaşadığı olumsuz olaylara karşı gösterdiği tepki, çocuktan çocuğa farklılık taşıyabilmektedir. Ayrıca Borderline Kişilik Bozukluğu (Sınır Kişilik Bozukluğu) saptanan kişilerin %70-80'inde, Dissosiyatif Bozukluğu (çoklu kişilik bozukluğu) bulunan kişilerin ise %85-90'ında çocukluk çağında cinsel istismar öyküsü tespit edilmiştir. Ayrıca cinsel istismarda bulunan kişilerin %60-95'inin de çocukluklarında cinsel istismar bulgusuna rastlanılmıştır (Görker ve ark., 2000).

Cinsel istismar geçmişi bulunan kişilerde, içe dönük olma ve hiç bir işe yaramama duygusu gibi olumsuz duygular da yaşanabileceği gibi bazı çocuklarda intihara teşebbüs dahi olabilmektedir. Bu gibi çocukların gelecek hakkında olumsuz düşüncelerinin ve düşük benlik saygısının oluştuğu da gözlemlenmiştir (Polat, 2000).

Cinsel taciz öyküsü olan çocuklarda cinsel yaşamın erken başladığı, çok eşliliğin tercih edilebildiği ve daha fazla cinsel saldırıda bulundukları da bildirilmektedir (Taner ve Gökler, 2004).

Küntay (2010: 30), cinsel istismar mağduru kız çocuklarının yaşadıkları travma sonrasında duydukları şiddeti asıl hedef olması gereken istismarcıya yönlendirme beceri ve gücüne sahip olmadıklarını, bu nedenle öfkeyi kendi bedenlerine yönelterek dışa vurabildiklerini ifade etmektedir. Erkeğin kız çocuğunun bedeninin üzerinde hak iddia ederek onu nesneleştirilmesi kız çocuğunun öfkesini bedenine yöneltmesine neden olmaktadır (Küntay, 2010: 28).

1.7. Çocuk Cinsel İstismarına İlişkin Yapılmış Çalışmalar

Bu bölümde çocuk cinsel istismarı ile ilgili yapılmış çalışmalar Türkiye genelinde ve Dünya üzerinde yapılmış çalışmalar olarak ayrı ayrı ele alınmıştır.

1.7.1. Türkiye’de çocuk cinsel istismarı ile ilgili yapılmış araştırmalar

“Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması” başlıklı bir çalışma gerçekleştirilmiştir. 2010 yılında gerçekleştirilen bu araştırma 7-18 yaş arası 1.886 çocuk ile yürütülmüş ve sonuç olarak okul, aile vb. ortamlarda çocukların %25'inin ihmale,

%45'inin fiziksel istismara, %51'inin duygusal istismara ve %3'ünün cinsel istismara maruz kaldıkları ortaya çıkarılmıştır (Türkiye'de 0-8 yaş arası çocuğa yönelik aile içi şiddet araştırması, 2014, s. 18).

15-24 yaş aralığında bulunan kız çocukları ve genç kadınların cinsel istismara uğrama ya da isteklerinin dışında cinsel eylemlerde bulunma durumlarının incelendiği bir araştırmada; katılımcıların %11'i 15 yaşına gelmeden istenmedik bir cinsel eyleme zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Bu oran, 15 yaş üzeri çocuk ve genç kadınlarda %6'dır. 15 yaş üzeri çocuk ve genç kadınların eşleri ya da partnerleri tarafından cinsel şiddete maruz kalma oranları ise %14'tür (Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması, 2009).

Yıldız, (1990) araştırmasını Ankara'nın değişik sosyoekonomik gelişmişlik düzeyinde bulunan ilçelerindeki ortaokul öğrencilerinin anne-babalarının cinselliğe ve cinsel eğitime ilişkin tutum, davranış ve beklentilerini saptamak amacıyla gerçekleştirmiştir. Araştırma, 229 anne ve 229 baba üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda anne-babaların kız ve erkek çocuklara cinsel konular hakkında bilgi vermedikleri ancak cinsel eğitimi gerekli buldukları görülmüştür. Ayrıca anne babaların çoğunluğu cinsel eğitimin ortaokulda (ilköğretim 2. kademedede) başlaması ve bu eğitimin hem okulda hem de ailede verilmesi gerektiği görüşündedir.

Kükner (1993) tarafından yapılan araştırmada adölesanların cinsel eğitim düzeyi, okullarda cinsel eğitim konusundaki düşünceleri ve cinsel bilgi kaynaklarını araştırmak amacıyla, lisede öğrenim gören 13-18 yaş arasındaki 13665 kız öğrenciye anket uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda adölesanların % 50.84'ü yeterli cinsel bilgisinin olduğunu düşünmesine rağmen, sonuçlar ancak %36.2' sinin gebeliğin nasıl oluştuğu, %74.2'ünün koruma yöntemleri ve % 15.41'inin AIDS hakkında yeterli bilgisinin olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin % 88.4'ü okullarda cinsel eğitim verilmesini istemektedir ve bunların % 60.49'u böyle bir dersin kız erkek öğrencilere birlikte verilmesinden yana oldukları tespit edilmiştir. Sonuçlar cinsel konularda adölesanların bilgilerinin çoğunun yetersiz ya da yanlış olduğunu göstermektedir. Anne baba eğitim düzeyindeki artış ve yüksek sosyoekonomi düzey ile adölesanın yeterli bilgiye sahip olması arasında pozitif bir ilişki mevcuttur ve adölesanların çoğu okullarda cinsel eğitim verilmesini istemektedir.

Kocatürk, 2002 yılında İstanbul'da yaptığı araştırmada okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin cinsel eğitimle ilgili görüşlerini araştırmıştır. Araştırma, 403 öğretmen ve okul yöneticisi üzerinde yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmen ve yöneticilerin cinsel eğitime olumlu baktığı tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmenler, cinsel eğitimin üç yaşında başlaması gerektiğini, okulda cinsel konuların konuşulmasını velilerin olumsuz değerlendirebileceğini ve cinsel eğitimle ilgili yöntem bilgisi almak istediklerini belirtmiştir.

Göçgeldi (2007) araştırmasını, bir kreşe devam eden 3-6 yaş arası 60 çocuğun anne ve babalarının çocuklarının cinsel eğitimi konusunda görüş ve tutumlarını belirlemek amacıyla yapmıştır. Araştırmanın sonucunda çalışmaya katılan anne ve babalar, çocuklarına cinsel eğitim verilmesinin gerekli olduğunu, cinsel eğitimin anne-baba tarafından verilmesi gerektiğini, çocuğuna cinsel eğitim verdiğini belirtmişlerdir. Ayrıca

anne-babalar çocuklarının cinsel gelişimi konusunda bilgi sahibi olmadıklarını ve kendilerine soru sorulduğu zaman cinsel eğitime başlayacaklarını ifade etmişlerdir.

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalına 2008-2011 yılları arasında cinsel istismar şüphesi ile başvuran mağdurların cinsiyet dağılımlarına ilişkin yapılan bir araştırmada istismar mağduru çocukların 109'unun (%75.7) kız, 35'inin (%24.3) erkek olduğu görülmüştür (Uğur, ve ark., 2012).

Adalet Bakanlığı'nın 2008-2012 yılları arası suç istatistiklerine göre 2012 yılına kadar çocuğun cinsel istismarı suçunun sürekli arttığı görülmektedir (T.C. Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, 2012: 66).

Türkiye'de 2002-2012 yılları arasında çocuğun cinsel istismarı ile ilgili 17,589 suç işlendiği, en yüksek suç işleme oranının Marmara Bölgesi'nde (%29,1) olduğu, bu bölgeyi %16,7'lik oran ile İç Anadolu Bölgesinin takip ettiği görülmektedir. İller bazında ise %15 oranı ile İstanbul ilk sırada iken bunu % 6,1 oranı ile Ankara takip etmektedir (T.C. Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, 2012: 65).

Türkiye'de üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilen çalışma, öğrencilerin % 20,9'unun çocukluk dönemlerinde çeşitli cinsel istismar türleri ile karşılaştıklarına değinmektedir (Görak v.d., 1999: 422).

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün (2009: 67) ülke genelinde kadına yönelik şiddeti anlamaya yönelik yaptığı araştırma kapsamında görüşme gerçekleştirilen kadınların % 7,0'sinin 15 yaşından önce cinsel istismara maruz kaldığı bulunmuştur.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2012 verileri incelendiğinde 16-19 yaş aralığındaki 129.130 kız çocuğu/genç kadına karşılık 14.207 erkek çocuğu/gencin evli olduğu ve kız çocuklarının kendilerinden yaşça büyük erkekler ile evlendirilmiş oldukları görülmektedir.

Bulut (1985: 59), 15-19 yaş arasında evlendirilmiş kız çocukları ile yetişkinleri karşılaştırdığı araştırmasında ergenlik dönemindeki evliliklerin yalnızca % 18,4'ünün kız çocuklarının kendi kararları ile gerçekleştiğini, akraba evliliğinin bu yaş grubunda yoğun olduğunu, evlilik kararlarının aileler tarafından verildiğini, ailelerin ağırlıklı olarak geniş aile özelliği gösterdiği ve sosyoekonomik düzeyinin düşük olduğunu belirtmektedir.

1.7.2. Dünyada çocuk cinsel istismarı ile ilgili yapılmış araştırmalar

2012 yılında Dünya Sağlık Örgütü tarafından yapılan açıklamada, her sene kız çocuklarının %20 oranında erkek çocuklarının ise %5'i- %10 oranında cinsel istismara maruz kaldıkları belirtilmiştir (Dünya Sağlık Örgütü, 2012, s.2).

Pereda ve arkadaşları (2009) 22 ülkeden 65 çocuk cinsel istismarı görülme sıklığına ilişkin bir meta-analiz araştırması gerçekleştirmiştir. Bu analizler incelendiğinde erkeklerin % 7,9'u (tanıksız %7,4) ve kadınların %19,2'si (tanıksız %2) on sekiz yaşından önce cinsel istismara maruz kalmaktadır (akt. Akgül, 2015: 33-34).

Uluslararası çalışmalarda dünyanın pek çok ülkesinde yapılmış araştırmalar doğrultusunda kadınların yaklaşık %20,0'sinin çocukluk döneminde cinsel istismara maruz kaldığını tahmin edilmektedir (Dünya Sağlık Örgütü, 2012).

1.8. Çocuk İhmal ve İstismarını Önleme Çalışmaları (birincil önleme-ikincil önleme-üçüncül önleme)

Çocuk ihmal ve istismarını önleme çalışmalarında birincil koruma ve önlemenin aile temelli programlarla gerçekleştirilmesi gereklidir. Öncelikle istismar yönünden risk faktörleri içerisinde; ailenin değerlendirilmesi, gereksinimlerinin belirlenmesi, gereksinimleri yönünde ebeveynlik rehberlikleri, destek mekanizmaları ve bunları nasıl kullanacağı, çocuk istismarı ve nasıl önleneceği konusunda yeterli bilgi sahibi olunması, çatışma çözümü ve etkili iletişim becerileri için eğitilmeleri önemlidir.

Çocuk ihmal ve istismarını önleme çalışmalarında ikincil koruma ve önlemenin okul temelli programlarla gerçekleştirilmesi gereklidir. Okul temelli müdahale programları çocukları koruyucu önleyici yöntemler hakkında bilgilendirirken, öğretmenlerin istismar kavramına hakim olmasını ve istismarı fark etme becerilerini artırmayı amaçlamalıdır.

Eğitim; çocukların istismar kavramı hakkında bilgilendirilmesi, istismarı önlemek için hangi yöntemleri kullanacağını öğretilmesi, bedeni ve bedeninin sahibinin kendisi oluşu hakkında farkındalığının artırılması ve bununla ilgili olumsuz bir durumla karşılaştığında bir yetişkinle paylaşması gibi konuları içermelidir (Koand Cosden'dan akt. Yılmaz, 2013: 257).

İstismarın önlenmesi ve okul içi istismar vakalarının yönetilmesinde öğretmenlerin birincil aktör olarak görev ve sorumluluk içerisinde olacakları düşünüldüğünde okul temelli eğitim programlarının öğretmenlere yönelik bölümler içermesi yararlı olacaktır.

Çocuk ihmal ve istismarını önleme çalışmalarında üçüncül koruma ve önleme programlarının ise toplum temelinde gerçekleştirilmesi gereklidir.

Çocuk istismarı sadece aile içinde değil toplumsal mekanlarda da meydana gelmektedir. Bunun için çocuk istismarına yol açan bireysel-çevresel etkileşimi, sosyokültürel faktörleri, sosyobiyojik faktörleri ve ekolojik yaklaşımları bilmek, organize etmek ve değiştirmek çocuk istismarını önleyebilmek için gerekli adımlardır (Cox'dan akt.Yılmaz, 2013: 257).

Toplum temelli müdahalelerde çocuk istismarı açısından riskli ailelerin belirlenmesi, birinci basamak sağlık çalışanlarının istismar hakkında eğitilmesi, aileler için değerler oluşturularak aile yaşamına katılımın ve birlikteliğin artırılması ve ebeveynlere yönelik aile içi etkileşimin artırılması için programların oluşturulması önemlidir (Cox'dan akt.Yılmaz, 2013: 257).

1.9. Çocuk İhmal ve İstismarı ile İlgili Ulusal Yasal Mevzuat

Bu bölümde çocuğun cinsel istismarı sorununu içeren yasal mevzuat, özel olarak ele alınmış maddeler ve başlıklar üzerinde durulacaktır. Anayasa, 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu, 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu, Türk Medeni Kanunu, Türk

Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu vd. ile bu alanda çalışma yürüten tüm kurumsal yapı birlikte ele alınacaktır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası Madde 41 ailenin korunması ve çocuk hakları başlığını düzenlemiştir. Bu maddede toplumun temeli olan aile kavramına baktığımızda eşler arasında eşitlik olması gerektiği, devletin ailenin huzur ve refahı için ailenin ve çocukların korunması amacıyla alması gereken tedbirlerin olduğu bu noktada gerekli olması halinde ilgili birimleri kuracağı açıkça düzenlenmiştir. 2010 yılı içerisinde 41. Maddeye ek fıkra eklenerek çocuğun haklarına yeni düzenlemeler getirilmiş ve korunması noktasında anayasal güvence ile genişleme sağlanmıştır. Bu noktada çocuk üstün yararı olduğu sürece anne veya baba ile kişisel ilişki kurabilecek ve bu ilişkiyi sürdürebilecektir. Madde metnine eklenen ek fıkra ile çocuğun üstün yararına aykırı olmadığı takdirde velayet hakkını elinde bulunduran tarafın çocuğu diğer ebeveynden kaçırmaması, çocuğun velayeti kendinde kalmayan taraf yönünden onunla görüşmesinin engellenmesinin önüne geçilmeye çalışıldığı görülmektedir. Bu sayede çocuk diğer ebeveynden alması gereken ilgi ve sevgi noktasında mahrumiyet yaşamaması engellenmeye çalışılmıştır.

5395 sayılı ÇOCUK KORUMA KANUNU

Çocuk Koruma Kanunun amacı ve kapsamı ile bu kanun maddesi içerisinde yer alan tanımlardan ne anlamamız gerektiği düzenlenmiştir. Çocukların korunması, haklarının neler olduğu, suça sürüklenen çocuklar ile ilgili alınması gereken güvenlik tedbirlerinin neler olduğu, yine bu çocukların yargılama aşamasındaki usul ve esaslar ile yargılanacakları mahkemelerin görev ve yetkileri Çocuk Koruma Kanunu kapsamında düzenlenmiştir.

Çocuk Koruma Kanununda herhangi bir karışıklığa sebebiyet vermemek için çocuk kavramından ne anlamamız gerektiği, kimlerin çocuk olarak değerlendirilmesi gerektiği açıkça belirtilmiştir. Madde 3 ile on sekiz yaşını doldurmamış kişinin kanun kapsamında çocuk olduğu, daha erken yaşta ergin olsa dahi bu erginliğin onun çocuk sayılmasına engel bir durum teşkil etmediği belirtilmiştir. Korunma ihtiyacı olan çocuk denildiğinde ise duygusal, zihinsel, bedensel, ahlaki ve sosyal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal ve istismar edilen ya da suç mağduru olan çocuğun anlaşılacağı düzenlenmiştir. Madde 4 ile kanunun uygulanmasında çocuğun haklarının güvence altına alınması amacıyla nelerin yapılacağı düzenlenmiştir. Madde 5 ile çocuğun korunması ve desteklenmesi için alınması gereken tedbirlere yer verilmiştir. Söz konusu tedbirler öncelikle çocuğun kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularında alınacak tedbirler olarak düzenlenmiştir.

5271 sayılı CEZA MUHALEMESİ KANUNU

Ceza Muhakemesi Kanunu 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe girmiş ve mağdur olan çocukların lehine düzenlemeler getirmiştir.

Bu kanun kapsamında gerçekleştirilen suçun mağduru olan çocukların dinlenilmesinde ve tanık olarak ifadelerinin alınmasında düzenleme yapılmıştır. CMK Madde 236/2

değerlendirildiğinde mağduru oldukları suç karşısında psikolojisi bozulan çocuğun gerçekleşen bu suçun tanığı olarak soruşturma aşamasında ya da kovuşturma aşamasında tanık sıfatıyla bir defa dinlenebileceğine ilişkin düzenlemeye yer verilmiştir. Mağdur olan çocuğun vermiş olduğu bu ifadenin kayıt altına alınması esnasında psikiyatri, psikoloji, tıp ya da eğitim alanlarından birinde uzman olan bir kişinin bulunması gerektiği hükmü yer almaktadır. Bilirkişilere ilişkin hükümler bu kişiler hakkında da uygulanır. CMK uygulamalarına bakıldığında istismara uğramış çocuğun profesyonel anlamda yardım alması zorunluluk haline getirilmiştir. CMK 239/2 kapsamında mağdur veya suçtan zarar görenin çocuk, kendisini savunamayacak derecede zihinsel özürlü veya işitme ve konuşma engelli olması halinde istem aranmaksızın avukat bulundurulması zorunlu hale getirilmiştir (m.239/2). Bu hüküm, haklarının korunması ve kullanılmasında gereken hukuki yardımın sağlanmasında çocuklar ve kendisini ifade gücü bulunmayan engelliler gibi güçsüz kişilerin korunabilmesi için faydalı bir uygulamadır.

5237 sayılı TÜRK CEZA KANUNU

Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 103. Maddesinde çocukların cinsel istismarı ile ilgili hükümler yer almaktadır. Bu maddede “cinsel istismar” kavramından ne anlaşılaacağı ve cinsel istismar uygulayan kişiye verilecek cezalar bildirilmektedir. Madde 104'te reşit olmayan çocukla cinsel ilişki ile ilgili cezai durumlar açıklanmıştır. TCK madde 105'te; cinsel taciz, Madde 225'te hayasızca hareketler ele alınmış ve cezai yaptırımları belirtilmiştir. Müstehcenlik kavramı TCK Madde 226'da yer almış ve çocuğa müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünleri veren veya bunların içeriğini okuyan, okutan gösteren veya dinleten kişilerle ilgili hükümler bildirilmiştir. Madde 227 fuhuşla ilgili konular açıklanmıştır. Suçun bildirimi yükümlülüğü ile ilgili hükümler TCK Madde 278, 279 ve 280'de bildirilmiştir. Çocuğun korunma gereksinimi bildirim yükümlülüğü TCK madde 98 ile belirtilmiştir. 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu Madde 21, Çocuk Koruma Kanunu Madde 6 ile hükme bağlanmıştır.

4857 sayılı İŞ KANUNU

4857 sayılı İş Kanununun 71, 72 ve 73. Maddeleri çocukların çalıştırma yaşı ve çocukları çalıştırma yasağı ile ilgilidir. Madde 71 e göre çocuklarının çalışma yaşı 15, istisnai durumlarda, okul devamına engel olmayacak hafif işlerde çalıştırılabilme yaşı 14 olarak belirlenmiştir. Madde 72 ile 18 yaşını doldurmamış çocukların yer altı ve su altı işlerinde çalıştırılması yasaklanmış, Madde 73 ile 18 yaşını doldurmamış çocukların sanayi işlerinde gece çalıştırılmalarının yasak olduğu belirlenmiştir.

4721 sayılı TÜRK MEDENİ KANUNU

TMK'da Madde 11 ile kişinin 18 yaşını doldurduktan sonra ergin olarak kabul edilebileceği belirtilmiş, evlilik durumunun olması 18 yaşından önce ergin olmasını sağlayan nedenler arasında kabul edilmiştir. 2001 yılında yürürlüğe giren Yeni Medeni Kanun Madde 124 kapsamında evlenmeye yasal olarak izin verilebilmesi için 17 yaşın doldurulması, olağanüstü durumlarda ise 16 yaşın doldurulması gerekmektedir. TMK Madde 124 ve Madde 129 kapsamında çocukların aile içerisinde cinsel istismarını önlemek için üstsoy ile altsoy arasında, evlat edinen ve evlatlık arasında evlenme yasağı

bulunduğu hükümler yer almaktadır. TMK’da, anne ve babaların belirli nedenlerle çocuğa yönelik yükümlülüklerini yerine getirememesi, çocuğun aile içinde korunamaması ve gelişiminin tehlikeye düşmesi halinde çocukların kuruma ya da başka bir aile yanına yerleştirilebileceği, anne ve babalarından velayetlerinin kaldırılabilmesi ve vesayet altına alınabilecekleri belirtilmektedir (Madde 346-351 ve Madde 404, 445).

1.9.1. Çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili uluslararası yasal mevzuat

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi 1989 yılında kabul edilmiş ve bu sözleşme ile ilk defa çocuğun cinsel istismarı kavramı ele alınmıştır.

Dünya çocuklarının anayasası olarak bilinen BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (ÇHS) 1989 yılında BM Genel Kurulu tarafından kabul edilerek dünya ülkelerinin onayına açılmıştır (Topuzoğlu, 2004: 15). Bu tarihten önce kabul edildikleri devletler açısından hukuki bağlayıcılıkları olmasa da Cenevre’de 1924 yılında yayımlanan Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi ile 1959 yılında BM Genel Kurulunda kabul edilen BM Çocuk Hakları Bildirgesi, söz konusu önemli Sözleşmenin dayanağı olmuştur (Topuzoğlu, 2004: 17).

Çocuk Hakları Sözleşmesi Madde 1 ve Madde 3 ile 18 yaşına kadar çocuk sayılan ve “çocuğun yararı” ilkesini temel alan sözleşmede cinsel istismar ayrı olarak düzenlenmiştir. İlgili sözleşmede çocuğu her türlü cinsel istismara karşı devlet korunmasında olduğu ve devletin bu korumayı sağlamak için alınması gerekli her türlü önlemi alması gerektiği belirtilmiştir. Bu sözleşmede yalnızca çocuğa tanımadığı üçüncü kişiler tarafından değil anne-baba veya çocuğun bakım ve gözetimini üstlenen yakınları tarafından da uğrayabilecekleri istismara karşı korunmalarında devletlerin sorumlu olduğu ve alınması gerekli her türlü önlemi almaları gerektiği vurgulanmıştır. Sözleşmeye taraf devletlerin çocukların korunma sürecinde uygulanan tedavileri gözden geçirmelerine ve bunun önemine yer verilmiştir. İstismara uğrayan çocukların ruhsal ve bedensel tedavilerinden sonra toplumla bütünleşmelerini sağlamak devletlerin görevlerindendir. Bunun için uygun ortamın sağlanması, çocukların özgüvenini kırmadan saygınlığını destekleyerek elverişli ortamda bu toplumla birleşme sürecinin tamamlanması gerekmektedir.

ÇHS’nin etkisini kuvvetlendirmek için bazı konularda yapılan ek protokoller taraf devletlerin imzasına açılmıştır. 2000 tarihinde New York’ta imzalanan, 2002 yılında Türkiye’de onaylanan Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi İle İlgili İhtiyari Protokol, istismar mağduru olan çocukların ticari sömürsüne neden olan her türlü faaliyetin taraf devletlerce yasaklanacağını belirtmektedir (Madde 1-3).

Çocuğa yönelik cinsel amaçlı ticareti önlemek için imzalanan bir diğer metin olan Sınırşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesi’ne Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol 2000 yılında Palermo’da imzalanmıştır. 15 Metinde bir çocuğun sömürü amacıyla teslim alınması, zorla çalıştırılması, barındırılması, bir yerden bir yere devredilmesi ya da taşınması, insan ticareti olarak açıklanmaktadır. Çocuğa karşı gerçekleştirilen bu eylemin tehdit, hile, korkutma, kuvvet kullanma yoluyla

gerçekleştirilmesi gerekmemektedir. Bu protokol 2003 yılında Türkiye tarafından onaylanmıştır.

Cenevre’de 1999 yılında Kötü Şartlardaki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Önlemler Sözleşmesi kabul edilmiştir. Bu sözleşmeye göre çocuk kavramı 16-18 yaşı altındaki bütün bireyleri kapsamaktadır. Bu sözleşmede çocuğa dair pornografik yayınların kullanılması, gösterilmesi, tedarik edilmesi, kötü şartlardaki çocuk işçiliği değerlendirilmiştir. Türkiye’de 2001 yılında Kötü Şartlardaki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Önlemler Sözleşmesi onaylanmıştır.

Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunması Sözleşmesi 2007 yılında imzaya açılarak 2010 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu sözleşme çocuk cinsel istismarı ve sömürsünde mücadele edilmesi kapsamında en güncel gelişmelerdendir. Bu sözleşme önleyici, koruyucu hizmetler, ceza hukuku, mağdurlara yardım için müdahale programları, bu alandaki verilerin kaydedilmesi ve saklanması noktasında detaylı bir içeriğe sahiptir. Gelişen teknolojinin sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle ile çocuk istismarı hem ulusal düzeyde hem de uluslararası düzeyde ciddi oranlarda artış göstermektedir. Teknolojinin çocuklar tarafından ve istismarcılar tarafından kullanımının artması neticesinde uluslararası bir belgeye ihtiyaç duyulmuş ve bu nedenle bir düzenleme yapılmıştır. Türkiye 2011 yılında Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunması Sözleşmesi’ni onaylamıştır.

Yurt dışındaki örneklerle bakıldığında çocuklara yöneltilen cinsel suçların yetişkinlere yöneltilenlerden ayrı olarak değerlendirildiği ve bu suçun faillere belli oranlarda ağırlaştırılmış cezaların verildiği görülmektedir. Bu örneklerle bakıldığında ise faillere verilen cezaların oranlarının artırımında cinsel istismara uğrayan çocukların yaşının temel olarak belirleyici olduğu görülmektedir. Yaş faktörünün yanında suçun işleniş biçiminin, mağdurun içerisinde bulunduğu durumun ve suçun sonuçlarının da cezanın artırımında önemli rol aldığı görülmektedir (Özkara v.d., 2011: 16).

1.10. Cinsel Eğitimin Kapsamı ve Önemi

Cinsel eğitim; çocuğun biyolojik olarak sahip olduğu kendi cinsel kimliği ve karşı cinsin kimliği hakkında, cinsiyet ile ilgili özelliklerin tanınması ve bedensel farkındalığın ortaya çıkarılması için yaşına ve gelişim sürecine göre öncelikle anne baba tarafından daha sonra ise okul sürecinin başlaması ile birlikte ilgili öğretmenler tarafından verilen çok yönlü bir eğitimidir. Çalışır, cinsel eğitimi “çocuklara ve ergenlere kadın ya da erkek olma, kadın ya da erkek olmakla ilgili algılar, cinsiyete ilişkin rolleri kabul etme, kendi ve karşı cinsin özellikleri hakkında bilgi sahibi olma amacıyla verilen eğitimidir” şeklinde tanımlamıştır (Çalışır, 2011:17).

Cinsel eğitim cinsellik hakkında çevreden öğrenilen eksik ya da yanlış bilgiler bütünü değildir. Cinsel eğitim “cinsellikle ilgili gerekli bilgileri öğrenme, olumlu duygu ve davranışları kazanma çabalarının tümü” olarak tanımlanmıştır (Taşçı, 2010: 26).

Doğumdan başlayarak ergenlik dönemine kadar olan bir zamanı kapsayan cinsî eğitim, çocukların diğer gelişim alanlarıyla birlikte cinsî gelişimlerini takip etmek, kız ve erkek

rollerini kabul etmesine, kendi cinsinin özellikleri ve karşı cinsin özellikleri ile bir bütün içinde yaşamasına yardımcı olmak amaçlı verilen bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmaları olarak tanımlanmaktadır (Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2004: 14).

Çocuğun kişilik gelişimine paralel olarak cinsel kimliği ve mahremiyet algısı gelişir. Çocuğun cinsellikle ilgili sorular sorması veya cinsel organını keşfetmesi ilk iki yaş içerisinde olur (Çalışır, 2011: 29). Erikson okul öncesi dönem içerisinde (4-6 yaş) çocuğun cinsiyet farklılıklarını keşfettiğini ileri sürer (Erden ve Akman, 2008: 87). Bu dönem çocuğun cinsiyet farklılıklarını öğrenmesi ile birlikte daha çok cinsel merakının uyandığı, cinsellik hakkında sorularının ve araştırmalarının oluşacağı muhtemel bir süreçtir. Bu durumda; çocuğun sorduğu sorulara yaş grubuna göre anlayabileceği şekilde uygun cevaplar vermek çocuğun kişilik gelişimine olumlu katkı sağlayacaktır denilebilir.

Çocuğun cinsellik hakkında merak ettiği sorularının ailesi tarafından cevaplandırılması çocuğun cinsel eğitimi için önem teşkil etmektedir. Öncelikle “cinsel sorularına ailesi tarafından karşılık verilmiş olan çocuklar cinsel kandırılmaya ve cinsel saldırıya karşı en iyi korunan çocuklardır” denilebilir (Kentler, 2008: 114).

Cinsellik, bireyin karşı cinsle yaklaşması ve bu yaklaşmanın sonucu olarak bedensel ve duygusal olarak doyuma ulaşması şeklinde tanımlanmıştır (Tuzcuoğlu, 2003).

Cinsel eğitim, kimlik, ilişkiler ve mahremiyet hakkında yaşam boyu süren bir bilgi edinme; değer, tutum ve inanç oluşturma sürecidir (SIECUS, 2008). Cinsel eğitim her ne kadar ergenlik dönemine kadar olan süreç içerisinde gerçekleşen bir eğitim gibi görünse de bu süreç yaşam boyu bir bilgi edinme sürecini, cinsellik ve mahremiyet hakkında kişisel bir değer oluşturmaya kapsar.

Dünya Sağlık Örgütü sağlığı, bireylerin bedensel, ruhsal ve sosyal yönden tam bir iyilik halinde olması şeklinde tanımlamaktadır. Cinsel sağlığı ise cinsel yaşamın bedensel, ruhsal, zihinsel ve sosyal açıdan bir bütün olarak ele alınması yoluyla kişilik, iletişim ve sevginin olumlu yönde zenginleştirilmesi ve güçlendirilmesi olarak tanımlamaktadır. Bu sebeple, gençlerin üreme çağına gelmeden sağlıklarını ilgilendiren cinsellikle birlikte tüm konularda bilgilendirilmeleri şarttır. Ancak gençlerin bedensel, toplumsal ve psikolojik yönden sağlıklarını ilgilendiren cinsellik konusundaki eğitimleri alınlmamış bir hizmettir (İKGV, 2000; Özcebe, 2007; Sezgin, 1998). Bireyin sağlıklı, özgüvenli, kendini gerçekleştirebilen bir yetişkin olabilmesi için fiziksel ve psikolojik sağlık ile ilgili bilgi sahibi olması tek başına yeterli değildir. Bireyin cinsel kimliğini tanıması, cinsel kimliğine anlam kazandırmış olması yani cinsiyeti ile ilgili tam ve donanımlı bir eğitim almış olması bütüncül bir iyilik hali için önem taşır.

Cinsellik hakkında ailesel konuşmalar ergenlik dönemindeki bireyin cinselliğinin sağlıklı bir şekilde gelişiminin sağlanmasında önemli bir rol oynamaktadır. Cinsellikle ilgili konularda aileleriyle rahat bir şekilde konuşamayan ve okul yıllarında formal cinsel eğitim programlarından geçemeyen ergenler, bu konularda güvenilir bilgi alamamakta, yanlış bilgiler ve inanışlar geliştirmektedir. Aileler ergenlik dönemindeki çocuklarının cinsel sağlıkları ve riskli davranışları üzerinde çok güçlü etkilere sahip olabilmektedir (Gölbaşı, 2002; Karen ve ark., 2005).

Kulaksızoğlu (1998) gencin büyüme, olgunlaşma ve cinsel kimliğini kazanması sırasında, karşılaştığı sorunları giderme çabasını cinsel eğitim olarak tanımlamıştır. Poroy (2005) ise ilköğretim öncesi evde ailede başlayan, ilköğretim ve lisede çocukların ilerideki yaşamları için gerekli cinsellikle ilgili konuların anlatılması şeklinde tanımlamaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri Cinsellik Bilgi ve Eğitim Konseyi'ne (SIECUS; Kapsamlı Cinsellik Eğitimi için Rehber, 2004) göre cinsel eğitim, kimlik, ilişkiler ve mahremiyet hakkında yaşam boyu süren bir bilgi edinme; değer, tutum ve inanç oluşturma sürecidir. SIECUS, kapsamlı bir cinsel eğitim programının, eğitimin her kademesinin bir parçası olması gerektiğine inanmaktadır. Bu programlar yaşa, gelişimsel düzeye, kültürel alt yapıya, toplumdaki inanç ve değerlerin çeşitliliğine saygılı olmalıdır.

SIECUS' a göre ideal bir cinsel eğitim, bir dizi temel ilkelere dayanır bu ilkeler:

- Kapsamlı sağlık eğitiminin bir parçası olmak
- İnsan cinselliği, cinsel eğitimin felsefesi ve metodolojisi konularında iyi yetiştirilmiş öğretmenler
- Toplumsal katılım (Anne babalar, ailenin diğer üyeleri, öğretmenler, yöneticiler, toplum ve din liderleri)
- Etnik köken, cinsiyet, sosyoekonomik statü ve fiziksel/zihinsel yetersizlik gibi durumları gözlemlemeksizin tüm çocuklara ve gençlere odaklanmak
- Beyin fırtınası, tartışmalar, rol oyunları, gösterimler, bireysel ve/veya grup araştırmaları gibi öğrenmeyi etkili kılacak öğretim metotlarının kullanımı (SIECUS, 2004).

1.11. Mahremiyet Eğitiminin Kapsamı Önemi (Çevre Boyutu)

Türk Dil Kurumu'na göre “mahremiyet” gizlilik anlamına gelmektedir. Mahremiyet eğitimi, özsaygıyla kendi özelini korumasını ve başkalarının özel alanına saygılı olması gerektiği noktasında bireye katkıda bulunabilir. Bu da sevgi, saygı, hoşgörü ortamının hâkim olduğu, kendilerine ve çocuklarına karşı sorumluluklarını bilen aile bireyleri olmalarına katkı sağlayabilir (Taşçı, 2010: 27).

Bireyin mahremiyet algısı, içinde yaşadığı aileye, topluma göre şekillenir. Bu algının, bireyin sosyalleşmesine paralel olarak geliştiği düşünülmektedir. Bundan dolayı mahremiyet sonradan, kültürel ve sosyal kurallarla öğrenilir denilebilir (Tarhan, 2012: 140).

Bireyin mahremiyet kavramı ile kendini sorgulaması, düşünce ve davranışlarını değerlendirmesi onun ahlaki yönden gelişmesine, diğer bireylerle olan ikili ilişkilerinin kontrollü ve sağlıklı olmasına yardımcı olabilir. Mahremiyet eğitiminin, kişinin kendisinin ve diğer insanların özel alanına saygı duymayı önlediği söylenebilir.

Mahremiyet eğitimi, hayâ duygusunu kazanma ve çocuğun cinsel gelişimi açısından çok önemlidir. Sağlıklı bir mahremiyet duygusu geliştiren çocukların istismar riski daha azdır ve mahremiyet eğitimi sağlıklı bir cinsel kimlik gelişimi için temel oluşturur. Doğduğu günden itibaren elden ele dolaşan, öpülüp sevilen bebekler ilerleyen yıllarda artık kendi bedeninin farkına varmalı, çevresindeki yetişkinlerden ayrı bir birey olduğunu

anlamalıdır. Kendi farklılığının farkına varamamış çocuklar, tacize karşı koyamamaktadırlar (Ertekin, 2015).

Yapılan bu açıklamalardan hareketle, mahremiyet eğitimi hakkında şöyle bir tanım yapılabilir; mahremiyet eğitimi, çocuklara ve ergin bireylere kendi bedensel özellikleri ve karşı cinsin bedensel özellikleri hakkında bilgi sahibi olma, cinsiyete ilişkin rollere hakim olma, kavrama ve kabul etme, cinsellik hakkında sorularının dinin, ahlakın ve içinde yaşanılan kültürün belirlediği çerçevede cevaplamanın yollarını öğretmek amacıyla verilen eğitimidir. Mahremiyet eğitiminin cinsel eğitimi de kapsadığı söylenebilir. Mahremiyet eğitimi ve cinsel kimlik eğitimi ayrı olarak değerlendirildiğinde; mahremiyet eğitiminin cinsellik ve cinsel rollerin öğretilmesinin yanı sıra bu hususta çocuğa davranışların nedenlerini de öğretebilmesidir denilebilir.

1.12. Çocuğun Mahremiyet Eğitiminde Ailenin İşlevi ve Önemi

Mahremiyet, cinselliğin sonsuz bir özgürlük anlamına gelmediğinin ifadesidir. Bireye bu kavram çerçevesinde, cinsellikle ilgili özgürlük alanı tanımlanırken bunun getiri ve götürülerinin neler olacağının da anlatılması, çocuğun anlamlandırma çabasına katkıda bulunması gerekir (Tarhan, 2012: 105).

Çocuğun çevrenin kendisinden neler beklediğini öğrenmeye başlaması mahremiyet algısının oluşumuna da işaret etmektedir. Freud'a göre cinsel kimlik/mahremiyet algısı, 3-6 yaşları arasına gelen fallik dönemde gelişmeye başlar (Erden ve Akman, 2008: 83).

Çocuğun gelişimi ailede başlar ve devam eder, toplumsal değerler de orada öğrenilir. Aile sadece çocuğun bakımını sağlamakla kalmaz, ona çevresindeki toplumsal gerçekler ile ilgili yorumları da öğretir (Yavuzer, 2008: 110).

Okul öncesi dönemde verilecek olan cinsel eğitimde, çocukların kendi fiziksel özellikleri hakkında bilgi vermek, karşı cinsten hangi açılardan farklı olduğunu aktarmak, iyi ve kötü dokunuşları ayırt edebilmesini öğretmek, temel yaklaşım olmalıdır (Çalışır, 2011: 18).

1.13. Cinsel Eğitim ve Mahremiyet Eğitiminde Farkındalık

Cinselliğin istismara açık bir alan olması ve bu istismar kanallarının evimizin içine kadar ulaşması, yapılacak cinsî eğitimin önemini ve aciliyetini göstermektedir. Cinsî eğitim sadece ailenin ya da okulun sorumluluğunda olan bir konu olmayıp; toplumun her kesiminin sorumlu olduğu bir alandır. Bu eğitimin sadece anatomi bilgilerinden ibaret olmadığı unutulmamalıdır (Bayraktar, 2010: 167)

Mahremiyet eğitimi ve Cinsel eğitim iç içe olmasına rağmen farklı içeriğe sahiptir. Cinsel eğitim, çocuğun cinsellik hakkında duygusal ve fiziksel farklılıklarını öğrenmesi ile birlikte anne ve babasına sorduğu cinsellik hakkında cinselliği tanıtıcı soru ve cevaplar bütünüdür. Mahremiyet eğitimi ise cinsel eğitimin dışında kendi özel alanını tanıması sosyal hayatı içerisinde kişisel sınırlarını bilmesi ve koruması aynı zamanda diğer insanların da özel alanlarının farkına vararak saygı duyması, belirli sınırlar koyması olarak değerlendirilir.

Bireyin mahremiyet algısı, içinde yaşadığı aileye, topluma göre şekillenir. Bu algının, bireyin sosyalleşmesine paralel olarak geliştiği düşünülmektedir. Bundan dolayı mahremiyet sonradan, kültürel ve sosyal kurallarla öğrenilir denilebilir (Tarhan, 2012: 140).

Yıldız (1990), araştırmasını Ankara'nın değişik sosyoekonomik gelişmişlik düzeyinde bulunan ilçelerindeki ortaokul öğrencilerinin anne-babalarının cinselliğe ve cinsel eğitime ilişkin tutum, davranış ve beklentilerini saptamak amacıyla gerçekleştirmiştir. Araştırma, 229 anne ve 229 baba üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda anne-babaların kız ve erkek çocuklara cinsel konular hakkında bilgi vermedikleri ancak cinsel eğitimi gerekli buldukları görülmüştür. Ayrıca anne babaların çoğunluğu cinsel eğitimin ortaokulda (ilköğretim 2. kademedede) başlaması ve bu eğitimin hem okulda hem de ailede verilmesi gerektiği görüşündedir.

Kükner (1993) tarafından yapılan araştırmada adölesanların cinsel eğitim düzeyi, okullarda cinsel eğitim konusundaki düşünceleri ve cinsel bilgi kaynaklarını araştırmak amacıyla, lisede öğrenim gören 13-18 yaş arasındaki 13665 kız öğrenciye anket uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda adölesanların % 50.84'ü yeterli cinsel bilgisinin olduğunu düşünmesine rağmen, sonuçlar ancak %36.2'sinin gebeliğin nasıl oluştuğu, %74.2'ünün koruma yöntemleri hakkında yeterli bilgisinin olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin % 88.4'ü okullarda cinsel eğitim verilmesini istemektedir ve bunların % 60.49'u böyle bir dersin kız erkek öğrencilere birlikte verilmesinden yana oldukları tespit edilmiştir. Sonuçlar cinsel konularda adölesanların bilgilerinin çoğunun yetersiz ya da yanlış olduğunu göstermektedir. Anne babanın eğitim düzeyindeki artış ve yüksek sosyoekonomi düzey ile adölesanın yeterli bilgiye sahip olması arasında pozitif bir ilişki mevcuttur ve adölesanların çoğu okullarda cinsel eğitim verilmesini istemektedir.

Kocatürk, 2002 yılında İstanbul'da yaptığı araştırmada okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin cinsel eğitimle ilgili görüşlerini araştırmıştır. Araştırma, 403 öğretmen ve okul yöneticisi üzerinde yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmen ve yöneticilerin cinsel eğitime olumlu baktığı tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmenler, cinsel eğitimin üç yaşında başlaması gerektiğini, okulda cinsel konuların konuşulmasını velilerin olumsuz değerlendirebileceğini ve cinsel eğitimle ilgili yöntem bilgisi almak istediklerini belirtmiştir.

Göçgeldi (2007) araştırmasını, bir kreşe devam eden 3-6 yaş arası 60 çocuğun anne ve babalarının çocuklarının cinsel eğitimi konusunda görüş ve tutumlarını belirlemek amacıyla yapmıştır. Araştırmanın sonucunda çalışmaya katılan anne ve babalar, çocuklarına cinsel eğitim verilmesinin gerekli olduğunu, cinsel eğitimin anne-baba tarafından verilmesi gerektiğini, çocuğuna cinsel eğitim verdiğini belirtmiştir. Ayrıca anne-babalar çocuklarının cinsel gelişimi konusunda bilgi sahibi olmadıklarını ve kendilerine soru sorulduğu zaman cinsel eğitime başlayacaklarını ifade etmişlerdir.

1.14. Koruyucu ve Önleyici Hizmetler

İstismar olgusu için çözüm niteliği taşıyan tartışmaların başında istismarın önlenmesi çalışmaları gelmektedir. İstismarın önlenmesinde anne ve babaların eğitilmesi en önemli

etkenlerden biridir. Bilinçli ebeveynler çocuklarını, istismar vakalarına karşı koruyabilmeleri açısından farkındalık oluşturlar.

Çocuğa mahremiyet eğitimi verilirken dikkat edilmesi gereken bazı önemli hususlar şunlardır;

Özel Alan Tanımlaması: Çocuğun öncelikle özel alan kavramını bilmesi gereklidir. Çocuğun vücudunda yer alan özel bölgeleri, bu bölgelerin gizlenmesi gerektiği çocuğun yaş grubuna göre periyotlar halinde öğretilmesi gerekir. Özel bölgelerin başkalarından gizlenmesi ve başkalarının dokunmasına izin vermemesi gerektiği çocuğa anlatılmalıdır.

Tuvalet ve Banyo Kapısının Kapalılığı: Çocuklara tuvalet alışkanlığı kazandırılması gereken yaş grubuna geldiğinde tuvalet eğitimi verilirken bu eğitime ek olarak çocuğa tuvalette yalnız olunması, diğer insanların görebileceği açık alanlarda tuvaletini yapmaması gerektiği anlatılmalıdır. Aynı şekilde çocuğa banyo yaptırılırken banyo kapısının kapalı tutulmasına ve dışarıdan herhangi birinin banyoya girmesine izin verilmeyerek çocuğa banyoda yalnız kalınacağı, bedensel temizliğini kendisi yapabileceği yaşa gelene kadar yalnızca ebeveynlerinden yardım alabileceği kavratılmalıdır.

Çocuğun Yatak Odasının Ayrılması: Çocuğun yatak odasını ayırma zamanı, ebeveynlerin tutumları ve çocukların yalnızlık, anne babadan ayrı bir odada kalabilme hassasiyetlerine göre değişiklik gösterebilir. Çocuğun odasının ebeveynleri tarafından ayrılma zamanı belirlendikten sonra çocuğa ayrı bir yatak odası hazırlanarak çocuğa kendisine ait bir özel alan oluşturulmalıdır.

Odasına İzin Alarak Girilmesi: Ebeveynleri tarafından ayrı bir oda ve çocuğa ait özel bir alan oluşturulduktan sonra, bu alanın çocuğa ait olduğu odaya kapısı kapalı iken kapının tıklatılarak ve çocuktan izin alınarak girilebileceği bilgisi çocuğa verilmelidir.

Giyinme ve Soyunmada Yalnızlık: Ebeveynlerin çocuğun bebeklik döneminden itibaren alt bezini değiştirirken başka bir odaya götürerek, küçük yaştan itibaren başkalarının yanında kıyafetlerini değiştirmeyerek çocuğun mahremiyetine özen gösterdiğini çocuğa hissettirmeleri gereklidir. Çocuğa kıyafetlerini kendisi giymeye başladığı zaman diliminden itibaren ise kıyafetlerini kendi odasında veya kendisinden başka kimsenin olmadığı kapısı kapalı başka bir odada giyinip soyunabileceği öğretilmelidir.

Bedeninin Kendisine Ait Oluşu: Ebeveynler çocuğa kendi bedeninin kendisine ait olduğunu, bir başkasının kendisinin izni olmadan ona dokunamayacağı bilincini kazandırmaları gerekir. Çocuğun kendi bedeninin farkına varması, diğer bireylerden ayrı bir birey olduğunu kavramasını sağlar.

Cinsel Organları Hakkında Doğru Bilgi Sahibi Olma: Çocuğun cinsiyetini tanıması ve anlamlandırmasına yardımcı olmak adına bu konuda çocuğa gizli saklı davranılmayarak doğru bilgiler verilmesine özen gösterilmelidir. Çocuğun cinsellikle ilgili ve cinsel organlarla ilgili sorduğu sorular basit bir dil ile doğru şekilde cevaplandırılmalıdır. Çocuğa nasıl ağzı, burnu, kulağı gibi vücudunda bulunan organlar öğretiliyorsa cinsel organı da aynı şekilde öğretilerek rahat bir şekilde bilgilendirme yapılabilir. Çocuğa kendi cinsiyeti ve cinsel organları hakkında bilgilendirme yapılırken karşı cinsiyet için bedensel farklılıklar da olağan bir şekilde anlatılabilir. Çocukların cinsel organlarına

dokunarak onları sevgi aracı olarak kullanmak doğru bir davranış değildir bu durum çocuktaki mahremiyet algısının zedelenmesine sebebiyet verecektir. Çocuğun cinsel organlarını sevgi aracı olarak kullanmak; bir başkası özel bölgelerine dokunmak istediğinde bunun iyi dokunma veya kötü dokunma olup olmadığı noktasında ayırım yapamamasına neden olur.

Fiziksel Baskıya Direnme Refleksi: Ebeveynler çocuklarına sevgilerini gösterirken çocuklarına fiziksel güç kullanarak onlara zayıf ve güçsüz olduklarını hissettirmemelidirler. Bunun yerine çocuğa fiziksel güce karşı koyabileceği gösterilmeli ve istenmeyen bir davranışa fiziksel olarak direndiğinde bunun işe yarayacağı çocuğa hissettirilmelidir. Çocuk kendi gücünün yetersiz olmadığını hissettiğinde kendini başkasına teslim etme pasifliği göstermez ve böyle bir zorbalık karşısında bağırma ve direnme refleksi gösterir.

İnternetin Aile Mahremiyetini İhlal Etmesine İzin Vermemek: Çocukların sanal ortamlarda denetimsiz olarak kullandıkları teknolojik uygulamalar çocukları mahremiyet ihlali açısından birçok tehdit ile karşı karşıya bırakmaktadır. Aileler çocuklarına dijital mahremiyet bilincini küçük yaşlarda vermelidir. Siber zorbalık, istismar, şiddet gibi olumsuzluklardan çocukların korunması konusunda aileler ve öğretmenler bilinçli davranarak çocukları doğru yönlendirmelidir. Çocukların cinsel gelişimini olumsuz etkileyecek içeriklere müdahale edilerek çocukların anlayacağı şekilde bu içeriklerin olumsuzluklarının anlatılması mahremiyet bilinçlerinin güçlenmesini destekleyebilir. Ailelerin kendilerinin de sanal ortamlarda paylaşılan görüntü ve videoların kötü niyetli insanlar tarafından da ulaşılabileceği düşüncesi ile çocuklarının görüntü ve videolarını bu platformlarda paylaşırken hassasiyet göstererek bu doğrultuda hareket etmeleri gerekir. Çocukların internet ortamında yabancı kişilerle iletişim kurmaması, arkadaş olmaması bu kişilerin söylediklerine güvenerek kendisinden istenilen şeyleri yapmaması ve bu insanlarla bir araya gelmemesi konusunda aileleri tarafından uyarılması ve düzenli olarak kontrol edilmesi gerekir.

Çocuğa İyi ve Kötü Dokunma Arasındaki Farkın Öğretilmesi: Çocuğa kimlerin kendisine dokunabileceği, öpebileceği, sevgi gösterebileceği konusunda kendisinin karar vermesi ve Evet/Hayır deme hakkının verilmesi gerekir. Çocuğa istemediği hiç kimsenin ona dokunamayacağı ve buna izin vermemesi gerektiği; kendisini iyi hissetmediği, rahatsızlık duyduğu, onu korkutan, tedirgin eden dokunmaların kötü dokunma olduğu öğretilmelidir. Anne babanın kendisini öpmesinin, sarılmasının, arkadaşının ona sarılmasının, öğretmenin aferin diyerek başını okşamasının iyi dokunma olduğu çocuğa öğretilmelidir.

Çocuğa Utanma Duygusu Kazandırmak: Çocuğun emeklemesi, yürümesi, konuşması gibi becerilerinin gelişmesi ile birlikte duygusal gelişimi de zaman içerisinde tamamlanır. Çocuk sevgi, öfke, üzüntü gibi duyguları yaşar ve bu duyguları öğrenir tıpkı bu duygular gibi utanma duygusu da çocuğun öğrenebileceği bir duygudur. Çocukların utanma duygusu yaş grubuna göre doğal olarak gelişir, çocuğun ailesinin kültürel değerleri ve inançlarına göre çocuğun utanma duygusunu kazanım süreci desteklenir. Çocuk özel

bölgelerinin açık olmasından utanmaya başladığında bu utanmasına saygı göstererek utanma duygusunun gelişimi desteklenebilir.

Literatürdeki araştırmalar istismarı önleme için ailelerin, özellikle anne ve çocukların bilgilendirilmesi üzerinde durmaktadır. Güler ve ark., (2002) yaptıkları araştırma, ailelere, özellikle annelere, çocuğa yönelik fiziksel, duygusal ve cinsel istismarın ne olduğu ve doğuracağı sonuçlar konusunda bilgilendirilmesini öngörmektedir. Buna göre, fiziksel, duygusal ya da cinsel istismarı ortaya çıkarabilecek nedenler aile ile paylaşılmalı ve çözüm yolları için danışmanlık hizmetlerinden faydalanmaları sağlanmalıdır (Güler ve ark, 2002).

Keskin ve Çam (2005), istismarı önleme amaçlı yaptıkları çalışmada, istismarı önleme girişimlerini birincil, ikincil ve üçüncül önleme olmak üzere üç bölümde ele almışlardır. Primer (birincil) önleme çalışmaları, istismar konusunda halka yapılacak eğitimi, kriz durumundaki girişimlere yönelik sağlık ekibinin eğitimini, şiddet ve istismar ile ilgili risk gruplarının tanımlanmasını, risk altındaki kişilere danışmanlık ve koruyucu hizmetlerin sağlanmasını ve stres yönetimini içermektedir. Sekonder (ikincil) önleme çalışmaları ise istismar olayı gerçekleştikten sonra çocuğu ilk olarak gözlemleyen hemşire ve diğer ekip elemanlarının girişimlerini ele almaktadır.

İstismara uğrayan çocuk olayı bir yabancıya anlatmaktan çekinip korkabilir. Böyle durumlarda çocuğun istismar olayını oyun aracılığıyla anlatması sağlanabilir. Çocuk bu konuyu anlatması için cesaretlendirilebilir. Çocuğun cinsel istismara uğrayıp uğramadığını anlamak için çocuğun cinsel içerikli davranışları gözlemlenebilir. Çocuk yaşadığı olaydan dolayı utanç duyabilir. Bu kendinden utanma hissinin sonucunda geri dönüş ve kabus gibi travmatik semptomlar gösterebilir. Bu dönemde çocuğun duyguları ile ilgili olarak haklı haksız ya da iyi kötü şeklinde yargılarda bulunulmamalıdır. Çocuğun yaşadığı gerilimi belirlemek amacıyla duygularını “kötüyüm/üzgünüm/çok kötüyüm” şeklinde derecelendirmesi istenir. Bu dönemde çocuğun yaşadığı utanç gibi duyguların üzerinde durulması ve istismarın sorumlusunun kendisi olmadığının anlatılması önemlidir. (Keskin & Çam, 2005).

Üçüncü derece önleme girişimleri ise, cinsel istismar sonrasında oluşan psikososyal ve fiziksel travmanın uzun dönem etkilerini en aza indirmeyi amaçlar. Bu önleme girişimi kapsamında, çocuğun istismarla ilgili duygu ve davranışları kontrol altına alınmalıdır ve çocuğun benlik saygısını arttıracak çalışmalar yapılmalıdır (Keskin & Çam, 2005).

BÖLÜM 2: GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, çocuk ihmal ve istismarında koruyucu ve önleyici bir anlayış olan mahremiyet eğitimi ve çocuklarda cinsel kimliğin inşasında kilit noktada duran Rehberlik öğretmenlerinin bu konudaki görüş ve düşüncelerini betimsel analizler yoluyla çözümleyerek ortaya çıkarmayı amaçlayan nitel yöntemlerin kullanıldığı bir çalışmadır. Betimsel analizde, katılımcıların ifadelerinin güçlü bir şekilde çalışma metnine yansıtılması için birebir alıntılar sıkça kullanılır. Böylelikle çalışma sonucunda toplanan veriler düzenli ve hikâyelendirilmiş bir şekilde okuyucuya sunulur (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 224). Araştırmada nitel araştırma desenlerinden olgubilim (fenomenoloji) yaklaşımına başvurulmuştur. Fenomenoloji insanların “şeyi” nasıl tanımladıkları ve algıları yoluyla onlara ilişkin nasıl bir deneyime sahip olduklarına ilişkin bir çalışmayı ifade eder. Fenomenolojik yaklaşım “bu insanların bu fenomene ilişkin deneyimlerinin yapısı ve özü nedir?” sorusuna yanıt arar (Patton, 1990’dan akt. Acar, 2006). Fenomenolojik yaklaşım ile rehberlik öğretmenlerinin cinsel kimlik ve mahremiyet eğitimi nasıl yorumladığı, eğitimler ve uygulamalar ile neyi amaçladığına kadar araştırmanın soruları doğrudan katılımcıların bakış açıları, deneyimleri ve yorumlamaları ile incelenmiştir. Nitel araştırmalarda çalışmanın problemi ile ilgili verileri katılımcıların yaşadığı doğal ortamda, bire bir katılımcılar ile konuşarak ve katılımcıların doğal ortamında gözlemler yaparak elde edilmesi nitel araştırmaların önemli bir özelliğidir (Creswell, 2016: 185). Bu çalışmanın nitel yöntem ile yapılmış olması çocuk ihmal ve istismarına yönelik verileri doğrudan çocuklarla birebir ilişkili olan rehber öğretmenlerden alınmasını sağlayacağı gibi çocuklara yönelik mahremiyet eğitimi ve cinsel kimlik inşasına teorik bilgiler kazandıracaktır. Nitel çalışmaların bir diğer önemli özelliği de insanların kendilerini ve başkalarını nasıl anlamlandırdığını incelemesidir (Berg ve Lune, 2015: 25). Bu çalışmanın nitel yöntem ile gerçekleştirilmiş olmasının bir diğer kazanımı da rehber öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarına yönelik düşüncelerinin yanı sıra bu konuyu nasıl anlamlandırdıkları sorusuna cevabın da ortaya çıkarılmasını sağlamasıdır.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Kastamonu ve Samsun illerindeki ilkokul ve ortaokul düzeyindeki okullarda aktif olarak Rehber öğretmen olarak çalışan 10 öğretmen oluşturmaktadır. Bu araştırmanın çalışma grubunun Rehber öğretmenler olarak seçilmesindeki amaç, Rehber öğretmenlerin çocuklarla bire bir ilişkili olması ve çocukların kendileri için özel sayılabilecek durumları rehber öğretmenlerle sık sık paylaşımlarıdır. Görüşülen öğretmenlerin 4-21 yıl arasında iş deneyimlerinin olması da sağlıklı verilere ulaşılmasında önemli bir parametreyi oluşturmaktadır. Rehber öğretmenler ile ilgili bazı bilgiler aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

NO	KATILIMCI KODU	CİNSİYET	MESLEKİ UNVAN	ÇALIŞTIĞI OKUL	İŞ DENEYİM SÜRESİ
K1	KATILIMCI-1	KADIN	Rehberlik Öğretmeni	İlkokul	4 yıl
K2	KATILIMCI-2	KADIN	Rehberlik Öğretmeni	Ortaokul	12 yıl
K3	KATILIMCI-3	KADIN	Rehberlik Öğretmeni	İlkokul	10 yıl
K4	KATILIMCI-4	ERKEK	Rehberlik Öğretmeni	Ortaokul	12 yıl
K5	KATILIMCI-5	ERKEK	Rehberlik Öğretmeni	Ortaokul	16 yıl
K6	KATILIMCI-6	KADIN	Rehberlik Öğretmeni	İlkokul	5 yıl
K7	KATILIMCI-7	KADIN	Rehberlik Öğretmeni	Ortaokul	19 yıl
K8	KATILIMCI-8	ERKEK	Rehberlik Öğretmeni	İlkokul	19 yıl
K9	KATILIMCI-9	ERKEK	Rehberlik Öğretmeni	İlkokul	17 yıl
K10	KATILIMCI-10	KADIN	Rehberlik Öğretmeni	Ortaokul	21 yıl

2.3. Veri Toplama Aracı

Çalışma verileri, nitel araştırmaların temel veri toplama aracı olan yüz yüze görüşmeler ile sağlanmıştır. Görüşme, insanların algı, anlam ve tanımlamalarını anlamlandırmanın güçlü bir yolunu teşkil etmektedir (Punch, 2014: 166). Bu çalışmanın verilerine görüşmeler aracılığıyla ulaşılması çocuklara yönelik ihmal ve istismar konusunda mahremiyet eğitimi ve cinsel kimlik inşasına yönelik ilk ağızdan bilgiler elde etmeyi ve konunun özüne inmeyi sağlayacaktır. Görüşmelerin temel hedefi görüşülen kişinin sahip olduğu deneyimleri ve bu deneyimlere yüklediği anlamları ortaya çıkarmaktır. Görüşmelerin yapılması için literatür araştırması sonucunda oluşturulmuş yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme türleri arasında bulunan ve sıkça kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşme

arasında durmakla beraber ne önceden hazırlanmış net soru-cevaplar ne de sorular özelinde önceden bir hazırlığın olmadığı yapılandırılmamış görüşmedir. Bu ikisinin arasında önceden hazırlanmış sorular olmakla beraber bu soruların dışına çıkma özgürlüğü tanıdığı için bu görüşme türü tercih edilmiştir (Karasar, 2006: 168).

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanması 2019 yılının Mayıs ayı içerisinde gerçekleştirilmiştir. Görüşme yapılacak kişilere amaçlı örneklem ile ulaşılmıştır. Amaçlı örneklemede çalışmanın yapılacağı kişiler uygun özelliklere göre seçilir (Başkale, 2016: 26). Nitekim bu çalışmada çocuk ihmal ve istismarına yönelik sahadan tecrübeleri olan rehber öğretmenler seçilmiş olup çalışan rehber öğretmenlerin ez az üç yıl deneyimli olması şartı aranmıştır. Görüşmelere başlamadan önce Kastamonu ve Samsun İllerinde bulunan ilkokul ve ortaokullar internet üzerinden taranmış, okullar telefon ile aranarak rehber öğretmenlerle ön görüşmeler yapılarak katılımcılar belirlenmiş ve randevu sağlanmıştır. Rehber öğretmenlere çalışmanın konusu ve çalışma hakkında genel bilgiler verilmiş olup, katılımcıların kimlik bilgilerinin gizliliği noktasında güvence verilmiştir. Rehber öğretmenlere görüşme soruları önceden verilmemiş, katılımcılar görüşme anında sorulara o an düşündükleri ve hali hazırda bilgileri ile cevap verme imkanı bulmuştur. Ayrıca görüşmelerin kayıt altına alınabilmesi için katılımcılardan sözlü olarak ses kaydı tutulmasına yönelik izin alınmış olup tüm katılımcıların izni doğrultusunda ses kayıt cihazı ile görüşmeler kayıt altına alınmıştır. Sonuç itibarıyla 10 görüşmeci ile toplamda 275 dakika görüşme gerçekleştirilmiştir.

2.5. Verilerin Analizi

Nitel veri analizinde kavramlar ve temalar metnin tekrar tekrar okunmasından sonra oluşturulmuştur. Araştırmada betimsel analiz yöntemi kullanılarak veriler çözümlenmiştir. Betimsel analizde, katılımcıların ifadelerinin güçlü bir şekilde çalışma metnine yansıtılması için birebir alıntılar sıkça kullanılır. Böylelikle çalışma sonucunda toplanan veriler düzenli ve hikâyelendirilmiş bir şekilde okuyucuya sunulur (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 224). Veriler analiz için hazırlanıp düzenlenerek, bulgular içerisinde gereksiz görülen bilgiler ayıklanmıştır (Guest, Namey&Mitchell, 2012). Temaların oluşturulmasından sonra araştırma bulguları temalara ayrılarak analize tabi tutulmuş olup çocuk ihmal ve istismarı noktasında birçok tespit ve açıklamalarda bulunulmuştur.

2.6. Çocuk Cinsel İstismarında Cinsel Kimlik Ve Mahremiyet Eğitiminde Rehberlik Öğretmenlerinin Rolüne İlişkin Bulgular

Araştırmada elde edilen bulguların, kavramsal çerçeve ve kuramla uyumlu olduğu görülmüş, elde edilen tema ve kavramlar araştırmanın amaçları ile anlamlı bir bütün oluşturmuştur. Araştırmada katılımcıların görüşlerine doğrudan yer verilmiş, görüşler değerlendirilerek sonuçlar tartışılmıştır.

2.6.1. Rehber öğretmenlerin çocuk ihmal istismarı ile ilgili düşünceleri

Bu bölümde okul rehberlik öğretmenlerin çocuk ihmal istismarı ile ilgili düşünceleri 4 başlık olarak incelenecektir. Bu başlıklar; çocuk istismarı kavramı, duygusal istismar niteliği taşıyan davranışlar ve duygusal istismarı önlemek için neler yapılabileceği,

fiziksel istismar niteliği taşıyan davranışlar ve fiziksel istismarı önlemek için neler yapılabileceği, cinsel istismar niteliği taşıyan davranışlar ve cinsel istismarı önlemek için neler yapılabileceğine ilişkin düşünce ve görüşlerinin yer aldığı kısımlardan oluşacaktır.

2.6.1.1. Rehber öğretmenlerin gözüyle çocuk istismarı kavramı

Çocuk istismarı veya çocuğa karşı kötü muamele, Dünya Sağlık Örgütü tarafından 1999 yılında; “Çocuğun sorumluluk, güven ve yetenekleri ilgili genel durumunda çocuğun gelişimine, sağlığına, hayatına ve kişilik değerine zarar verebilen, bedensel ve/veya duygusal kötü muamele, ihmal ve her türlü ticari çıkar sağlamak için çocuğun kullanılmasını içeren davranışlar” olarak tanımlanmıştır (Runyan ve ark., 2002).

Katılımcı-1, Çocuk istismarı kavramını tanımlarken ilk önce çocuk kavramını bilmeyi ve tanımlayabilmeyi gerekli gördüğünü belirtmektedir.

“Bana göre çocuk istismarı pek çok kavram var tabiki ama biz hani alan çalışanı olarak da en sık karşılaştığımız sorunlardan bir tanesi çocuk istismarı derken önce çocuğun ne olduğunu bilmek gerekiyor bence. Uluslararası sözleşmelerde, bizim kendi kanunlarımızda, türk ceza kanununda, anayasada çocuk kavramı 0-18 yaş grubunda ki bütün bireyler olarak tanımlanıyor o nedenle önce çocuk istismarında ki çocuğun 0-18 yaş grubunda ki kısım olduğunu bilmek gerekiyor, bu grubun istemediği fiziksel, duygusal ve cinsel bir yaşantıya maruz bırakılması genel olarak bence çocuk istismarı olarak tanımlanabilir.” (Katılımcı-1)

Katılımcı-2, Çocuk istismarının geniş bir kavram olduğunu fiziksel, cinsel ve duygusal olarak üç boyutta ele alınabileceğini belirtmiştir.

“İstismar deyince çok geniş bir kavram, hem psikolojik hem fiziksel hem duygusal olarak çocuğa başkaları tarafından zorla müdahale edilmesi diyebilirim; bu fiziksel olabilir duygusal olabilir, cinsel olabilir bütün bir boyut aslında çocuk istismarı. Kategori olarak duygusal istismar, fiziksel istismar, cinsel istismar, psikolojik şiddetin yine duygusal istismarın içinde olduğu için 3 boyutta incelenebilir.” (Katılımcı-2)

Katılımcı-3, Çocuk istismarı kavramını “Herhangi bir çocuğun duygusal fiziksel cinsel olarak zarar görmesi diyebiliriz.” (Katılımcı-3) şeklinde açıklamıştır.

Katılımcı-4, Çocuk istismarı kavramını açıklarken istismar kelimesinin daha çok cinsel istismarı çağrıştırdığını ifade etmiştir.

“Çocuk istismarı dediğinizde aklıma gelen şeyler şunlar; çocuğun yaşından daha büyük bir kişi tarafından fiziksel, cinsel, duygusal bir şekilde zarar görmesi diyebiliriz en genel anlamda. İstismar deyince daha çok şuan cinsel istismar. Ülkemizde insanların aklına muhtemelen ilk önce istismar deyince cinsel istismar taciz tecavüz vakaları geliyor,” (Katılımcı-4)

Katılımcı-5, Çocuk istismarını; çocuğun yetişkinler tarafından kendi çıkarları için kullanılması olarak yorumlamış, ebeveynlerin çocuklarına kendi mülküymüş gibi davrandığını aslında başta bu durumun istismarı oluşturduğunu aktarmıştır.

“Çocuk istismarı dediğinizde aklımıza gelen şey valla çocuğun farkında olmadığı şeylere zorlanması genel tanımı ile. Yani duygu olarak yaşantı olarak, çocuğun yetişkinler tarafından veya yaşça büyük kişiler tarafından çıkar için kullanılması. Fiziksel olabilir, duygusal olabilir, cinsel olabilir ki toplumumuz da en çok yaşanan durumun duygusal istismar olduğunu düşünüyorum. Çünkü bizde birey tanımı veya birey çizgisi daha netleşmemiş durumda aile kavramı içinde dahi böyle. Herkes kendi çocuğunu kendi mülkü ya da kendi malıymış gibi düşünerek ve her şeyi kendinde hak görerek davranmak istiyor maalesef. Öyle yetiştiriliyoruz ve öyle de gidiyor.” (Katılımcı-5)

Katılımcı-6, Çocuk istismarı kavramını değerlendirirken öncelikle istismarın yaygın olduğunu belirtmiş; çocukların istemediği durumlara(cinsel istismara) maruz kalması olarak değerlendirme yapmıştır.

“Çocuk istismarı ülkemizde yaygın, gerçi fazlasıyla yaygın bir durum dünya genelinde. Çocukların kendi istekleri dışında gerçekleşen, gelişimsel olarak hazır olmadıkları(çocuk oldukları için) yasalara aykırı bir durum var, hatta sosyal olarak da çok olumsuz karşılanan ve çocuğun istemediği bir duruma maruz kalması cinsel maruz kalması diyebiliriz.”
(Katılımcı-6)

Katılımcı-7, Çocuk istismarı kavramını yorumlarken ihmal ve istismarın karıştırılmaması gerektiğine değinmiştir.

“Çocuk istismarı çocuğun bedenlen ruhen örselenmesidir, duygusal olarak örselenmesidir, ihmal ve istismar çok karıştırılıyor ihmalin bir adım ötesi istismara giriyor. İhmalin de ayrı değerlendirilmesi gerekiyor istismar gibi, istismar çocuğun ruhuna zarar veren bir şey.”
(Katılımcı-7)

Katılımcı-8, Çocuk istismarı kavramını tanımlarken “çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanmaması” durumuna değinmiş ve ihmal kavramını çocuk istismarının içerisinde ele almıştır.

“Bana göre çocuk istismarı çocuğun temel hakları ile ilgili unsurlara olumsuz yönde müdahale edilmesi, temel ihtiyaçlarının karşılanmaması, yoksun bırakılmasını genel anlamda istismar olarak değerlendirebiliriz.” (Katılımcı,8)

Katılımcı-9, Çocuk istismarı kavramını çocuğun kötüye kullanılması olarak yorumlamıştır.

“Benim buradaki kriterim şu çocuğun insani anlamda kötüye kullanımı diye düşünüyorum. Bu dışarıda ki peçete satan çocuktan ciddi çocuk cinsel istismarına giden bölüme kadar hepsine çocuk istismarı diyebiliriz. Çocuğu kötüye kullanmak olduğunu düşünüyorum.”
(Katılımcı-9)

Katılımcı-10, Çocuk istismarını; bir yetişkin tarafından çocuğa yapılmaması gereken davranışlar olarak belirtmiştir.

“Çocuk istismarı çocuğa bir yetişkin tarafından yapılmaması gereken davranışların yapılması diyebilirim; fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik yönden olabilir bu davranışlar.”
(Katılımcı-10)

Katılımcıların çocuk istismarı kavramına hakim oldukları ve tanımlayabildikleri görülmüştür. Katılımcıların ifadeleri doğrultusunda çocuk istismarı; 0-18 yaş arasında ki bir çocuğun tanıdığı ya da tanımadığı kişiler tarafından kendi isteği dışında fiziksel, duygusal ve cinsel yönden bir yaşantıya maruz bırakılması, gelişimsel olarak zarar görmesi olarak tanımlanabilir.

2.6.1.2. Rehber öğretmenlerin duygusal istismar algısı

UNICEF, duygusal istismar niteliğindeki davranışlara şu örnekleri vermektedir; çocuğun bireysel özelliklerinin, bir işi yapabilme potansiyelinin ve isteklerinin sürekli kötülenmesi, sosyal çevredeki ilişkilerden yoksun bırakılması, sürekli insanüstü güçlerle ya da terk etmekle tehdit edilmesi (Akyüz, 2000, s. 555).

Katılımcı-1, Duygusal istismarı çocuğun duygusal bütünlüğüne karşı yapılan eylem ya da eylemsizlikler olarak tanımlayarak açıklamıştır.

“Duygusal istismar niteliği taşıyan davranışlar; çocuğun duygusal bütünlüğüne karşı gerçekleştirilen eylem ya da eylemsizlikler. Ne olabilir: Hakaret etmek olabilir, suçlama olabilir, yok sayma olabilir. Eylemsizlik olarak mesela, anne babanın çocuğa ihtiyacı olan sevgiyi, ilgiyi, şefkati, merhameti göstermemesi olabilir. Çocuğun hor görülmesi olabilir, kıyaslanması mesela çocuğun hem yaşlılarıyla hem kardeşleriyle bizim sıklıkla gördüğümüz kardeş kıyaslaması mesela ilkokulda çok fazla bu çocuğun kıyaslanması duygusal olarak istismar edildiğini gösteren belli başlı davranışlar içerisinde sayılabilir.” (Katılımcı-1)

Katılımcı-1, Duygusal istismarı önleme ayağında duygusal istismar uygulayan grupları anne babalar ve öğretmenler olarak ayrı ayrı ele alarak anne babalara doğru iletişimi öğretmenin gerekliliğini bu bağlamda anne baba tutumları üzerine iletişim seminerleri düzenledikleri; okul içerisinde öğretmenler için kişisel iletişim becerilerini kuvvetlendirme çalışmaları yaptıklarını belirtmiştir.

“Aslında biz okulda çalışan psikolojik danışmanlar olarak yaptığımız genel bir çalışma var. Her sene muhakkak yaptığımız istismarı önleme çalışması duygusal, fiziksel, cinsel tek tek inceliyoruz irdeliyoruz. Şimdi duygusal istismarı önleme çalışması için önce duygusal istismarı kim yapıyor da kimi önlemek lazım onu konuşmak gerekiyor. Benim en çok gördüğüm tabii ki anne babalar bir de öğretmenler duygusal istismar uygulayanlar; bu kapsamda mesela önleme çalışması olarak anne babalar için iletişim temel şey duygusal istismar dediğimizde nedir; küfretme, hakaret etme, bilmem ne pek çok olabiliyor ama çoğu iletişime dayalı şeyler öyle olunca anne babaya şunu öğretmen gerekiyor: Doğru iletişim nasıl olur, doğru iletişim nasıl kurulur, sen bir yetişkinle kendi yaşıtınla, kendi çocuğunla ya da kendi eşinle nasıl iletişim kurman gerekir önce bunu öğrenmesi gerekiyor. Bu bağlamda, anne babalar için iletişim seminerleri birde anne baba tutumları diyerek sağlıklı bir anne baba tutumu nasıl olmalı sağlıklı bir anne baba tutumu nasıl olur a gelmek için önce olmaması gerekenleri anlatıp kendilerini tartmalarını sağlayıp ondan sonra olması gereken nedir ve bunun için ne yapmaları gerekir bu şekilde aile eğitimlerimiz oluyor duygusal istismarı önlemek adına. Öğretmenlerin mesleki yeterliliklerinin haricinde o kişisel iletişim becerilerini kuvvetlendirme çalışmaları yapıyoruz orda da ailelere verdiğimiz ilk basamakta ki iletişim eğitimini öğretmene uyarlayıp öğretmene o çalışmayı gerçekleştirmek duygusal istismarı önleme çalışmaları olabilir.” (Katılımcı-1)

Katılımcı-2, Duygusal istismar için örnek cümleler ile açıklama yaparak, duygusal istismarı en çok annelerin uyguladığına dair vurgu yapmıştır.

Mesela duygusal istismar nedir? Çocuğu aşağılamak bir kere duygusal bir istismardır yani sürekli çocuğa “Sen aptalsın”, “Sen gerizekalsın”, “Hiçbir şeyi beceremezsin” de duygusal istismardır aynı zamanda. Bazı anneler bunu çok yapıyor “Seni artık sevmiyorum”, “Seni sevmeyeceğim” “Seni sevmiyorum ve seninle konuşmuyorum” gibi bu şekilde çocuğu sevgiden mahrum bırakmak da bir şekilde duygusal istismardır. (Katılımcı-2)

Katılımcı-2, Duygusal istismarı önleme boyutunda hamilelik sürecinde anne babaya eğitimler verilmeye başlanması gerektiği bunun sağlık ocakları aracılığı ile veya Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile çalışmalarla sağlanabileceğini düşündüğünü belirterek, okul içerisinde rehber öğretmen olarak duygusal istismarı önleme çalışmaları yaptıklarını akran arabuluculuğu ve çatışma çözme üzerine faaliyet gösterdiklerini aktarmıştır.

“Ebeveyn ayağında mesela annelere yönelik hamilelik döneminde verilecek bir eğitim sağlık ocakları tarafından verilebilir, hamileler sağlık ocakları tarafından takip edildiği için onlarda kayıtları var, onun dışında Aile Sosyal Politikalar İl müdürlüğü ile çalışma yapılabilir. Çünkü anne çok kötü niyetli olmasa bile belki bunu bazen bilemiyor duygusal istismar uyguladığını fark etmiyor yani çocuğun bebeklik döneminde emzirip altını değiştirdiğinde çocuğa yettiğini zannediyor ama o çocuğu bir alıp sarılması gerekiyor, gözünün içine bakıp konuşması gerekiyor ama anne bunu belki de bilmiyor. Bu tarz aile eğitimleri verilebilir, özellikle anne baba eğitimleri bebek sahibi olan çiftlere hamilelik eğitimleri gibi eğitimler aile boyutunda artırılabilir. Okullarda bu anlamda rehber öğretmenler olarak biz genelde akran arabuluculuğu, çatışma çözme eğitimleri vermeye

çalışıyoruz çocuklara gruplar halinde birbirleri ile iletişim konusunda ama yaşları gereği çocuklar duygusal istismara çok açıktır.” (Katılımcı-2)

Katılımcı-3, Duygusal istismarın fiziksel istismarın duygu boyutunda olan şekli olarak yorumlamıştır.

“Duygusal istismara giren şeyler nedir: Aslında fiziksel olan istismarın daha duygu boyutunda sözel olanı diyebiliriz. Yani: Çocuğa bağırarak olabilir, küçümseyici şeyler söylemek, arkadaşları tarafından belki aynı şekilde buna maruz kalıyor olabilir. Duygusal istismar türü bence en çok yaşanan ve kimsenin de çok orali olmadığı istismar türü diyebiliriz. Bir çocuğa duygusal istismar uygulayanlar kimlerdir e bakacak olursak: aile öğretmen arkadaş çevresi diyebiliriz özetle.” (Katılımcı-3)

Katılımcı-3, Duygusal istismarı önleme boyutunda, ilk önce çocuğun ele alınması gerektiğinden bahsederek çocuğun güçlendirilmesi gerektiğini, daha sonra ailelerin ve okullarda öğretmenlerin bilinçlendirilmesi gerektiğini belirtmiş, toplum görevi olarak çocuğun bir birey olarak yetiştirilmesinin önemini aktarmıştır.

“Duygusal istismarı önlemek için bence çocuğu güçlendirmek lazım çünkü her çocuk duygusal istismara uğramayacak yeterlilikte diyemiyoruz bazı çocuklarda bu yeterlilik yeterince yok yani duygusal istismara daha açıktır. Sadece çocuğu güçlendirmek yeterli olur mu? Tabi ki ailelerin de bilgilendirilmesi gerekir, okullarda öğretmenlerin şiddet olarak sadece fiziksel olarak görmeyip duygusal istismarı da o kefiye koymaları gerekir bunun için öğretmenlerin de aynı şekilde eğitilmesi gerekir. Aslında bu bir toplum olarak yapmamız gereken “Çocuğun bir birey olduğunun” altı çizilerek yetiştirilmesi. Ama bütün çocukları bu şekilde yetiştirmek lazım içlerinde 30 tane çocuğun 5 tanesi bu şekilde yetiştirip diğerlerini hoyratça yetiştiriyorsak onlar zaten istismara maruz kalacaklar, mecbur kalacaklar çünkü diğerleri o sınırı bilmedikleri için bir şekilde onlar da kaynayıp gidecek ve belki de onlar daha çok yıpranacak diğerlerinden. Bunun bir toplum görevi olması gerektiğini düşünüyorum.” (Katılımcı-3)

Katılımcı-4, Duygusal istismarı çocuğun duygularının önemsenmediği bir durum olarak tarif etmiştir. Duygusal istismarın çok karşılaşılan bir durum olduğunu fakat bunun farkındalığının olmadığını belirtmiştir.

“Duygusal istismar dediğimiz çocuğun; genellikle okullarda karşılaştığımız aile tarafından çocuğun duygularının önemsizleştirildiği çocuğa duygularını ifade etme imkanı verilmediği durumlar daha çok. Okullarda biz genellikle ailelerle yaptığımız görüşmelerde gözlemlediğimiz ailelerin çocukların görüşlerine değer vermedikleri duygularını önemsemedikleri daha doğrusu onun farkına bile varamadıklarını görüyoruz. Aileler kendi duygularını ön plana çıkararak çocuğu köreltiyorlar, nasıl davranması gerektiği konusunda bocalamasını neden oluyorlar genel itibari ile böyle. Bunun haricinde çocuk duygusal istismara okulda öğretmeni tarafından da uğrar, çevredeki insanlar, akrabaları, etrafındaki baskın karakterler, akranları tarafından birçok yerde ve birçok kişi tarafından olabilir. Duygusal istismar çok karşılaşılan, ama insanların çok farkında oldukları bir durum değil çok önemsenmiyor diyebilirim.” (Katılımcı-4)

Katılımcı-4, Duygusal istismarın birçok kişi tarafından uygulanabildiğini bu sebeple önleme boyutunda halkın bilinçli hale getirilmesi, genel bir eğitimin gerekliliğini belirtmiştir.

“Duygusal istismar çok kolay önlenilecek bir şey midir bilemiyorum ama duygusal istismar tek bir kişi tarafından değil aslında birçok insan tarafından uygulanır ve aslında karakter eğitimi ile kişilik ile ilgili bir durumdur. Bazı insanlardan karşısında ki insanın duygusuna çok önem vermezler empati yeteneği çok zayıftır, bencildir, narsisttir, kendini düşünür daha çok ve daha çok bu şekilde düşünen insanlar karşılarında ki kişinin duygularını da anlamadıkları için onları duygusal olarak çok fazla ezerler, istismar ederler. O yüzden genel bir eğitim lazım, halkın bilinçlenmesi lazım daha çok genel bir bilinçlenme hareketi lazım

tabi ki bireysel bireysel de olması gerekiyor ama bireysel bireysel bu iş çok kolay çok hızlı düzelebilecek bir iş değil.” (Katılımcı-4)

Katılımcı-5, Duygusal istismarı kişilik haklarının ihlal edildiği bir durum olarak değerlendirmiştir.

“Kişilik haklarına saldırıdır genel itibari ile her şey olabilir duygusal istismarda. Birey çizgisinin ihlal edildiği her türlü davranış duygusal istismar içerisine girer. Duygu sömürüsü bile bir nevi istismardır yeri geldiğinde.” (Katılımcı-5)

Katılımcı-5, Duygusal istismarı önleme boyutunda ebeveynlerin birey kimliğinin farkında olması ve bunu çocuklara öğretmesi gerekliliğine değinmiştir.

“Duygusal istismarın önlenmesi için bir kere bizim çok yol kat etmemiz lazım. Birey kimliğini kazanmak vatandaş kimliğini kazanmak adına ki çocuklara aileler bunu öğretebilsin. Bizim veliler kendinin farkında değil, kendi varlıklarının farkında değil. Bizde insan başkası için yaşamaya alışmış ve çocuklarına da aynı şeyi yapıyorlar genel olarak.” (Katılımcı-5)

Katılımcı-6, Duygusal istismarı çocuğun gereksinim duyduğu duygulardan yoksun bırakılması olarak tarif etmiş, duygusal ihmali tarif etmiştir.

“Duygusal istismar genellikle çocuğun ailesinden, sevdiği insanlardan, ya da çok yakın akrabaları babaanne dede de olabilir hatta bakıcısı da olabilir çocuğun istediği ilgi, şefkat, sarılmanın yapılmaması zaten direkt olarak olumsuz etkiliyor. Çocuk bunu arkadaşlarında görüyor kendisi bunu yaşayamadığı için direkt eksik bırakılmış hissediyor.” (Katılımcı-6)

Katılımcı-6, Duygusal istismarı önleme boyutunda okulda vaka geldikten sonra veli görüşmeleri yaptıklarını belirtmiştir.

“Eğer böyle bir vaka gelirse ailem tarafından ilgi görmüyorum diye bize gelirse çocuk biz veli görüşmeleri yapabiliriz ya da öğrenebiliriz annesi babası var mı ya da evdeki durumları nasıl aile içi iletişimleri nasıl bunları öğrenebiliriz ve hani ailesi ile görüşebiliriz. İlk veli görüşmesi diyebilirim. Okullarda seminer yapıyoruz aile içi iletişim konularında bu konuda veli seminer eklenebilir üzerine.” (Katılımcı-6)

Katılımcı-7, Duygusal istismar niteliği taşıyan durumların neler olabileceğini belirtmiştir.

“Çocuğu; aşağılamak, kıyaslamak, ötelemek, sevmemek, sevildiğini hissettirmemek yakınları tarafından, dalga geçilmesi fiziki özellikleri ile, değer vermemek (sevdikleri yakınları tarafından çevresinde ki insanlar tarafından) duygusal istismara girer.” (Katılımcı-7)

Katılımcı-7, Çocukların maruz kaldıkları duygusal istismarı önlemek adına çocuğu özgüven sahibi yetiştirmenin önemi ve aile eğitimlerinin gerekliliğini belirtmiştir.

“Şimdi öncelikle sağlıklı çocuk sağlıklı ebeveyn demektir, sağlıklı anne. Anneleri eğitmek lazım, aile eğitimleri verilmesi lazım bunlar temel şeyler bunun dışında çocukları özgüven sahibi yetiştirmek için okullarda ders öğretmenlerinin rehber öğretmenlerin yapmaları gereken şeyler var: Çocuklar kendilerini değerli hissedecekler böyle bir duruma uğradıkları zaman kendilerini savunmayı bilecekler veya savunamıyorlarsa yardım alacakları kişileri bilmeleri lazım bu konuda eğitim vermek lazım ve çevresindekileri bilinçlendirmek lazım.” (Katılımcı-7)

Katılımcı-8, Duygusal istismar niteliği taşıyan davranışları örnekleyerek, duygusal istismarın fiziksel istismara göre çok daha yıkıcı sonuçları olduğunu belirtmiştir.

“Aslında istismar sadece fiziksel olarak algılanmakla birlikte sadece şiddet veya fiziksellikten öte duygusal istismar çok çok daha ağır basıyor. Nedir bu duygusala istismarlar diye bakacak olursak: Çocuğu bir başkası ile kıyaslamaktan tutun da çocuğuna temel sevgi gösterisinde bulunmama veya dışlamak gibi buna benzer şeyleri yapmak, bunların daha ağır tahribatlarının olduğu bir gerçektir. Duygusal olarak çocuğu desteklememek duygusal istismara girer diyebiliriz.” (Katılımcı-8)

Katılımcı-8, Duygusal istismarı önleme boyutunda ailelerin sosyoekonomik düzeyinin iyileştirilmesini, anne babalara sevgi kavramının ve bunun öneminin öğretilmesi gerekliliğini belirtmiştir.

“Duygusal istismarı nasıl önleriz diye bakarsak işin doğrusu bu kısa süreli bir olay değil bu kişinin pedogolojik eğitimi, sosyokültürel düzeyi, akademik düzeyi bu tür şeyler çok çok önemlidir. Bunun dışında yani ülkemizde kim ne derse desin sadece çocuklara karşı değil yetişkinler birbirlerine nasıl sevgi göstereceklerini bilmiyorlar bize karı koca geliyor adam veya kadın bir kere sevgisini göstermemiş yani bu sadece çocuklarına karşı değil birbirlerine karşı da böyleler bu konuda uzun soluklu bir eğitim verilmesi gerekiyor biz bunu anne babalarla biraz yapmaya çalışıyoruz tabi ama ne kadar etkili oluyor, uzun soluklu bir eğitim, bilgilendirme ve bununla birlikte sosyal ekonomik düzeyin iyileştirilmesi ile de ilgili düşünün ki kadının veya adamın eve ekmek alacak parası yok bu insanın canım, yavrum, gülüm demesini bekleyemiyorsun bazen de çocuğa karşı; bu doğru değil ama hak vermek zorunda kalıyorsun bazen bu kişiye de. Sosyoekonomik durum, eğitim durumu bu tür şeyleri etkiliyor bu durumların iyileştirilmesi duygusal istismarın önlenmesinde önem taşıyor. Bunlardan ziyade bizim çocuğa ve aileye sevgiyi, tatlı dili, güler yüzü öğretmemiz lazım yani ama maalesef ki bu konuda daha kötüye gidiyoruz sanki çocuklarımız daha bir sevgisiz geliyor, daha bir şımartılmış ama daha bir sevgisiz geliyor bizim elimize yani bu konuda biraz daha fazla küçüklükten itibaren hatta anaokulundan itibaren veya daha öncesinden annelere babalara eğitim vermemiz gerekiyor.” (Katılımcı-8)

Katılımcı-9, Çocukların duygusal istismara maruz kalmasını yetişkinler tarafından onlara yaşatılması gereken duyguların yaşatılmaması olarak belirtmiştir.

“Çocukluğu ile ilgili yaşaması gereken duygular” hani varya bu çocuklarda onu özellikle yetişkinler tarafından bu duyguların yaşatılmaması, kendi işlerini halletmeleri adına kötüye kullanımı diye düşünüyorum. “Şunu yapmazsan seni sevmeyeceğim” der ya anneler ya da babalar buradan başlayabiliriz “hakaret etmek”, “aşağılamak”, “karşılaştırmak” birçok şey duygusal istismara girebilir.” (Katılımcı-9)

Katılımcı-9, Duygusal istismarı önlemek adına ailelerin ve toplumun hali hazırda algı ve bakış açılarını değiştirmeleri gerekliliğinden bahsetmiştir.

“Ailelerin yetiştirilmesi biraz daha farklı düşünmesi gerekiyor biz toplum olarak şöyle düşünüyoruz “Bana olmadıktan sonra çok bir önemi yok” bu durumun hani benim canım da acıyınca diğerlerinin nasıl hissettiğini anlayabilirim durumunu oluşturuyor bu düşünce. Bu noktada biraz hem aileye hem kişiye düşüyor görev. Şuan ki anne babaları düşünüyorum Benim başıma gelmedikten sonra diye düşünüyorlar, onun için ben eğitim almalıyım çocuklarım için bunu öğrenmeliyim diye bakmıyorlar; benim çocuklarıma başıma gelmesin diye ben bunları öğrenmeliyim diye bakıyorlar. Algı ve bakışın değişmesi gerekiyor bu anlamda toplum ve devletin birbirini tetikleyerek beraberce yönlendirmesi gerektiğini düşünüyorum insanları.” (Katılımcı-9)

Katılımcı-10, Duygusal istismar niteliği taşıyan davranışları örneklemiş,

“Çocuğa karşı yapılan “Hakaret etmek”, “Yok saymak”, “Sevgi göstermemek”, “Aşağılamak”, “Küçümsemek”, “Bağırmak”, “Yaptıklarını beğenmemek” davranışları duygusal istismara girer. Çocuğa karşı duygusal istismar anne babası tarafından, arkadaşları tarafından okulda öğretmenleri tarafından yapılabilir.” (Katılımcı-10)

Duygusal istismarı önlemek adına, 0-3 yaş arası çocuklar için veli eğitimleri verilmesi gerekliliğinden bahsederek, okul içerisinde akran gruplarında gerçekleşen duygusal istismar içinde çocuklarla çalışmalar yaptıklarını aktarmıştır.

“Duygusal istismar çocuğun özgüvenini sarsan bir durum. Duygusal istismarı önlemek için, veli eğitimlerini çok önemsiyorum. Veli eğitimlerinin çocukların okul öncesi dönemlerinde yapılmasının çok daha etkili olacağını düşünüyorum. Özellikle 0-3 yaş çocuğunun gelişimi açısından kritik bir yaş aralığı bu eğitimlerin bu yaş aralığında çocuklar için yapılması çok daha önemli. Ayrıca çocuk akran grubu içerisinde de çok fazla duygusal istismara

uğrayabiliyor; aşağılayıcı, kaba sözlerle maruz kalıyor bu sözleri kullanmayan bu şekilde davranmayan çocuklar garipseniyor hatta okul içerisinde verilen eğitimlerle bunu aşmayı hedefliyoruz.” (Katılımcı-10)

Katılımcıların yukarıda belirtilen ifadeleri doğrultusunda duygusal istismar; çocuğun duygusal olarak gelişimini olumsuz yönde etkileyen eylem ya da eylemsizlikler olarak tanımlanmıştır. Rehber öğretmenlerin duygusal istismar algılarına bakıldığında çocuğu aşağılamak, kıyaslamak, sevmemek, yok saymak, yaptıklarını beğenmemek gibi davranışlarla örnekledikleri çocuğun duygularının önemsizleştirildiği ve duygularını ifade etme imkanının verilmemesi sonucunda duygusal istismarın ortaya çıktığı yorumunda bulunmuşlardır. Duygusal istismarı önlemek adına çocuk yetiştirirken özelde aile ve genelde toplum olarak bakış açısının ve algının değişmesi gerektiği, duygusal istismarın fakında olduğu sürece doğru kabul edilen yanlış davranışların terk edilebileceği söylenebilir.

Duygusal istismar çocuğun ailesi, akran grubu, öğretmenleri ya da tanımadığı kişiler tarafından pasif ya da aktif şekilde uygulanabilir. Pasif duygusal istismar; çocuğu görmezden gelmek, kendisini ifade etmesine izin vermemek, kendisini değersiz hissedeceği davranışlarda bulunmak gibi eylemsizlikler olarak değerlendirilebilir Aktif duygusal istismar ise; istemli bir şekilde çocuğun davranışları ile alay etmek, çocuğu utandıracak davranışlarda bulunmak, kasıtlı bir şekilde korkutmak gibi eylemler olarak değerlendirilebilir.

Duygusal istismarı önlemek için önce çocuğun güçlendirilmesi, kendisine zarar veren davranışları fark ederek refleks göstermesi gereklidir. Özelde ailelerin ve okullarda öğretmenlerin genelde toplumun bilinçlendirilmesi, toplum görevi olarak çocuğun bir birey olarak yetiştirilmesine özen gösterilmesi gereklidir.

2.6.1.3. Rehber öğretmenlerin fiziksel istismar algısı

Fiziksel istismar en temel haliyle çocuğa fiziksel olarak çeşitli türlerde şiddetin uygulanması şeklinde açıklanabilmektedir. Bu istismarla birlikte uygulanan şiddet; doktorlar tarafından çocuğun vücudunda tespit edilen sıyrıklar, ekimozlar, kemikte çatlak ya da kırıklar gibi lezyonlar ve bunları takiben iç organlarda meydana gelebilecek bir takım işlev bozukluklarını içermektedir (Polat, 2007, s. 59).

Katılımcı-1, Fiziksel istismarın çocuğun bedenine yönelik gerçekleştirilen şiddet unsuru davranışların tümü olarak tanımlamış, fiziksel istismar niteliği taşıyan davranışları örneklerken anne ve babaların fiziksel istismar uygularken kullandığı araçları aktarmıştır.

“Fiziksel istismar adı üzerinde fiziksel olarak çocuğun bedenine yönelik olarak gerçekleştirilen “şiddet” unsuru içeren eylemler. Çocuğun istemediği çocuğun canını yakan eylemler. Genel olarak şiddet deyip dövme olarak adlandırdığımız, tokat atma, tekme atma, yumruklama ya da benim diğer okuluma karşıma çıkan mesela çocuğun üzerinde sigara söndürme davranışı bu da fiziksel şiddet fiziksel istismar. Bunların haricinde: Boğma olabiliyor, ısırma olabiliyor, belli bir cisimle dövme olabiliyor işte annelerin oklava ile ya da terlik ile çok ağır şekilde gerçekleştirdiği ya da babaların kemerle gerçekleştirdiği eylemler bu tarz hani çocuğun bedenine yönelik olarak gerçekleştirilen şiddet unsuru davranışların hepsi aslında.” (Katılımcı-1)

Katılımcı-2, Fiziksel istismarı çocuğun zorbalık görmesi ve dövülmesi olarak tarif etmiş,

“Fiziksel istismar daha bilinen bir kavram. “Çocuğu dövme” fiziksel istismardır. Ya da okul içerisinde eğer çocuk zorbalık görüyorsa, daha çok fiziksel şiddete maruz kalıyorsa bunlar fiziksel istismardır.” (Katılımcı-2)

Fiziksel istismarı önlemek adına fiziksel istismar uygulayan anne babalar için veli eğitimlerinde çocuk üzerinde şiddet yerine nasıl doğru davranış ile otorite sağlanabileceğini belirtmiştir.

“Fiziksel istismarı önlemeye yönelik olarak baktığımızda aile çocuğa bunu bilerek yapıyor işin açıkçası. Duygusal istismarı bazen aile bilmeden yapabiliyor ama aile “dövdiğünü biliyor” yani. Önlemek için yine aynı yere gelecek ama veli eğitimi çok önemli, çocuğu ile nasıl ilişki ve iletişim kuracağına nasıl disiplin verebileceğine değinilmeli eğitimlerde. Veli bazen bize diyor ki “Anlamıyor ki başta türlü, dayaktan anlıyor”. Bu durumda velilere çocuk üzerinde nasıl doğru davranış geliştirerek otorite sağlayabileceği, anne baba tutumlarının nasıl olması gerektiği anlatılabilir velilere.” (Katılımcı-2)

Katılımcı-3, Fiziksel istismarda çocuğun üzerinde gözle görülebilen fiziksel bulgulardan bahsetmiş, fiziksel istismar davranışının yani şiddetin günümüzde doğru kabul edilmediği bu sebeple oranların azalması da fiziksel istismarı saklama yoluna gidildiğini ifade etmiştir.

“Fiziksel istismarın göstergeleri olarak: Çocukta herhangi bir morluk olabilir, kızarıklık olabilir çocuğun bunu anlatması ya da bizim görmemiz de olabiliyor bazen. Biz bunu görebiliyoruz okul bahçesinde görebiliyoruz, çocuk okuldan alınıp eve götürülürken görebiliyoruz çocuğun fiziksel istismara uğradığını. Okullarda da aynı şekilde olabiliyor evet artık belki biraz azaldı ama bence hala fiziksel istismar yaygın. Biraz daha göz önünde değil ya da artık doğru olmadığı bilindiği için biraz daha geri plana alındı saklanmaya başlandı diyebiliriz ama hala fiziksel istismar fazlasıyla var.” (Katılımcı-3)

Fiziksel istismarın önlenmesinde ise, öncelikle aile boyutunda fiziksel istismarın tükenmesi, sonra okul bazında tükenmesi ve daha sonra sokak ve çevre boyutunda tükenmesi adına içselleştirilmiş bir bilinç ve algının gerekliliğine değinerek, okul içerisinde fiziksel istismarın okulun fiziksel koşullarından da kaynaklanabileceği vurgusunu yapmıştır.

“Fiziksel istismarı önlemek için okul bazında düşündüğümüz zaman öğretmenin sınıf yönetimi becerisinin geliştirilmesi lazım, çocuklara olan bakış açısını geliştirmek lazım, bir öğrenciye nasıl hitap edeceğini o öğrenciyi neye nasıl ikna edeceğini bilmeyen bir öğretmenin en sonunda başvuracağı yer fiziksel istismar olacaktır. Öğretmen yeterliliği artırabilirsek okul boyutunda fiziksel istismarın azalmasında önemli bir yol kat etmiş oluruz. Bu sadece okulda öğretmenle olacak bir iş değil çocukların da fiziksel istismara maruz kalmadan büyütilmesi gerekiyor evde buna maruz kalarak büyüyen bir çocuğun imkanı yok ki okulda hayatı yolunda gitsin. Evde çocuk yetiştirilirken ailelerin bilinçlendirilmesi lazım yani bizim var ya hani “ Dayak cennetten çıkmadır” vb. söylemlerin değişmesi lazım ki biz şuan fiziksel istismar dediğimizde çok ağır geliyor ama ailelere bunu anlattığımız zaman biz de dövülerek büyüdük ne var bunda dayak cennetten çıkmadır hocam; “ Kızını dövmeyen dizini döver” vb. gibi sözlerle karşılaştığımız durumlar oluyor. Öncelikle aileler boyutunda bunun tükenmesi lazım sonra okul boyutunda tükenmesi lazım sonra sokak çevre işte arkadaş çevresine daha sonra gelinebileceğini düşünüyorum. Özel alandan sosyal alana doğru diyebiliriz. Çünkü bu içselleştirilmiş bir süreç aslında bir arkadaşına sinirlendiği zaman çatışmayı çözmeyi bilmiyorsa o çocuk ve bunu hiçbir şekilde örneklem olarak ailede görmediyse bunu sadece bilgi olarak almasının bir anlamı yok. Yani evet okulda 1 2 gün iyi gidiyor sonrasında tekrar özüne dönüyor. Bu durum lastik gibi hani lastiği çekersiniz ya esner biraz ama sonra eski haline döner onun gibi çocuk özü neyse ona geri dönüyor. Mesela fiziksel istismar arkadaşını merdivenlerden inerken iteklemesi bir çocuğun bu da fiziksel istismardır bunun önlemini biz okul olarak alacaksak 800 kişilik 4 katlı bir ilkokulun olmaması gerekir. Yapılan çalışmalar güzel, bilgilendirmeler güzel ama emin olun elimizden gelenin en iyisini de yapsak bu çatı altında yeterli olmuyor. Bahçe beton ve çok küçük bir alan biz bu kadar çocuğu bu alana bırakıyoruz çocuklar zaten buradan alındıktan sonra da

küçük bir apartman dairesinde yaşıyor açık alan ne bilmiyorlar bu çocuklar doğal olarak birbirine saldırlıyorlar.” (Katılımcı-3)

Katılımcı-4, Fiziksel istismarı darp olarak tanımlamış, çocukların özellikle aile içerisinde yaşadığı fiziksel istismarı gizleme davranışı gösterdiklerini bunun sebebinin çocuğun sığındığı güvendiği çatıdan ayrılma korkusu veya aile içerisinde birine karşı aşırı bağımlılık geliştirmesi ve bu sebeple evden ayrılma endişesi yaşayarak gizleyebileceğini belirtmiştir.

“Fiziksel istismarın içerisinde her türlü darp var, dayak diyebileceğimiz nitelikte ki çocuğun zarar görebileceği davranışlardır. Çocuklar bunları anlatmakta zorlanıyorlar çünkü ailelerini şikayet ediyormuş gibi hissediyorlar. Çocuklar bilinçli artık eskisi gibi değil bu tarz şikayetlerin sonucunun nereye varabileceğini tahmin ediyorlar. Böyle bir durum yaşıyorsan ve o evde kalmak istemiyorsan biz bunu bildireceğiz ve senin en güvenli en sağlıklı yerde kalmanı sağlayacağız dediğimizde çocuk evden ayrılmak istemediğini söylüyor, büyük ihtimalle evden birine karşı çok daha bağımlı o sebeple evden ayrılmak istemiyorlar, çocuk şiddet gördüğü kişiden tabiki kurtulmak istiyor ama aynı zaman da o çatının altından uzaklaşmak veya anneden, babadan, abladan değil o çatıdan uzaklaşmaktan korkuyor. Çocuklar fiziksel istismarı sadece ailelerinde de yaşamıyorlar; ailede, akranlarında, sokakta çevrelerinde yaşıyorlar.” (Katılımcı-4)

Fiziksel istismarın önlenmesi ile ilgili, yapılan eğitim çalışmalarının tek başına yeterli olmayacağını devletin, kurumlar arası iş birliği ile bu konuda politikalar üretmesi gerektiğini belirtmiştir.

“Psikososyal dediğimiz bir kavram vardır mesela, travma vardır içinde istismar vardır biz bu konuda 4. kez eğitim aldık yakın zamanda. Öğretmenlerin eğitim alması ve öğretmenlerin ailelere eğitim vermesi gerekiyor ama eğitimler tek başına yeterli olmuyor insanların sosyal duygusal ihtiyaçlarının da karşılanması gerekiyor yaşanan ülkenin aslında sosyal politikalarının iyi olması lazım çünkü insanların sosyal veya maddi ihtiyaçlarını karşılamazsanız problemler ortaya çıkar. İstismar vakaları daha çok sosyokültürel düzeyi daha düşük insanlarda çıkıyor. Şiddet eğer kişinin kişilik yapısı haline geldiyse, insanın içerisinde varsa, o insanın tedavi görmesi gerekir. Eğitim çalışmalarının yanında politikalara ağırlık verilmesi gerektiğini düşünüyorum çünkü bu eğitim çalışmaları hep lafta kalıyor veriyoruz eğitimi mesela ama belli bir politika yok bunun için devletin, Milli Eğitimin, Aile Sosyal Politikaların mesela her kesimin belli bir politikası olması lazım ki bu bilinçlendirme hareketi planlı bir şekilde yürüsün. Planlı olmayan durumlarda bu sene yapıp seneye bırakılıyor o yüzden de istenilen başarı seviyesine istenilen seviyeye ulaşamıyoruz diye düşünüyorum.” (Katılımcı-4)

Katılımcı-5, Fiziksel istismarda ilk akla dayak geldiğini belirtmiş, cinsel istismarın temelinde fiziksel istismar olduğu vurgusunu yapmıştır.

“En başta dayak tabi ki, ondan sonra kötü dokunuşlar yani cinsel istismara yakın davranışlar da bence fiziksel istismara girer, cinsel istismarın temelinde bu var.” (Katılımcı-5)

Fiziksel istismarı önleme boyutunda ise, “Bu durum ailelerden başlar çocuğa birey çizgisi, kendi bedeninin korumak, yabancı kişileri kendinden uzak tutmak öğretilir.” (Katılımcı-5)

Katılımcı-6, Fiziksel istismarın tespit edilmesi en kolay istismar türü olduğunu çünkü fiziksel olarak iz bıraktığını fiziksel istismar bulgularını tespit ettiklerinde çocuk ile bireysel görüşmede bunun kim tarafından gerçekleştirildiğini öğrenebildiğini aktarmıştır.

“Çocukta tespit edilmesi en belirgini en kolayı fiziksel istismardır çünkü vücudunda belli yaranmaları olabilir mesela kolum ağrıyor diyebilir çocuk ya da bir çizik bir morartı olabilir ve en görülen en net olan fiziksel olarak iz bırakıyor olması. Adı üzerinde fizikse istismar çocuk maruz kalıyor ve belli oluyor sonuçları bir yerinde bir ağrı ya da bir morluk gördüğün an bunun kim tarafından yapıldığını görüşmelerle öğrenebiliyorsun.” (Katılımcı-6)

Fiziksel istismarın önlenmesinde, okullarda önleyici rehberlik kavramı adı altında, eğitimler, seminerler, broşürler ile bilgilendirilmeler yapıldığını belirtmiştir.

“Aile bilgilendirmeleri oluyor genellikle hani fiziksel istismar olmadan önce tabii ki olduktan sonra çok bir anlamı olmuyor ama fiziksel istismar olana kadar önleyici rehberlik kavramı adı altında okullarda eğitimler seminerler veriliyor, broşürler dağıtılıyor, bilgilendirmeler yapılıyor eğer böyle bir durum olduysa da öğrenci görüşmesi yapıyoruz ve gerçekten ciddi boyutta bir fiziksel istismar durumu varsa hiç zaman kaybetmeden direkt bildirimde bulunmamız gerekiyor bir tutanak altına alıp çünkü her türlü istismar vakasında bir gün dahi kaybetmemek gerekiyor.” (Katılımcı-6)

Katılımcı-7, Fiziksel istismarın gözle görülebilir olduğunu fakat çocukların bu durumu yanlış beyanlar ile gizleyebildiklerini belirtmiştir. Katılımcı-7, Katılımcı-6’nın fiziksel istismarın çok kolay tespit edilebilir olduğunu ve kim tarafından gerçekleştirildiğini bireysel görüşmelerde öğrenebildiğini ifadesi ile ayrılmaktadır.

“Bu istismar türünü gözle görebiliyoruz aslında ama işte çocuk düştüm diyor mesela merdivenden düştüm bisikletten düştüm gibi bu anlamda saklayabiliyor.” (Katılımcı-7)

Katılımcı-7, Fiziksel istismarın önlenmesinde ilk önce fiziksel istismarın dile getirilebilmesini çocukların yaşadıklarını gizlemeden bastırılmadan anlatabilmesini sağlamayı ardından çözüm yoluna gidilmesi gerekliliğine vurgu yapmıştır.

“Aile eğitimi ile de alakalı bir şey, çocuğu değersiz görmekle de alakalı bir şey bu noktada yine eğitim vermeli çocuklara neye uğrarlarsa uğrasınlar okullarda yardım alacakları insanlar olduğunu bilmeleri lazım, okullar onların güvenli limanları olmak zorunda. Eğer evde veya aile çevresinde böyle bir şeye uğruyorsa ya da okulda uğruyorsa arkadaşları tarafından bunu sınıf rehber öğretmeni ile okul rehber öğretmeni ile mutlaka paylaşması lazım ondan sonra davranışının nedenine doğru çözüme gidilmesi lazım, kesinlikle çözülmesi lazım. Saklamadan söylemesini bastırılmadan anlatabilmesini sağlamak lazım.” (Katılımcı-7)

Katılımcı-8, Fiziksel istismarı fiziksel darp olarak tanımlamanın yanı sıra; çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanmaması, karnının doyurulmaması gibi ifadelerle yer vererek fiziksel ihmali de fiziksel istismar başlığı içerisinde ele almıştır.

“Fiziksel istismar; bunun yani sadece vurmak olarak değerlendirilmesi doğru değil, vurmak başta olmak üzere çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanmaması, çocuğu yaşının üzerinde işlerle uğraştırmak ve çalıştırmak da, karnının doyurulmaması, fiziksel darp bunlar fiziksel istismara girmektedir.” (Katılımcı-8)

Katılımcı-8, Fiziksel istismarı tamamen önlemenin mümkün olmayacağını yasal unsurlarla, yasal unsurlardaki boşlukların giderilmesi ile ve eğitim boşluklarının giderilmesi ile oranın azaltılabileceğini ifade etmiştir.

“Belli bir yere kadar önlenebilir fiziksel istismar nasıl önlenebilir dersiniz sosyal, ekonomik ve özellikle yasal unsurlarla belli bir yere kadar önlenebilir ama tamamen önlenebileceğine işin doğrusu ben inanmıyorum çünkü dünyada her türlü insan var maalesef ki buna eğilimli insanlar da var yüz binde bir de olsa var. Belli yasal boşluklardan yararlandığı zaman fiziksel istismar oranı biraz daha artıyor ama biz yasal boşlukları veya eğitim boşluklarını giderdiğimiz zaman bu oranın azalacağını düşünüyorum ben.” (Katılımcı-8)

Katılımcı-9, Fiziksel istismarı bir çocuğun fiziksel açıdan zarar görebileceği bir duruma maruz bırakılması olarak ifade etmiştir.

“Yani özellikle bir çocuğun fiziksel açıdan zarar görebileceği, ya da görebilecek duruma düşürülmesi olarak görüyorum ben onu. Özellikle ondan büyük kişilerce kadın veya erkek olması çok fark etmiyor benim için; dövmek, şiddet kullanmak, şiddet kullanmaya yönelik şekilde davranmak genelde dokunmak üzerine yumuşak dokunmak, sert dokunmak, cimdik atmaktan kötü dövmeye kadar diyebilirim.” (Katılımcı-9)

Fiziksel istismarın önlenmesi ayağında toplum olarak her grubun eğitimi, algısı ve bakış açısını iyileştirmenin önemine değinmiştir.

“Bu bizimle ilgili insanların biraz bakış açısını değiştirmesi ile ilgili bize düşen görevler var bu ayrı şuan anne baba olacak olanlar, anne baba olanlar ve hala yetişkin çocuğu olan insanlarla ilgili bizimle ilgili işte eğitimle, algıyla, bakışla ilgili.” (Katılımcı-9)

Katılımcı-10, Çocuğa karşı fiziksel istismarın basit nitelikli şiddet davranışlardan başlayarak ağır boyutlu şiddet davranışlarına kadar devam edebileceğini, her grup tarafından uygulanabileceğini belirtmiştir.

“Fiziksel istismar saç çekmekten, kulak çekmekten başlar şiddetin en ağır boyutuna kadar devam edebilir. Çocuğa karşı yapılan fiziksel istismar herkes tarafından, her grup tarafından gelebilir: Annesi, babası, akrabası, ablası, abisi, kardeşi çevresinde ki herkes tarafından yapılabilir hatta yabancılar tarafından da fiziksel istismar uygulanabilir.” (Katılımcı-10)

Katılımcı-10, Fiziksel istismarı önlemek adına okullarda belirli periyotlarda akran zorbalığı eğitimleri verdiklerini, çocukların bu tarz bir durum yaşadığı takdirde ne yapması gerektiğinin öğretildiğini belirtmiştir.

“Fiziksel istismarı önlemek için biz okullarda belirli periyotlarda eğitimler veriyoruz “Akran zorbalığı” eğitimi veriyoruz mesela fiziksel istismarın olmaması için. Çocuk şiddete maruz kalıyorsa eğer bunu saklamaması gerektiğini öğretiyoruz. Çocuğa sessiz kalmaması gerektiğini öğretiyoruz, fiziksel istismarın aile içinde bile olsa anlatılması ifade edilmesi gerektiğini, bunu anlattıklarında başlarını kötü bir şey gelmeyeceği can güvenliklerinin her şeyden önemli olduğunu anlatıyoruz. Okul içerisinde yaptığımız aile eğitimlerinde veli eğitimlerinde istismarın –suç- kapsamına girdiğini anlatıyoruz, yaptırımının olduğunu belirtiyoruz.” (Katılımcı-10)

Katılımcıların ifadeleri doğrultusunda fiziksel istismar; çocuğun bedenine yönelik fiziksel güç kullanılarak gerçekleştirilen şiddet davranışlarının tümü olarak tanımlanmaktadır. Rehberlik öğretmenlerin fiziksel istismar algısına bakıldığında fiziksel istismarın gözle görülebilir bulgularının olduğu aynı zamana çocuğun vücudunda bulunan yara ve morluklar üzerinden yakınmaları olabildiği, fark edilmesi en kolay istismar türü olduğu belirtilmiştir. Fiziksel istismarın önlenebilmesi için önleyici rehberlik adı altında akran gruplarına, ailelere ve öğretmenlere eğitimler verildiği öğrenilmiştir.

Fiziksel istismar çocuğun bir yetişkin tarafından herhangi bir kaza durumu haricinde fiziksel olarak yaralanması olarak tanımlanabilir. Fiziksel istismar; ısırma, vurma, tekme atma, kulağını çekme, çocuğun bedeninde herhangi bir yeri yakma, şiddetli bir şekilde sarsma, çocuğu nefessiz bırakacak şekilde ağzını kapatarak boğmaya çalışma şeklinde görülebilir ve çocuğun bedeninde gözle görülebilen emareler bırakır. Çocuğun ebeveynleri, yakın akrabaları, akranları, öğretmenleri ya da tanımadığı kişiler tarafından gerçekleştirilebilir.

2.6.1.4. Rehber öğretmenlerin cinsel istismar algısı

Uluslararası Çocuk İstismarı ve İhmalini Önleme Derneği (International Society for Prevention Child Abuse and Neglect) çocukların cinsel istismarını “rıza yaşının altında bir çocuğun cinsel açıdan yetişkin bir kişinin cinsel doyumuna yol açacak bir edim içinde yer alması ya da bu duruma göz yumulması halinde cinsel istismara uğramış sayılır; bu tanım, söz konusu edimin herhangi bir araç ve cebir kullanılarak yapıp yapılmadığı; genital ya da fiziksel temas içerip içermediği; çocuk tarafından başlatılıp başlatılmadığı

ve kısa dönemde ortaya çıkacak derecede zararlı bir sonuç doğurup doğurmadığı ile ilgilenmez” şeklinde tanımlanmaktadır (Uluslararası Çocuk İstismarı ve İhmalini Önleme Derneği, 2006).

Çocuklara yönelik cinsel istismarın çocukların ruh dünyası üzerinde ağır travmalar oluşturduğunu, kişinin yaşantısını derinden etkilediğini, ağır travmalara sebebiyet verdiğini belirtmiştir. Bir çocuğun cinsel istismara uğraması vicdan sahibi tüm bireyleri derinden etkilemekle birlikte özellikle anne babaların bu konudaki öfkesi ve hassasiyeti diğer tüm suçlarda hissedilemeyecek büyük bir nefrete dönüşür (Güneş, 2013: 37).

Katılımcı-1, Cinsel istismarı bir yetişkinin kendi cinsel hazzı için bir çocuktan faydalanması olarak tanımlayarak cinsel istismarı dokunma olup yapılan cinsel istismar ve dokunma olmadan yapılan cinsel istismar olarak kategorileştirerek açıklamıştır.

“Cinsel istismar niteliği taşıyan davranışlar bir kere şey bir yetişkinin cinsel haz amacıyla bir çocuktan faydalanması genel olarak aslında tanımı bu çocuk cinsel istismarının. Bu kapsamda bir yetişkin ne yapabilir diye bakacak olursak literatür incelendiğinde aslında sıklıkla görülen şey 2 ye ayırıyoruz biz bunu 1.si dokunma olmanda yapılan eylem, dokunma olmadan yapılan istismar 2. si dokunma olup da yapılan istismar olmak üzere. Önce dokunmanın olduğu cinsel istismarı konuşacak olursak, en çok bildiğimiz: İstismar, tecavüz ilk aşama hani bu kız ve erkek çocuk için konuşulursa; oral yolla olabilir, anal yolla olabilir, vajinal yolla olabilir bu şekilde karşımıza çıkıyor. Bunların haricinde çocuğun cinsel organlarına dokunulması ya da kişinin kendi cinsel organlarına çocuğun dokunmasını istemesi, zorlaması, eylemi gerçekleştirmesi aynı şekilde çocuk istismarı cinsel istismarı. Dokunma olmadan yapılan cinsel istismar başlığına bakacak olursak: Bizim teşhirci diye adlandırdığımız gruptakilerin mesela bende hatırlıyorum hani belki küçük değildim ama ben üniversitedeyken evde kalırken başıma böyle bir olay gelmişti hiçbir şey yapmıyorsun sen ama gece sokakta kendini teşhir eden bir insan karşına çıkıveriyor bunun aynısının çocuğa da yapıldığı durumlar olabiliyor ya da çocuk üzerini değiştirirken çocuğun gözlenmesi olabiliyor ya da pornografik görüntülerin çocuğa zorla izlettirilmesi olabilir. Herhangi bir dokunma yok ama netice de çocuğun cinsel istismarı oluyor bu durum” (Katılımcı-1)

Katılımcı-1, Cinsel istismarı önleme ayağında; ilk önce anne babaların cinsel istismarın ne olduğunu bilmesinin, çocuğunu nasıl koruması gerektiği ile ilgili bilgilendirilmesinin ilk aşama olacağını belirtmiştir. Eğitim boyutunda anne babalara çocuklarına küçük yaştan itibaren mahremiyet eğitimi adı altında, cinsel sağlık eğitiminden, cinsel eğitime, cinsel bilgilerin verilmesine kadar bunların olması gerektiğini anlattığımız ve gelişim düzeylerine göre nasıl anlatmaları gerektiğini de aynı zamanda öğrettikleri çalışmalar yaptıklarını aktarmıştır. Öğretmenlere bir çocuğun istismara uğradığını nasıl fark edersiniz noktasında eğitim sağladıklarını, ayrıca öğrenciler ile de istismarın ne olduğu, böyle bir durumda ne yapması gerektiği, iyi dokunma-kötü dokunma arasında ki farkı, “Hayır” deme becerisini gerçekleştirmek adına faaliyetler yaptıklarını ifade etmiştir.

“Önlemede bizim genellikle ilk dönem yapmayı planladığımız, yaptığımız çalışma çocuk istismarını önleme seminerleri burada bütün istismarlardan bahsediyoruz. Duyusal istismar ile başlıyoruz en hafifle, fizikselle devam ediyoruz hepsinin içerisinde farklı başlıklar tabi önlemeye dair arkasından cinsel istismara gelip onun önlenmesini anlatıyoruz işte o kapsamda velilerin anne babaların bilgilendirilmesi ilk aşama önlemek adına. Bir kere anne babanın cinsel istismarın ne olduğunu bilmesi gerekiyor, bunun bir tabu olmadığını anlaması gerekiyor, çocuğu korumak için neler yapması gerektiğini bilmesi gerekiyor, çocuğa sınır kavramı dediğimiz sınır eğitimi vermesi gerekiyor küçük yaştan itibaren. Mahremiyet eğitimi adı altında geçen ama aslında altında pek çok şeyi barındırması gereken cinsel sağlık eğitiminden, cinsel eğitime, cinsel bilgilerin verilmesine kadar bunların olması gerektiğini anlattığımız ve gelişim düzeylerine göre nasıl anlatmaları gerektiğini de aynı zamanda söylediğimiz bir çalışma oluyor. Sonra öğretmenlere yönelik yapıyoruz yani diyoruz ki tamam

bu çocuk anne babası bilecek, görecektir gözlemleyecek ama ee gününün yarısını seninle geçiriyor ve senin sınıfında geçiriyor. Bir çocuğun istismara uğradığını nasıl fark edersini anlatmamız gerekiyor ki çünkü öğretmenin tespiti bizim için çok önemli bu kapsamda öğretmene bu eğitimi veriyoruz tespit edebilmesi için. Öğretmen bir öğrencisinde sınıf içerisinde ki değişikliklerini gözlemleyip gerçekten iyi bir gözlemci olması için yapılan eğitimler bunlar ve hani nasıl tespit edebilir nerden fark edebilir çocuk istismarı nedir cezaları nedir ne yapması gerekiyor gibi konularda eğitim verdiğimiz bir çalışma önleme çalışması. Bir ayağı da çocuklarla yaptığımız önleme çalışmaları, çocuğa genel olarak konuşuyorum ama bu gelişim düzeyine göre yapılan bir çalışma; okul öncesi, ilköğretim, ortaokul ve lise de çok çok farklı eğitimler oluyor bunlar ama genel kapsamda verdiğimiz şey istismarın ne olduğu, bunun iyi bir şey olmadığı, kendisine kendi izni olmadan dokunmaya kimsenin hakkının olmadığı, iyi dokunuş kötü dokunuş arasında ki fark eğer böyle bir şey yaşarsa kendisini suçlu hissetmesi gerektiği hiçbir şekilde bunun onun suçu olmadığı, ne yapması gerektiği, “Hayır deme becerisi” bunların hepsi aslında çok farklı pencerelerde ki etkinlikler bunların hepsini tek bir dozajda veremiyoruz, parça parça modüllerle eğitimlerle ve hayır deme becerisini sağlayıp çocuğun susmaması gerektiğini bunun susulması gereken bir davranış olmadığının aktararak önleme çalışmasını bu üç ayakta gerçekleştiriyoruz.” (Katılımcı-1)

Katılımcı-2, Çocuk cinsel istismarının çocuğa yakın uzak tanıdığı tanımadığı herkes tarafından uygulanabileceğini, kavram olarak çocuğun özel bölgelerine taciz ya da tecavüz boyutunda gerçekleşebilen bir durum olarak yorumladığını cinsel istismar vakası ile karşılaştıklarında bildirim zorunlulukları olduğunu belirtmiştir.

“Çocuk cinsel istismarı bu her yerden olabiliyor; aile içinden, yakın akrabalarından, tanıdığı ve tanımadığı kişilerden gerçekleşebiliyor. Kavram olarak bakıp tanımlamak gerekirse çocuğa istemeden özel bölgelerine taciz ya da tecavüz boyutlarında gerçekleşen durumlardır diyebilirim. Çok fazla cinsel istismar vakasına rastlamıyoruz açıkçası çocuklar da bunun yanlış bir şey olduklarını bildikleri için, suç olduğunu bildikleri için bu tarz şeyler çok nadir okul içerisinde başımıza geliyor. Aileden veya dışarıdan geldiğinde biz zaten direkt bildirmekle yükümlüyüz. Vaka geldiğinde bize göre çocuk beyanı esastır, olayı sorgulamak bizim sorumluluğumuzda değil biz direkt bildirmek zorundayız. ” (Katılımcı-2)

Katılımcı-2, Cinsel istismar niteliği taşıyan davranışları önlemek için, çocuğa özel bölgelerinin öğretilmesini, başına bu şekilde bir olay geldiğinde güvendiği birisine bunu anlatarak yardım istemesi gerektiği konusuna değinmiş, istismarcılara uygulanacak eğitimin bir etkisi olmayacağını düşündüğünü aktarmıştır.

“Burada çocuklara bilgi verilebilir, hani istismar nedir? Sen vücudunda hangi bölgeye dokunulduğunda rahatsız olmalısın? Çocuklara şu cesaret verilmesi de önemli “Bu senin suçun değil”. Ayrıca istismar eden kişiler çocukları korkutuyor; “Söylersen sana şunu yaparım, bunu yaparım, sana da şu olur” gibi ama çocuğa bu senin suçun değil böyle bir şeye maruz kalınabilir diye anlatılması gerekiyor. Ben sınıflarda veriyorum bu eğitimi. Özel bölgelerine dokunulmaması gerektiğini, böyle bir şey yaşadığınızda güvendiğiniz bir öğretmene ya da annenize babanıza söylemeniz gerekir, anne babanız ile çözemeyeceğinizi düşünüyorsanız sevdiğiniz güvendiğiniz bir öğretmene anlatmanız gerekir diye eğitimlerimde bu konuya değiniyorum. Çocuk başına böyle bir durum geldiğinde birine anlatabilmesi ve bu konu için yardım istemesi hakkında bilgilendirilip güçlendirilmelidir. Cinsel istismarı gerçekleştiren kişilere eğitimin bir yararı olacağını düşünmüyorum ben biraz tepkiliyim bu konuda.” (Katılımcı-2)

Katılımcı-3, İstismar denildiğinde akla ilk cinsel istismar geldiğini bunun farkındalık ve bilinçli davranma noktasında önem teşkil ettiğini belirtmiştir. Cinsel istismarda vaka sayısında artışın çocuklarının kendilerini ifade edemeyişlerinin, kendisine yardımcı olabilecek güvendiği birilerini bulamayışının etkisi olabileceğini bu bağlamda okullarda çocuklarla güven ilişkisi kurmaya çaba gösterdiklerini aktarmıştır.

“Aslında istismar dediğimizde ilk akla gelen cinsel istismar oluyor bu hem güzel bir şey insanlar daha tedbirli davranmaya başladılar bununla alakalı hem de şöyle çocuklara en çok vermemiz gereken duygu güven, bizde güven olmadığı zaman çocuğa güven duygusu verilmediği zaman aslında 1-0 yenik başlatıyoruz çocuğu hayata. Cinsel istismar vakarının artması ile birlikte biz çocuktan o güveni aldık “benim dışımda kimseye güvenmeyeceksin” (Katılımcı-3)

Katılımcı-3, Cinsel istismarın önlenmesi noktasında bilinçlendirmenin tek başına yeterli olmadığını, cinsel istismar konusunda hassasiyet gösterenlerin kendi istekleriyle veya kendi araştırmaları ile bu konuda bilgi sahibi olabildiklerini fakat bu durumla ilgilenmeyen, suça meyilli olan insanları engellemek adına cezai boyutta yaptırımların artırılması yönünde değişikliğe gidilmesi gerektiğini belirtmiştir.

“Önlemek için en önemli şeylerden biri de anayasada ki kanunlarda ki olması gereken değişiklikler, cezai boyutta değişimler olmadığı sürece bilinçlenmek isteyenleri bilinçlendiriyoruz şuan daha özgür yani ailelerde de öyle bilinçlenmek isteyen araştırıyor okuyor bununla ilgili çocuğunu eğitiyor ama diğer taraftan bu durumun ilgi alanına bile girmeyen insanlar var; bir taraftan suça çok meyilli bir taraf yetiştiriyor ve onları önleyici hiçbir şey yok.” (Katılımcı-3)

Katılımcı-3, Cinsel istismar konusunda cezai işlemlerin ve yaptırımların uygulanmasında meydana gelen boşlukların istismara maruz kalan kişilerde korku oluşturduğunu aktarmıştır.

“Cinsel istismar konusunda siz gerekli cezayı vermiyorsanız o insanlarla ilgili yaptırımları yapmıyorsanız mesela biz şikayet ediyoruz burada ertesi gün kişi sokakta karşımıza çıkabiliyor böyle bir durumda aile korkuyor çocuk korkuyor.” (Katılımcı-3)

Katılımcı-3, Çocuk yetiştirilirken çocuğa kendini ifade etme fırsatı verilmediği için çocuğun susmayı öğrendiğini bu anlamda cinsel istismarın korucu önleyici boyutunda yapılan eğitimlerin yeterli olmayacağını ailesi tarafından susturulan, susması öğretilen bir çocuğun istismarı yaşadığı zaman da saklama yoluna gideceğini aktarmıştır.

“En başa döndüğümüzde biz çocuğu eğitirken susturan bir ülkeyiz. Çocuğun çok konuşmasını istemiyoruz, fazla konuştuğu zaman yeter artık diyoruz, farklı bir şey söyleyecek belki ama hemen onu nerden çıkardın diyoruz, icat çıkarma diyoruz. Biz böyle yetiştirdiğimiz zaman çocuk farklı, hoşuna gitmeyen, ailesine söylediğinde de onların hoşuna gitmeyen şeyleri saklamayı öğreniyor.” (Katılımcı-3)

Katılımcı-4, Cinsel istismarı yaşayan çocukların ailelerinden gelebilecek tepkilerden çekindikleri için bunu anlatmakta güçlük çektiklerini; çünkü bu çocukların aileleri tarafından engellenerek büyütüldüklerine dikkat çekmiştir.

“Biz çocukları taa küçüklükten itibaren –dur, sus, yapma, etme- diye büyüttüğümüz için ondan sonra ilkokula geldiklerinde ortaokula geldiklerinde bu çocuk neden konuşmuyor diyor aile işte sebebi aslında bu. Sen bu çocuğu hep frenleyerek büyüttün, çocuğun kendisini göstermesine imkan vermedin, bir şey yaşadığında da bunu anlatmaya endişeleniyor çocuk çünkü gelecek tepkilerden korkuyor”

Katılımcı-5, Cinsel istismarın koruyucu önleyici hizmeti boyutunda çocuğa kendi özel çizgilerinin öğretilmesi gerekliliği üzerinde durmuş anne babasının dahi bu çizgilere dikkat ederek davranması gerekliliğinden bahsetmiştir.

“Birey çizgisinde aile kavramını geniş yaşayan bir toplumuz ve çocuklar kimlerin kendilerine yakın olup olmadığını ayırt edemiyor bir kere buradan başlamak lazım; amcadır haladır neyse dayıdır bizde geniş aile olarak yaşayan toplum çok fazla bunların ayıklanması lazım. Anne baba bile olsa yakınlık gösterirken çocuğun kendi özel çizgilerinde kendi bedeninin kendine ait olduğunun öğretilmesi lazım.” (Katılımcı-5)

Katılımcı-6, Cinsel istismarı çocuğun istemediği şekilde veya çocuktan izin almadan çocuğa karşı yapılan dokunma ve sevmeye eylemlerinin cinsel istismar olduğunu belirtmiştir.

“Çocuğun istemediği takdirde ona dokunmak izin almadan onu sevmek cinsel istismarın içerisine girmekte aslında.” (Katılımcı-6)

Katılımcı-6, Çocuk cinsel istismarında her konuda olduğu gibi önleyici boyutta, olay sırasında ve olay sonrasında rehberlik yapılabileceği okullarda önleyici rehberlik üzerine faaliyetler yaptıklarını belirtmiştir.

“Aslında her konunun önleyici rehberliği vardır, bir o an olan vardır, birde travma sonrası vardır. En önemlisi bizler için okullarda önleyici rehberlik üzerine çalışmalar her konunun önleyici rehberliği baz alınır. Önleyici olarak da: Genel bilgilendirmeler, öğretmen seminerleri, aile seminerleri gerekirse eğer şüphelenilen bir öğrenci varsa öğretmen tarafından bildirilirse öğrenci görüşmeleri, özel veli görüşmeleri yapılabiliyor.” (Katılımcı-6)

Katılımcı-7, Cinsel istismar konusunda çok vaka gördüğünü belirtmiş, cinsel istismarın sadece çocuğa istemediği şekilde dokunmak olmadığını istismarcının çocuğun kendisine dokunmasını istemesinin de cinsel istismara gireceğini belirtmiştir.

“Cinsel istismar benim yakından ilgili olduğum bir alan meslekte çok tecrübeli olduğum bir alan. Cinsel istismar çok ayrı uçlarda: Saçını okşamak da girebilir, vücudunun herhangi bir yerine dokunmak istemediği halde bir çocuğa dokunuyorsanız özel bölgelerine zaten orası ayrı o noktada cinsel istismardır. Öpmeye kalkışmak, dokunmak veya kendine dokundurmak illa çocuğa dokunmak değil de bu da var.” (Katılımcı-7)

Katılımcı-7, Çocukları cinsel istismardan nasıl koruyabileceklerine dair ailelerle ve çocuklarla gerçekleştirdiği görüşmelerde ve yaptığı eğitimlerde, eğitim sonrası konunun pekişmesi adına koridora konu ile ilgili pano hazırladığını, verdiği eğitimlerde soru-cevap kısmının yer ayırdığını çünkü çocukların bu konu ile ilgili merak ettiği çok fazla soru olduğunu belirtmiştir.

“Çocukları rahatlatıcı konuşuyorum, başta biraz geriliyorlar çünkü veya hocam benim başıma şu gelmişti bu arada ki hassasiyeti anlatıyorum mesela köye dedenizin yanına gittiğinizde dedenizin kucasına oturmak bu değildir, sizin istemediğiniz, hoşlanmadığınız kaçmaya kaçınmaya çalıştığınız kaçındığınız her türlü şey kötü dokunma. Ve ben bunu anlattıktan sonra hemen onların bulunduğu kata bir pano yaparım iyi dokunma kötü dokunma pekiştirmek adına. Veli, öğrenci, pano, etkinlik ile bunu kalıcı hale getirmeye çalışırım. Bunu çocukları korkutmadan bakanlık onaylı videolarla, soru cevap şeklinde yapıyoruz mesela o kadar çok soru oluyor ki.” (Katılımcı-7)

Katılımcı-8, Cinsel istismarı çocuğun özel bölgelerine dokunulması olarak tanımlarken, dokunma olmadan gerçekleşen eylemlerle kişinin bundan haz alması durumunun da cinsel istismar içerisinde yer aldığını aktarmıştır.

“Çocuğun özel yerleri vardır bu özel yerlerine dokunmak karşı tarafın bundan haz alması tanımadığı annesinin haricinde; yakın akrabalarının hata doktorların bile çocuğun özel bölgelerine dokunması bunu kullanması bir istismardır. Çocuğun bedenine dokunulması, müstehcen şeylerin izletilmesi, yaşının ve seviyesinin üstünde bilgiler verilmesi de bir cinsel istismardır ve bundan kişinin haz alması da yani illa herhangi bir eyleme geçmeden yapılan dokunuşlar da cinsel istismardır.” (Katılımcı-8)

Katılımcı-8, Cinsel istismarın önlenmesi için üç aşamalı bir değerlendirmesinin olduğunu; ilk aşamada yasal boşlukların ortadan kaldırılması ve cezai yaptırımların artırılması gerektiğini düşündüğü, ikinci olarak istismarcıların önceki hayatlarında

istismara maruz kalan kişilerden oluştuğunu gösteren verilerin olduğunu bu sebeple bu kişilerin sağlıklı bir şekilde değerlendirilmesinin ve çevresinde zarar verebileceği çocukların takibinin yapılması gerektiği, üçüncü olarak da çocuğa ve anne babalara cinsel istismar konusunda bilgi verilmesi gerektiği çocuğun bedenine, özel bölgelerine sevgi aracı olarak dokunulmaması gerektiği çocuğun bunu normal bir durum olarak algılamaması gerektiğini belirtmiştir.

“İlk önce ben bu sefer tamamen yasal boşlukların ortadan kaldırılması hatta daha katılaştırılması yönünde bir düşüncem var bunun haricinde şu karşıma çıkıyor daha önceki yıllarda bu tür şeyleri duymuş ya da maruz kalmış insanların ilerleyen yaşlarda bu istismarı kendisinin de bir çocuğa uyguladığı verileri karşıma geliyor bu tür kişilerin daha dikkatli bir şekilde değerlendirilip takip edilmesi gerekiyor bu kişilerin çocuklarının veya çevresinde ki çocukların takip edilmesi gerekiyor. Bir diğeri bu konuda annelere babalara, öğrencilerimize detaylı olarak bilgi verilmesi gerekiyor çünkü biz bazı şeyleri karıştırıyoruz. Örnek veriyorum küçük yaştan itibaren dede geliyor, seviyor orasına dokunuyor burasına dokunuyor veya uç bir örnek ısırtıyor çocuk bunu normal bir sevgi göstergesi olarak algılıyor.” (Katılımcı-8)

Katılımcı-9, Cinsel istismarı çocuğa zarar veren onun istemediği rahatsız olduğu dokunmalar olarak tanımlamıştır.

“Çocuğun “zararına” olan dokunma olarak düşünüyorum ben bu hoşuna giden gitmeyenden ziyade hiçbir kötü niyet taşımasa bile çocuğun istemediği noktada kritik nokta o nerde rahatsızsa dur noktası orası ben öyle düşünüyorum.” (Katılımcı-9)

Katılımcı-9, Cinsle istismarın önlenmesinde eğitimi her alanda öncelediğini fakat toplum dinamikleri ve devletin gerçekleştireceği faaliyetlerin bilinç ve yönlendirme adına daha etkili olacağını belirtmiştir.

“Eğitim şart diyoruz ya; fiziksel şiddet, duygusal şiddet, okul şiddeti hep bu bizim “eğitim genel eğitim aile ile yaşadığımız süreç, okulla yaşadığımız süreç, iş hayatımız, erkekler için askerlik, kadınlar için sosyal yaşam” belirleyici bunlar. Ama tabi yönlendirici devlet bence, toplumun kendi dinamikleri öyle düşünüyorum.” (Katılımcı-9)

Katılımcı-10, Cinsel istismarın istismarcının kendisine dokundurtmasından başladığını belirtmiş, cinsel istismarın aile ve tanıdıkları kişiler dışında tanımadıkları kişilerce gerçekleştirilebileceğine vurgu yapmıştır.

“Cinsel istismar istismarcının kendisine dokundurtmasından başlayıp, çocuğun özel bölgelerine dokunmaya, tecavüz e kadar gidebilir. “Teşhircilik, cinsel söylemler, dokunma, öpme, çocuğa zorla cinsel içerikli bir şeyler izlettirmesi” de cinsel istismarın içerisine giriyor. Çocuğa karşı cinsel istismar; anne baba tarafından yakın-uzak akrabalar tarafından, ailenin anne babanın arkadaşları tarafından, çocuğun tanımadığı kişiler tarafından da yapılabilir.” (Katılımcı-10)

Katılımcı-10, Cinsel istismarda koruyucu önleyici olarak; anaokulundan itibaren çocuğa özel bölgelerinin öğretilmesi ve bu özel bölgelerine kimlerin ne şartlarda dokunabileceğinin anlatılması gerektiğini tuvalet ve banyo eğitimleri ile buralarda yalnız kalınması gerektiği bedeninin ve özel bölgelerinin başkaları tarafından görülmesinin doğru olmadığını aktarılması gerekliliğine değinmiştir.

“Cinsel istismarı önlemek için anasınıfından itibaren çocuğa özel bölgelerinin anlatılması, banyo ve tuvalet eğitiminin verilmesi, özel bölgelerine anne baba ve doktorun sadece ihtiyaç halinde bakabileceği öğretilmeli.” (Katılımcı-10)

Katılımcıların ifadeleri doğrultusunda cinsel istismar; bir yetişkin tarafından çocuğun istemediği şekilde ve çocuktan izin almadan cinsel haz almak maksadıyla gerçekleştirilen

eylemler olarak tanımlanmıştır. Cinsel istismarın temas içeren ve temas içermeyen cinsel istismar olarak iki türlü gerçekleşebildiği; çocuğun cinsel organlarına dokunma, istismarcının kendi cinsel organına dokunmasını istemesi ve cinsel birleşmenin yaşandığı tecavüz durumlarının temas içeren istismar olarak kabul edildiği, çocuğun bedenini giyinirken veya soyunurken izleme, pornografik görüntüler içeren videolar seyrettirme gibi eylemlerin ise temas içermeyen cinsel istismar olarak değerlendirildiği görülmüştür.

Cinsel istismarın önlenmesi ve çocuğun cinsel istismardan korunması için çocuğa cinsel eğitim ve mahremiyet eğitiminin verilmesi, kendisini nasıl koruyacağı hakkında bilgilendirilmesi, özel bölgelerinin anlatılması, iyi dokunma kötü dokunma arasında ki farkı bilmesi, böyle bir durum ile karşılaştığında ne yapması gerektiğini bilmesi, çocuğa hayır deme beceresinin kazandırılması gibi davranışların etkili olacağı söylenebilir.

2.6.2. En çok karşılaşılan istismar türü

Bu bölümde rehberlik öğretmenlerinin iş deneyimleme süreçleri boyunca en çok karşılaştıkları istismar türü ve bu konuda ki değerlendirmelerine yer verilecektir.

Katılımcı-1, En çok duygusal istismar ile karşılaştığını çocuk ihmal istismarında en çok cinsel istismar üzerinde durulduğunu bunun sebebinin sonuçları itibari ile çocuğu çok daha fazla etkilemesi ve zarar vermesi olduğunu belirtmiştir.

“Duygusal. Biz bunu milletçe kabul etmiyoruz ya da istismar kategorisine koymuyoruz ama en çok duygusal ha sıralamak gerekirse: Duygusal, Fiziksel, Cinsel. Biz en çok cinseli konuşuyoruz ama şöyle bir genel olarak bakıldığında ya da bize gelen vakalara bakıldığında nicelik olarak duygusal istismar daha fazla. Ama nitelik olarak demek belki çok doğru değil ama ne kadar etkilediği ne kadar çok zarar verdiği konusu çok başka bir pencere.” (Katılımcı-1)

Katılımcı-1, Duygusal istismarın nicel olarak diğerlerine göre daha çok görülmesinin bir sebebi olarak cinsel istismar ve fiziksel istismarın aynı zamanda duygusal istismarı içermesi olarak yorumlamıştır.

“Bir cinsel istismarı değerlendirdiğiniz de mesela onun içerisinde de duygusal istismar var siz aynı zamanda çocuğu duygusal olarak da istismar ediyorsunuz hatta bazen çocuk karşı koyarsa fiziksel olarak da istismar ediyorsunuz”. (Katılımcı-1)

Katılımcı-2, En çok duygusal istismar ile karşılaştığını velilerin kendilerini her ne kadar eğitilmiş bilinçli görseler de yanlış yaklaşımları ile çocuklarına duygusal istismar uygulayabildiklerini belirtmiştir.

“Ben en çok duygusal istismar ile karşılaştım. Veli çok bilinçliymiş gibi zann ediyor kendisini çocuğa çok farklı cezalar verebilir. Sevgiden yoksun bırakıyor ki bu çocuk için çok ağır bir ceza. Cinsel istismar vakaları benim en az karşılaştığım tür bir ya da iki tane cinsel istismar vakası ile karşılaştım 12 yıllık meslek hayatım boyunca çalıştığım okulların sosyo ekonomik durumu ile ilgili bu durum tabii.” (Katılımcı-2)

Katılımcı-3 En çok “Duygusal istismar” ile karşılaştığını aktarmıştır.

Katılımcı-4, En çok duygusal istismar vakası ile karşılaştığını duygusal istismara maruz kalan çocukların diğer istismar türlerine de açık hale geldiklerini bu konuda risk altında olduklarını belirtmiştir.

“Duygusal istismar çok fazla yaşanıyor ve duygusal istismarı gören bir insan diğer istismar türlerini de görmeye daha müsait çünkü kendine saygısını yitirmiş oluyor veya çevresinden gelebilecek tehlikelerin farkında olmuyor.” (Katılımcı-4)

“Ben en çok fiziksel istismar ile karşılaştım.” (Katılımcı-5)

Katılımcı-6, En çok duygusal istismar ile karşılaştığını en az cinsel istismar ile karşılaştığını belirterek bu durumun ülke genelinde değerlendirildiğinde en çok fiziksel istismar vakalarının görüldüğünü düşündüğünü aktarmıştır.

“Bir kez cinsel istismar vakası ile karşılaştım onun haricinde en çok karşılaştığım duygusal istismar diyebilirim bizim okul ve velilerimizi baz alarak bunu söyleyebilirim. Ama Türkiye bazında sanırım fiziksel istismar daha ağır basıyor.” (Katılımcı-6)

Katılımcı-7, En çok duygusal istismar ile karşılaştığını, cinsel istismar vaka sayısının da fazla olduğunu en az fiziksel istismar vakası gördüğünü belirtmiştir.

“Duygusal istismar çok fazla, öğrencilerde akran zorbalığı var özellikle ortaokullarda ergenlik döneminde. 19 yıllık rehber öğretmenim çok az fiziksel istismar ile karşılaştım bir elin parmağını geçmez işte ben dayak yedim geldim diye gelenler. Cinsel istismar da bir hayli var fazlaca var maalesef.” (Katılımcı-7)

Katılımcı-8 ve Katılımcı-9, En çok fiziksel istismar ve duygusal istismarla karşılaştıklarını hiç cinsel istismar vakası görmediklerini ve görmek istemeyeceklerini belirtmiştir.

“Cinsel istismar ile hiç karşılaşmadım, karşılaşmak da istemiyorum en çok fiziksel istismar, duygusal istismar bu ikisi ile karşılaştım.” (Katılımcı-8)

“Daha çok fiziksel ve duygusal yani yetişkinlerden küçüklere karşı olan dayak vb. gibi davranışlar ben şuana kadar cinsel istismar vakası yaşamadım. İnşallah ya yaşamam.” (Katılımcı-9)

Katılımcı-10, En çok duygusal istismar ile karşılaştığını ikinci olarak ise fiziksel istismar ile karşılaştığını aktarmıştır.

“En çok duygusal istismar ile karşılaştım. Rahatsız edici, aşağılayıcı söylemlere çok fazla maruz kalabiliyor çocuklar ikinci olarak da en çok fiziksel istismar ile karşılaştım.” (Katılımcı-10)

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda; en çok duygusal istismar ile karşılaştıkları, anne babaların çocuğu cezalandırmak için duygusal istismar uygulayabildiği, akran zorbalığı olarak adlandırılan kendi yaşıtları tarafından küçük düşürücü, aşağılayıcı, rahatsız verici alaylı söylemlere maruz bırakılabildikleri görülmüştür

Duygusal istismarın tespit edilmesi ve oransal değerlerin verilebilmesi mümkün olmamakla birlikte fiziksel ve cinsel istismar olaylarının aynı zamanda duygusal istismar da içerdiği düşünüldüğünde nicelik olarak duygusal istismarın daha fazla yaşandığını söylemek mümkündür.

2.6.3. Çocuk istismarında sosyoekonomik durum

Bu bölümde rehberlik öğretmenlerinin iş deneyimleme süreçleri boyunca karşılaştıkları istismar vakalarında sosyo ekonomik düzeyin ne denli etkili olduğuna görüşlerine yer verilecektir.

Katılımcı-1, Her sosyoekonomik düzeyden gelen çocuğun istismara uğrayabileceğini bu ihtimalin eşit olduğunu, kendisinin düşük sosyoekonomik seviyeli yerlerde çalışması sebebiyle düşük sosyoekonomik seviyedeki vakaları gördüğünü belirtmiştir.

“Benim çalıştığım yerler düşük sosyoekonomik seviyeli yerler olduğu için düşük sosyoekonomiklerle karşılaşıyorum. Ama bence yok. Genel olarak bakıldığında da

bilimsel araştırmalar şunu gösteriyor sosyoekonomik düzeyi yüksek olan bir ailenin çocuğuyla düşük sosyoekonomik düzeyde ki bir aileden gelen çocuğun da yani ikisinin de istismara uğrama ihtimali var fark etmiyor.” (Katılımcı-1)

Katılımcı-2, Sosyoekonomik düzeyin düşüklüğünün özellikle fiziksel istismarı artırdığını bunun sebebinin herkesin büyüdüğü yetiştiği kültürdeki davranışları kendi çocuklarına yaşatmaları olarak gördüğünü ifade etmiştir.

“zellikle sosyoekonomik düzeyin düşük olduğu maddi durumun kötü olduğu ailelerde şiddetin artığını görüyorum, ailenin bilgisiz, ilgisiz oluşunu görüyorum. Fiziksel istismar sosyoekonomik durumu daha düşük ailelerde daha çok görülüyor çünkü aile öyle görmüş ve biz de çok dayak yedik bu ona terbiye olsun gibi bir inanışa girebiliyor.” (Katılımcı-2)

Katılımcı-3, Sosyoekonomik düzeydeki yetersizliklerin bireylerin yaşadığı fiziksel koşulları olumsuz yönde etkilediğini bu durumun cinsel istismarı artırdığını belirtmiştir.

“Bence etkisi var benim karşılaştığım vakalarda, sosyoekonomik düzeyi düşük ailelerde ihtimal daha fazla. Ensest ilişkide akraba çocukları bir arada yatıyor mesela, yine kardeşler arasında üvey kardeşler aynı oda ve hata aynı yatakta yatabiliyorlar ekonomik duruma bağlı olarak yaşanan fiziksel imknsızlıklar sebebiyet veriyor diyebiliriz.” (Katılımcı-3)

Katılımcı-4 ve Katılımcı-9, İstismarda sosyoekonomik seviyenin fark etmediğini sosyoekonomik seviyesi düşük insanlarda istismarın daha fazla görüldüğünün düşünüldüğünü, sosyoekonomik yönden iyi durumda olan kişilerin bu durumların üzerini kolaylıkla kapatabildiklerini aktarmıştır.

“Oranların her iki grupta da birbirine çok yakın olduğunu düşünüyorum, ekonomik düzeyi yüksek gruplarda daha kolay rt bas ediliyor bu durum da diyebilirim. İnsanlar sadece bu adamın parası yok pulu yok serseri tarzında düşündükleri insanların buna yöneldiğini düşünüyorlar.” (Katılımcı-4)

“Bence çok yok, istismarı daha düşük sosyoekonomik seviyede ki gruplarda düşünürüz ya her sosyoekonomik düzeyde bu yaşanıyor; sosyoekonomik düzeyi yüksek gruplarda bunu daha gizli tutabiliyorlar daha görünür olmuyor.” (Katılımcı-9)

Katılımcı-5, İstismar ile sosyoekonomik düzeyin bir bağlantısı olmadığı, eğitim düzeyi yüksek gruplarda istismarın daha az görülebileceğini düşündüğünü fakat bunun da belirleyiciliği olmadığını ifade etmiştir.

“Yok yle bir istatistik yok maalesef sosyoekonomik düzey ile pek alakası yok. Belki eğitim düzeyi etki eder diyebiliriz ama o da çok belirleyici değil.” (Katılımcı-5)

Katılımcı-6, Cinsel istismar vakalarında sosyoekonomik düzeyin etkisi olduğunu düşünmediği, sosyoekonomik düzeyi düşük ailelerde maddi sıkıntılara bağlı olarak anne babaların çocuğuna duygusal ve fiziksel istismar uygulayabildiklerini belirtmiştir.

“Cinsel istismar anlamında sanmıyorum, cinsel istismarın maddi durumla alakasının olduğunu sanmıyorum ama duygusal istismar olabiliyor. Anne babanın gerçekten maddi durumları sıkıntılı olabilir; kavgası olabilir, anne babanın evi terk etmesi olabilir bu tip vakalar var o yüzden duygusal istismar maddi kaynaklı olabiliyor diyebiliriz. Fiziksel olarak da anne baba maddi kaygılardan kaynaklı çocuğa hani kavgaları ile duygusal olarak zaten zarar veriyorlar ama fiziksel olarak da zarar verebiliyorlar.” (Katılımcı-6)

Katılımcı-7 ve Katılımcı-10, Her üç istismar türü için de sosyoekonomik düzeyin belirleyici bir etkisinin bulunmadığı, bu durumun sosyoekonomik sebeplerden ziyade bireylerin düşünce yapısı ile ilgili olduğunu belirtmiştir

“Yoktur bence, kesinlikle bu sosyoekonomik düzeyle alakalı bir şey değil zihniyet ile alakalı bir şey; sosyoekonomik düzeyi çok düşük olup da çok aydınlık zihinli işte çocuğuna ifade

etme becerisi kendini anlatma becerisi kazandırmış veliler de var sosyoekonomik düzeyi yüksek olup da her türlü istismarı uygulayan veli grubu da olabiliyor.”(Katılımcı-8)

“Her sosyoekonomik çevrede de her üç istismar türü görülebiliyor; bunun sosyoekonomik seviye ile bir ilgisi olduğunu düşünmüyorum” (Katılımcı-10)

Katılımcıların yukarıda ki ifadeleri doğrultusunda; sosyoekonomik durumun her üç istismar türü için de belirleyici bir etkisinin olmadığı her sosyoekonomik düzeyden gelen çocuğun istismara uğrama riskinin eşit olduğu katılımcıların çoğunluğu tarafından ifade edilmiştir. Katılımcılar tarafından; sosyoekonomik durumun düşüklüğü, ailenin eğitimsiz ve bilinçsiz olmasının fiziksel istismarı artırabileceği yine aynı şekilde yaşanan konutun kalabalık aileye uygun olmaması halinde cinsel istismarı artırabileceği düşüncesi belirtilmiştir.

Sosyoekonomik durumun istismar vakaları için belirleyici bir etkisinin olmadığı her sosyoekonomik grupta istismarın gerçekleşebileceği, yalnızca her grubun risk etmelerinin farklılık gösterebileceği söylenebilir.

2.6.4. Katılımcıların gözüyle çocuk ihmal istismarı açısından risk gurunda yer alan çocuk

Bu bölümde rehberlik öğretmenlerinin iş deneyimleme süreçleri boyunca karşılaştıkları istismar vakalarında ve gerçekleştirdikleri gözlemler neticesinde ihmal istismar açısından risk grubunda sayılabilecek çocuk profili üzerinde durulacaktır.

Katılımcı-1, Anne babası ayrı olan, zararlı alışkanlıkları olan, fiziksel ve duygusal yönden istismara uğrayan, özgüveni düşük, hayır diyemeyen çocukların risk grubunda olduğunu belirtmiştir.

“Boşanmış anne babanın çocukları o sevgi eksikliğini tamamlamak için farklı noktalara gidebiliyorlar ya da zararlı alışkanlıklara meyilli olan çocuklarımız aynı şekilde risk grubunda oluyor. Ya da ailede duygusal ve fiziksel istismara maruz kalan çocuklarımız aynı şekilde aileden kopuk bir şekilde yetiştikleri için farklı noktalarda risk grubu oluşturabiliyorlar. Onun dışında öz güven noktasında problem yaşayan çocuklarımız aynı şekilde risk grubu oluyor ya da atılganlık eğitimi veriyoruz mesela biz çocuklara atılganlık eğitimi aslında pek çok pencere içeriyor hani kendi hakkını koruyabilmek demek aslında atılgan olabilmek, her alanda atılgan olabilmek. Atılganlık becerisi yüksek olmayan çocuklarda risk grubunda yer alıyor. Hayır diyemeyen, ya da diyorum ya şeker verdi mesela bir çocuk gidiyor diğeri gitmiyor neden? İkisinin arasında ki fark ne? Ailenin verdiği eğitimden kaynaklanıyor, çocuğun karakterinden kaynaklanıyor.” (Katılımcı-1)

Katılımcı-2, Arkadaş çevresi olmayan ve bu sebeple sanal arkadaşlıklara yönelmiş çocukların, içe dönük karaktere sahip çocukların istismar için risk grubunda yer aldığını ifade etmiştir.

“Mesela arkadaş çevresi olmayan çocuklar daha çok risk grubunda, kendilerini ifade edebilecek ortam bulamayınca çocuklar daha çok bilgisayar ortamına yöneliyor, buradan arkadaş edindi ise bu durum istismar için risk oluşturabiliyor. İçedönük sessiz sakin çocuklar biraz daha risk altında çünkü onlar karşı tarafında cazibesini çekiyor nasılsa kimseye bir şey anlatmıyor diye.” (Katılımcı-2)

Katılımcı-1 ve Katılımcı-2, Okul içerisinde risk gruplarını belirlemeye yönelik çalışmalar yaptıklarını bu çalışmalar doğrultusunda risk gurubunda yer alan çocuklara yönelik eğitimler düzenledikleri, bireysel görüşmeler yaptıklarını özellikle bu çocukları gözlem altında tuttuklarını aktarmışlardır.

“Dönem bazında bizim sınıflarda uyguladığımız anketlerimiz oluyor. Risk haritaları çıkarıyoruz çocuklarla ilgili, tanıma fişleri sınıf öğretmenleri tarafından dolduruluyor risk haritalarını rehber öğretmenler çıkarıyor. Anne babası ayrılmış, aileden birisi suça karışmış, ya da psikolojik rahatsızlığı bulunan bir ebeveyne sahip çocuklar, ciddi bir hastalık geçiren çocuklar gibi gruplandırmalar ile elimize bir risk haritası çıkıyor özellikle risk haritasında yer alan çocukları daha çok gözlem altında tutmaya çalışıyoruz.” (Katılımcı-2)

“Sınıf öğretmeni risk haritasını oluşturuyor bütün sınıflardan ben topluyorum okul risk haritasını oluşturuyorum daha sonra hangi madde de çokluk varsa o maddeye yönelik eğitimler yapıyorum ya da çok riskli maddelerimiz var o maddelerle ilgili bireysel görüşmeler yapıyorum” (Katılımcı-1)

Katılımcı-3, Risk gurubunda yer alan çocukların daha çok parçalanmış aileden, ikinci evliliklerden, ebeveynlerin kaybindan kaynaklı sebeplerle bu gruba dahil olduklarını belirtmiştir.

“Anne babası olmayan çocuklar bence daha fazla risk grubunda. Anne ya da babadan bir tanesi ölmüş, diğeri de başka bir evlilik yapmışsa, büyük aile içerisinde akranları ile birlikte büyüyen çocuklar, parçalanmış aile ve anne babası tekrar başkaları ile evlenmiş çocuklar, yine belki kendisinden yaşça büyük tüvey kardeşleri ile birlikte yaşayan çocuklar daha fazla risk altında olabilir.” (Katılımcı-3)

Katılımcı-4, Savunmasız çocukların, hayır diyemeyen çocukların risk grubunda olduğunu özellikle 5-11 yaş arası çocukların kendilerini korumayı bilmediklerinden istismara açık olduklarını belirtmiş, ebeveynlerin çocukların kişisel sınırlarını ihlal edecek davranışlarda bulunabildiğini aktarmıştır.

“Savunmasız çocukları seçiyor istismarcılar; parkta oturan çocukları seçiyorlar, her şeye he diyen çocukları seçiyorlar, biz de çocuk yetiştirirken yanlışlarımızdan biri odur “amcaya merhaba desene”, “öpsene dedeyi”, “şunu yapsana”, “sevsene” hayır asla böyle olmamalı çocuk içinden ne geliyorsa onu yapmalı her insanı kendi kişisel sınırlarına sokmaması gerektiğini çocuk o yaşta öğreniyor aslında. 5-11 yaş grubu da daha tehlike de gibi geliyor bana çünkü diğerleri biraz daha kendilerini korumayı öğreniyorlar.” (Katılımcı-4)

Katılımcı-5, İhmal istismar durumu için risk grubuna ait genelleme yapılamayacağını fakat kontrolsüz çocukların ve kendisinden yaşça büyük arkadaş gruplarının içerisinde yer alan çocukların daha fazla risk altında olduğunu belirtmiştir.

“Genelleme yapamam ama kontrolsüz çocuklar kendi yaşından büyük arkadaş çevreleri ile gezen tipler daha fazla risk altında diyebiliriz.” (Katılımcı-5)

Katılımcı-6, Ailesi tarafında duygusal olarak ihmal edilen, ebeveynleri çocukluk döneminde istismara uğramış çocukları risk gurubunda değerlendirmiştir.

“Ben aslında her şeyi aileye yoruyorum; yani duygusal olarak boşlukta olan çocuklar, ailesinde cinsel istismar vakası olan çocuklar risk gurubunda çünkü çocuk model alabilir, görebilir, ya da anne babası cinsel istismar yaşamış olabilir çocuk bunu öğrenmiş olabilir bunlar da risk grubu içerine girmekte diye düşünüyorum.” (Katılımcı-6)

Katılımcı-6, Ayrıca risk grubu içerisinde maddi yetersizliklere sahip çocukların bu yetersizliklerini gidermek adına cinsel yönelimlerde bulunabildiklerini belirtmiştir.

“Maddi durumu yetersiz çocuklar lise çağında maddiyattan kaynaklı farklı şeylere yönelebiliyorlar. İnternet, sosyal medya üzerinde görüp ya da arkadaşım da yapıyor diyerek maddiyattan kaynaklı farklı şeylere yönelebiliyorlar.”

Katılımcı-7, Parçalanmış ailede büyüyen çocukların cinsel istismar için risk gurunda değerlendirilebileceğini, ebeveynleri tarafından ihmal edilen eğitim verilmemiş çocukların da risk grubunda olduğunu belirtmiştir.

“Parçalanmış aile çocukları risk grubunda özellikle, cinsel istismarda. Anne baba eğer istismar edilerek yetişmişse çocuğuna onu uygulayabiliyor, dinleme becerisi yoksa çocuğa özgüven anlamında bir şey katamıyorsa, böyle eğitim düzeyi veya kendi eğitimi hayata bakışı farklı ise risk faktörü artıyor yani bunun dışında ihmal istismar ile ilgili eğitim verilmemiş çocuklarda da bu oran artıyor.” (Katılımcı-7)

Katılımcı-8, Çocukluk döneminde istismara maruz kalmış anne babaların kendi çocuklarına da istismar uygulayabileceğini bu tür ailelerdeki çocukların risk grubunda değerlendirilebileceğini belirtmiştir.

“Ailesinde bu tür vakalar olan ya da ailesinde madde kullanımı, alkol kullanımı, sigara kullanımı olan, sosyoekonomik durumu düşük olan, işi olmayan, kendisi küçük yaşta istismara maruz kalmış olan anne babanın ya da yetişkinin bu tür davranışları tekrar etme ihtimali daha yüksek. İnsan gördüğünü uyguluyor. Bu tür aileler biraz daha risk altında.” (Katılımcı-8)

Katılımcı-9, Bütün çocukların ve bütün kadınların risk altında sayılabileceğini, dini anlamda insanların güvenini kazanan kişilerce istismara maruz bırakılmasını çok yaralayıcı bulduğunu belirtmiştir.

“Valla Türkiye’de bütün kadınlar ve çocuklar risk altında diyebilirim yani bu sosyal yaşama başladığınız yaştan itibaren bütün kadınlar risk altında diye düşünüyorum. Bunun belki de en yaralayıcı tarafı benim gözümde dini anlamda insanlara ilgi gösteren hani yanınızdayız diyen kitlede de istismar görülmesi.” (Katılımcı-9)

Katılımcı-10, Baskıcı ailelerin, ilgisiz ailelerin ve aile ilişkilerinde kopukluk görülen ailelerin çocuklarının risk grubu içerisinde yer aldığını belirtmiştir. Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu olan çocukların risk grubunda olduğunu, madde kullanımı bulunan ebeveynlerin çocuklarını yeterince koruyamadıkları ve bu sebeple istismara açık hale getirebildiklerini aktarmıştır.

“Baskıcı ailelerde fiziksel istismar, ilgisiz ailelerde duygusal istismar, aile ilişkileri kopuk 2. ve 3.evliliklerin olduğu üvey kardeşlerin olduğu bir aile içerisinde cinsel istismar çocuk açısından risk grubu oluşturabilen tablolar olarak değerlendirilebilir. DEHEB(Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu) olan çocuklar da risk grubunda yer alır. Madde kullanan bir ebeveyn varsa çocuğunu koruyamıyorsa bu da çocuğu istismara açık hale getirebilir ve risk oluşturur.” (Katılımcı-10)

Katılımcıların ifadeleri doğrultusunda; ailesi tarafından ihmal edilen, parçalanmış ailede büyüyen, savunmasız, hayır deme becerisi gelişmemiş, ebeveynleri çocukluk döneminde istismara maruz kalmış, özgüveni düşük, arkadaş çevresi bulunmayan ve içe dönük bir karakteri bulunan çocukların istismar için risk grubunda sayılabileceği aktarılmıştır.

Alkol ve uyuşturucu bağımlılığı anne babanın olması, aile bireylerinde psikiyatrik rahatsızlık olması, aile içi şiddetin olması ve çocuğun benimsenmemesine bağlı olarak ihmal edilerek korunmaması gibi durumlar da çocuğun yaşadığı aile tarafından istismar durumu için risk oluşturduğu söylenebilir.

2.6.5. İstismara maruz kalan çocuklarda görülebilen bulguların değerlendirilmesi

Bu bölümde rehberlik öğretmenlerinin iş deneyimleme süreçleri boyunca karşılaştıkları istismar vakalarında çocuklar üzerinde gözlemledikleri değişimler ve bulgular üzerinde durulacaktır.

Katılımcı-1, İstismara maruz kalan çocuklarda görülebilen bulguları fiziksel, duygusal ve bilişsel göstergeler olarak kategorileştirerek, fiziksel istismarda çocuğun vücudunda fiziksel göstergelerin olduğunu, çocukların oturmasında kalkmasında bir takım sorunların olduğunu belirtmiş, duygusal olarak çocuğun duygu durumunda istismar öncesi halinin tam tersi bir değişim yaşandığını akademik başarısının düştüğünü, bilişsel olarak ise çocukların kendilerini suçlama eğilimi gösterebildiklerini aktarmıştır.

“Genel olarak başlıklar altında şöyle kabataslak bakacak olursak: fiziksel, bilişsel, davranışsal, duygusal bulgular olabiliyor. Fiziksel olarak; cinsel istismar esnasında fiziksel istismara da uğradıysa vücudunda fiziksel bir takım göstergelere rastlayabiliyorsun. Çocukların kız veya erkek olması fark etmeksizin oturmasında kalkmasında bir takım sıkıntılarının olduğunu tespit edebiliyorsun o bir bulgu olabiliyor. Duygusal olarak; dengeli bir duygu ruh hali olan çocuğun bir dengesizlik gösterdiğini sakın olan bir çocuğun duygu durumunda çok farklı dalgalanmalar gösterdiğini ya da çok hareketli olan bir çocuğun tamamen içe kapandığını, akademik başarısı yüksek olan bir çocuğun bir anda dibe çöktüğünü görüyorum işte davranışsal da buna giriyor aynı şekilde. Bilişsel olarak da istismardan sonra kendini suçlama eğilimi ya da neden benim başıma geldi eğilimi görülebiliyor. Neden benim başıma geldi, ben bunu hak edecek ne yaptım gibi çocuğun bize aktardığı kadarıyla bu bulgular sergilenebiliyor.” (Katılımcı-1)

“Çocuktan çocuğa değişiyor kişilik yapısına göre, bazıları çok fazla içine kapanıyor kendisini soyutlama ve geri çekme davranışı gösterebiliyorken bazıları çok fazla hırçınlaşıyor etrafında suç oluşturan davranışlar sergileyebiliyor. Derste normal olmayan çok fazla hareketlilik, arkadaşlarına saldırma gibi davranışlarda çocuk bu içinde ki duyguyu atmaya çalışıyor. Kişiliğinde değişim olabiliyor özellikle gece korkuları olabiliyor çocuklarda daha küçük gruplarda alt ıslatma davranışı görülebiliyor” (Katılımcı-2)

Katılımcı-2, İstismara uğrayan çocukların kişilik yapısına göre farklılık gösterdiğini aynı zamanda istismar sonrasında da kişiliklerinde bozulmaların görülebileceğini, gece korkuları ve alt ıslatma davranışı ile karşılaştıklarını belirtmiştir.

Katılımcı-2, İstismara uğrayan çocukların bu durumu dışarı yansıtacak herhangi bir göstergesi bulunmayabildiğini de karşılaştığı bir vaka üzerinden örneklemiştir.

“Birkaç sene önce yaşadığım bir vakada kız çocuğu kendi isteğiyle birkaç cinsel ilişki kurduğunu ifade ediyor ama 13 yaşında bir çocuğun kendi isteği olamaz. Olay adli mercilere ulaştı çocuğun okulu değişti ama kız çocuğunun buradaki davranışlarını sorarsanız hiçbir anormali yoktu; derslerinde başarılı kendi halinde, sakın bir yapısı vardı o çocukta farklı bir durum olduğunu biz fark edemedik açıkçası.” (Katılımcı-2)

Katılımcı-3, Fiziksel istismara maruz kalan çocukların şiddete yönelebildiğini ayrıca çevresindeki insanların kendisine fiziksel zarar verebileceği konusunda da kaygılı ve güvensiz bir profil sergilediğini, duygusal istismara maruz kalan çocukların sosyal anlamda kendilerini geri çektikleri istismar öncesi mizacının negatif yönlü değiştiğini, cinsel istismar bulgusunu ise çocuğun yaşadığı istismarı ifade etmesi olarak değerlendirmiştir.

“Fiziksel istismarda daha çok şiddet, arkadaşlarına gördüğü şiddet durumunu uygulamaya çalışıyor çocuk bunun aynı zaman da bir güvensizlik olduğunu düşünüyorum ben yetişkinlere karşı bir güvensizlik öğretmene karşı bir kaygı hissediyor. Acaba her an bana da bir şey yapacak mı düşüncesi oluşuyor çocukta. Duygusal istismar boyutunda daha çok sosyal boyutta oluyor o, biraz arkaya çekilme, mizaçta değişiklikler olabiliyor istismara maruz kalan çocuklarda. Daha neşeli daha güler yüzlü çocuklarken kimseyi istemeyen, somurtkan bir yapı ya da kötü davranışlar ortaya çıkarabiliyor.

Cinsel istismarın bulguları neler olabilir; kızarıklık olabilir çocuğun burada anlatması bence çok büyük bir bulgu illa bedeninde herhangi bir kızarıklık yara kaşıntı vb. şeyler olmasına gerek yok çocuğun bunu söylemesi bundan rahatsız olduğunu dile getirmesi ne olduğunu

bilmiyorum deyip duygusunu tam anlamıyla ifade edemediği durumlar bunun bulguları olarak gösterilebilir.” (Katılımcı-3)

Katılımcı-4, İstismara maruz kalan çocukların okul başarıların düştüğü, okul devamsızlıklarının arttığını, çocuğun diğer insanlarla iletişiminin azaldığını, fiziksel istismara maruz kalanların şiddet uygulamaya başlayabildiklerini belirtmiş ayrıca çocuğun kendinden iğrenme, kendisine saygısını yitirme durumunun oluşabildiğini bu çocukların kaybedecek bir şeylerinin olmadığı düşüncesine kapılarak daha riskli davranışlar gösterebildiklerini aktarmıştır.

“Okul başarısı düşüyor, devamsızlık artıyor genellikle, okul isteksizliği okul fobisi gelişmiş gibi duruyor çocuklarda bazıları da sık sık devamsızlık yapıyorlar. Diğer insanlarla ilişkileri zaten zayıflıyor çünkü çocuk kendini geri çekiyor iletişimi zayıfladığı için çocuğun git gide kendisine saygısı ve güveni de azalıyor. Çocuk kimi durumlarda kendinden iğrenmeye de başlayabiliyor. Kendisine saygısını yitirdikçe de kendisi için hiçbir şey yapmamaya başlıyor. Mesela fiziksel istismara uğrayan çocuklarda birçoğu okulda kendisi de fiziksel istismar uygulamaya başlıyor okulda öfke patlamaları yaşıyor. Şiddet öğrenilir. Bu tarz çocuklar risk alacak davranışlarda da bulunabilir, daha cesaretli davranışlar gösterebilir çünkü kaybedecek bir şeyinin olmadığı düşünebilirler.” (Katılımcı-4)

Katılımcı-5, İstismara maruz kalan çocukların içe kapanma ve iletişimsizlik gösterdiklerini kendisinden nefret etme davranışının ön planda olduğunu belirtmiş, okul başarısında aşırı bir düşüş yaşandığı an fark edilebildiğini aktarmıştır.

“Bir kere bu çocuklarda içe kapanma çok fazla suçluluk duygusu çok fazla, çocuğun iletişimi kesiliyor, kendinden nefret ön planda oluyor. İlk etapta bunlar, bir kere sosyal olarak kapıyor çocuk. İkinci etapta çocukta ders başarısında düşüş de oluyor onun tavanını yaşıyor orda ve sen belki o zaman fark edebiliyorsun.” (Katılımcı-5)

Katılımcı-6, Çocukların istismar bulgularını kendi farklılıklarına göre zıt özelliklere yansıtılabildiklerini, güvensizlik, iletişimsizlik, yeme bozuklukları, uyku düzensizlikleri gösterebildikleri bunların dışarıdan gözlemlenebilene durumlar olduğunu belirtmiştir.

“Her çocuğun kişiliği farklı olduğu için farklılık gösterir. Kimi çocuk öfke patlaması yaşar, kimisi kendi kabuğuna çekilir çok fazla konuşmaz, kimisi çok fazla konuşur. Aslında çocuktan çocuğa tam zıt durumlar da yaşanabiliyor. Çocuklarda güvensizlik durumu olabiliyor, iletişim halinde olmazlar, gözlerini kaçırabilirler, konuşmak istemezler, yemek yemezler, uykularında bir problem olabilir aslında bunlar fiziksel olarak da görülen durumlar dışarıdan görülebilen durumlar.” (Katılımcı-6)

Katılımcı-7, İstismara maruz kalan çocuğun kendisini fark ettirdiğini, duygusal istismar ve fiziksel istismar için kendisinin mücadele etmeye çalışabildiğini fakat cinsel istismarda ne yapacağını bilmediği için mücadele edemediğin bu durumu davranışlarına yansıttığını belirtmiştir.

“Kesinlikle ben buradayım diyor çocuk o ana kadar olan davranışları değişikliğe uğruyor bir kere çok konuşkansa konuşmayabiliyor, az konuşuyorsa birden tam tersi olabiliyor, mutsuz oluyor, derslere ve oyunlara katılmama oluyor, öğretmenlerle iletişimi zayıflayabiliyor, devamsızlık artabiliyor okula gelmeme isteği ama eğer çocuk evde bu tür bir duruma maruz kalıyorsa bu sefer okula gelme isteği çoğalıyor bu noktada kendini gösteriyor. Duygusal istismar ve fiziksel istismarda çocuk belki mücadele etme yollarını arayabiliyor ama cinsel istismar çocuğun tek başına mücadele edebileceği bir şey değil büyüklerinden destek almadan.” (Katılımcı-7)

Katılımcı-8, İstismar bulguları için bir standart olmadığını çünkü çocukların birbirine zıt davranışlar ile de bunu yansıtabildiğini belirtmiştir.

“Bazı çocuk içine kapanıkken bazı çocuk saldırgan davranışlar gösterebiliyor bazı çocuk yemeye meyil gösterirken bazı çocuk yememeye meyil gösterebiliyor ama şu bir gerçek ki istismarı yaşadktan sonra bir çocukta değişiklik oluyor; örneğin çok konuşan bir çocuk konuşmamaya başlıyor çok konuşan bir çocuk konuşmamaya başlıyor gibi örnek verebilirim.” (Katılımcı-8)

Katılımcı-9, İstismara maruz kalan çocuklarda sosyal ilişkilerin minimum seviyeye düştüğünü istismarın fark edilmesi için çocuğun kendisini göstermeye çalıştığını, ben buradayım mesajı verdiğini aktarmıştır.

“Standart şeylerden bahsetmem gerekiyor belki ama daha çok sosyal ilişkileri en asgari düzeye iniyor. Çocuklar depresif durumlar yaşıyorlar, okula gelmeme halleri olabiliyor. Her çocuk diğer her insan gibi aslında Ben Buradayım! ’ı hissetmek istiyor hepsi en 1. Sınıfından 4. Sınıfına kadar hatta bunu velilere de aynı şekilde yapar çocuk. Ben buradayım beni gör, fark et durumunu yaratır onu fark edebilmek önemli.” (Katılımcı-9)

Katılımcı-10, İstismar bulgularını üç istismar türü için de ayrı ayrı değerlendirecek, depresyon ve ders başarısında düşüşün her üç istismar türü için de ortak bulgu olduğunu belirtmiştir.

“Fiziksel istismara maruz kalan çocuklarda saldırgan davranışlar, depresyon, ders başarısında düşüş görülebiliyor. Cinsel istismarda; içe kapanma, depresyon, ders başarısında düşüş, cinsel merakta artış görülebiliyor. Duygusal istismarda; içe kapanma, depresyon, ders başarısında düşüş görülebiliyor.” (Katılımcı-10)

Katılımcıların yukarıda ifade ettikleri görüşleri doğrultusunda; istismara maruz kalan çocuklarda ders başarısında düşüklük, sosyal ilişkilerin kötüleşmesi, iletişimsizlik, güvensizlik, yeme içme bozuklukları, uyku problemleri ile karşılaştıkları görülmüştür. Çocuğun kaygılı ve güvensiz bir profil sergileyebildiği, kendisini suçlama durumunun oluşabildiği ifade edilmekle birlikte her çocuğun maruz kaldığı istismarı birbirine zıt farklı davranışlarla gösterebildiği bu sebeple her çocuğun ayrı değerlendirilmesi gerekliliği oluşmuştur.

2.6.6. İstismarı gizleme davranışı

Bu bölümde rehberlik öğretmenlerinin çocukların maruz kaldığı istismar durumunu gizlemeye davranışı üzerine deneyimleri ve görüşlerine yer verilecektir.

Katılımcı-1, Çocukların istismarı gizleme davranışının eskiye nazaran azaldığını fakat hala devam ettiğini özellikle ensest türü istismarın çocuklar tarafından ailesini kaybedeceği korkusu ile anlatmak yerine gizleyerek istismara maruz kalmayı tercih edebildiklerini karşılaştığı bir vaka üzerinden aktarmıştır.

“M.Ö, M.S var ya bence öncesi ve sonrası var bu işte evet önceden gösteriyorlardı şuan yine gösteriyorlar ama aştık bence bir nevi hani neden aştık ve nasıl aştık o verdiğimiz eğitimlerle işte çocuğa sesini çıkarması gerektiğini öğreterek. Önceden bu çocuk niye gizliyordu bunu kendi suçu olarak görüyordu, ya da “Ben bir hata yaptım ve bu yüzden bu benim başıma geldi” diye düşünüyordu ya da aileyi utandırmak istemiyordu, aileme bunu yaşatmaya hakkım yok diyerek gizliyordu, ya da ensest ise.” (Katılımcı-1)

“Böyle bir vakam vardı mesela aileden birisi idi istismarcı çocuk için söylese bir dert söylemese bir dert çocuk bunun ağrısında terazi kurmaya çalışıyor korkunç bir şekilde ve hani söylerse baba gidecek ve şunu görüyor baba geçim kaynağı: Baba giderse anne perişan, kardeşleri perişan, kendisi perişan ve çocuk lanet olsun ki o adalet terazisini kendisi kuruyor vicdanında ve buna maruz kalmayı tercih edebiliyor bazen.” (Katılımcı-1)

Katılımcı-2, Çocukların istismar edildikleri kişi tarafından korkutulabildiğini ayrıca sosyoekonomik seviyesi düşük, bilinçsiz ailelerin çocuğu korkutarak büyüttüklerini bu sebeple çocukların yaşadıkları cinsel istismarı anlatmakta zorlandığını, fark edilebilecek en son noktada cinsel istismarın anca ortaya çıkabildiğini belirtmiştir.

“Maalesef gösteriyorlar, çocuklar istismar edildikleri kişi tarafından korkutuluyorlar bilmiyorum genelleme mi olacak ama sosyoekonomik durumu düşük olan ailelerde, ailenin bilinçsiz ve cahil olması çocuğu da korkutarak büyüttüğü için böyle bir şey söylemekte zorlanıyor çocuk. Çocuklar artık en dayanamadıkları noktaya geldiğinde ortaya çıkıyor cinsel istismar.” (Katılımcı-2)

Katılımcı-3, Çocukların korku kültürü ile yetiştirildiklerini istismara maruz kaldıklarında yaşadıkları korku sebebiyle gizleyebildikleri, aynı zamanda yaşadığı olayda kendisini suçlayan çocuğun hissettiği kaygı ile de durumu gizleyebildiklerini aktarmıştır.

“Korkuyorlar, yani bence çocuktan çocuğa değişir ama yine de büyük çoğunluğunun gizlemeye eğilimli olduğunu düşünüyorum çünkü korku kültürü ile yetiştiriliyorlar. Tek sebep bu değil tabi birçok nedeni olabilir ama en bariz hissettikleri duygunun korku olduğunu söyleyebilirim “Bu benim suçum mu?” düşüncesi “Benden kaynaklanan bir şeyden mi oldu?” ya da işte “Söylersem ne gelecek başıma?” düşüncesi ile yaşadıkları kaygı.” (Katılımcı-3)

Katılımcı-4, İstismar vakalarının ortaya çıktıktan sonra olayın uzun süredir devam ettiğinin anlaşıldığını bu sebeple durumun uzun süre de gizlenebildiğini, aile içerisinde gerçekleşen istismarda çocuğun evden ayrılma korkusu ile istismarı gizleyebileceğini belirtmiştir.

“İstismar vakalarının birçoğunda gün yüzüne çıkanlara baktığımızda çocuğun çok uzun süredir bu davranışa maruz kaldığını görüyorsunuz zaten. Yani o gün yaşanan bir durum olmadığını görüyorsunuz, gizlendiğini anlıyoruz. Gizleme sebeplerine bakacak olursak birincisi bunu yaşayanlar artık durumu kanıksıyorlar ikincisi ise bir çözümün olmayacağını düşünüyorlar hayatlarında bir şeyin değişmeyeceğini düşünüyorlar. İşin gerçeği söylemiyorlar tekrar yaşamaktan korktuğu için, ailesinden uzaklaşmaktan korktukları için, o çevreden kopmak istemiyor çünkü ne kadar da kötü olsa oranın kendine ait olduğunu güvenli olduğunu düşündüğü için ve daha önce hiç o evden başka bir ev veya bir hayat görmediği için kaçmak istemiyor belki dışarıda fazla kötülükle karşılaşacağı düşüncesi için kaçmıyor diye düşünüyorum.” (Katılımcı-4)

Katılımcı-5 ve Katılımcı-6, Çocukların cinsel istismarı kendilerini suçlu hissettikleri için ya da suçlanabileceklerini düşündükleri için saklayabildiklerini belirtmiştir. Çocuğun yaşı itibari ile cinsel istismar davranışlarını algılayamayabileceğini, sevdiği güvendiği kişilerce istismar edilen çocukların bu kişileri kaybetme korkusu ile istismarı gizleyebileceğini ifade etmiştir.

“Tabi ki gösteriyor, çocuklar yaşadıkları olaydan dolayı kendilerini suçlu hissediyorlar ve kendilerinin suçlanabileceği duygusu çok fazla cinsel istismar için. Fiziksel istismar da çocuk canı yandığı için onu bedensel olarak hissettiği için onu biliyor ve rahatsız oluyor ve ifade edebiliyor bu durumu. Ama cinsel istismarda çoğu çocuk belki fiziksel olgunluğa erişmediği için yaşının gereği; yaşadığı durumun ne olduğunu bile anlamayabiliyor maalesef. Cinsel istismar vakalarına baktığımızda en yakın kişiler veya güvendiği kişiler tarafından tanındıkları biri tarafından istismara maruz kaldıkları için belki onları koruma duygusu belki kaybetme korkusu sebebiyle gizleyebiliyor. (Katılımcı-5)

“İstismarı gizleyen çocuk kendinde suç arar. “ Ben bir hata yaptım”, “Ben mi ona bu toleransı gösterdim”, “Benden kaynaklı mı bu böyle oldu” gibi kendini suçlar çocuk ve kendini suçladığı için paylaşmak istemez. Ya da kendini suçlamasa bile çocuk “Ya bana inanmazlarsa!” diye düşünerek çocuklar ailelerine ya da öğretmenlerine bunu bildiremiyorlar.” (Katılımcı-6)

Katılımcı-7, Çocukların cinsel istismarı ya kendisi utandığı için ya da ailesi tarafından kimseye söyleme aile düzenimiz bozulur baskısı yaratıldığı için gizleme davranışı gösterebildiklerini belirtmiştir.

“Maalesef cinsel istismarı gizleme davranışı gösteriyorlar. Çocuklar utanıyorlar, utanmamaları gerektiğini anlatmamız lazım bunun kendisinin değil istismarı uygulayan kişinin o anlamda utanması lazım diye aktarmalıyız bu eğitimler verildikçe söylüyor çocuklar. Eğer aile içerisinde böyle bir durum varsa, zaten yansımayan kısım o. Anneler ablalar söyleme gizli kalsın diyebiliyorlar, düzenimiz bozulur, birlik beraberliğimiz bozulur diye düşünülerek aile içerisinde saklanabilir.” (Katılımcı-7)

Katılımcı-7, Çocukların duygusal istismarın kendisine zarar verdiği fark edemeyebilecekleri bu sebeple bunun anlatılması gereken bir durum olarak görmeyebileceğini gizleyeceğini; fiziksel istismarın aile dışında akran gurubunda yaşananların ifade edildiğini fakat aile içerisinde yaşanan fiziksel istismarın da gizlenebildiğini belirtmiştir.

“Duygusal istismar da çok gizleniyordur. Duygusal istismar yavaş yavaş verilen bir zehir gibi, çocuk orda daha ezik bir karakter olarak yetişiyor. Çocuk duygusal istismarı anlatması gerektiğini bilmiyor bunu doğru olarak görüyor belki, zarar gördüğünün farkında değil. Fiziksel istismar gözle görünebilir ama çocuk örseleniyorsa evde, okullarda hani bizlere söyleyebiliyorlar öğretmenim bana şunu şunu dedi arkadaşım böyle yaptı gibi ama evde şiddet görüyorsa veya işte öteleniyorsa, değersiz olduğu hissettiriliyorsa onu çok söylemiyor.” (Katılımcı-7)

Katılımcı-8, Çocukların özellikle aile içerisinde gerçekleşen fiziksel ve duygusal istismar için ailesini kaybedeceği, ailesinin başına kötü bir şey geleceği korkusu ile istismarı gizleme davranışı gösterebildiğini belirtmiştir.

“Çocuklar yaşadıkları istismarı gizleme davranışı gösteriyorlar. Aileden birilerinin fiziksel ve duygusal istismar uyguladığı söylenildiği zaman aileyi anneyi babayı veya abiyi tamamen kaybedecekleri korkusundan dolayı veya onların başına bir şey gelmesin diye, aile bütünlüğü bozulmasın diye çocuklarımız aslında çok akıllı 1. Sınıflarımızda ki çocuklar bile böyle bunu hesaplıyor ve bundan dolayı söylemeyeriliyor.” (Katılımcı-8)

Katılımcı-8, Aile dışında birisi tarafından gerçekleştirilen cinsel istismarda çocuğun istismarcı tarafından kendisi ve ailesinin başına kötü bir şey geleceği yönünde korkutulduğunu bu sebeple istismarı gizleyebildiğini aktarmıştır.

“Dışarıdan yapılan cinsel istismarda ise bunu yapan kişinin tepkileri şöyle oluyor eğer birine söylersen daha beterini yaparım, annene babana zarar veririm gibi tehditlerinden dolayı annesine babasına kardeşine veya kendisinin başına daha kötü bir şey gelmesin diye bunu gizleme yoluna gidebiliyorlar.” (Katılımcı-8)

Katılımcı-9, Çocukların fiziksel istismarı gizlemediklerini çünkü fiziksel bir zarara uğradığını ve bunun karşılığında o kişinin de zarar görmesini isteyebileceğini bu sebeple bunu söylediklerini fakat cinsel istismarda çocuğun sizinle iletişime geçmek istese bile bu noktada zorlandığını sizden kendisini fark etmesini isteyebileceğini bu noktaya kadar da gizleyebildiğini belirtmiştir.

“Benim gördüğüm kadarıyla çocuklar çok fazla gizlemiyorlar, kavga etti veya zarar görüp dayak yediyse bunu size söylüyor ve bunun cezasını bilmek istiyor çocuk fiziksel istismar noktasında ya da fiziksel şiddet noktasında. Cinsel istismar vakası yaşamadım bilgilerim doğrultusunda söyleyebileceklerim çocuk daha farklı bir iletişim isteyebilir sizden ama bunu açık ifade edemez, etmezler bence daha köşeye sıkışır, kendini köşeye sıkıştırır, içine kapanır, gizleyebilir.” (Katılımcı-9)

Katılımcı-10, Çocukların ihmal istismar konusunda eğitim aldıktan ve bu bilinç oluşturulduktan sonra ihmal istismarı gizlemediklerini, anlatabildiklerini, cinsel istismar ile karşılaşmadığını bu hususta çocuğun kendisi ve ailesinin başına ne geleceği konusunda belirsizlik yaşayabileceğini ve istismarı gizleme davranışı gösterebileceğini ifade etmiştir.

“Biz ihmal istismar konulu eğitimler verdikçe çocuk bunu ifade ediyor gizlemiyor yani. Biz çocuğa özel sınırlarını, iyi dokunma-kötü dokunmayı anlatıyoruz bizim okulumuz için çocuklar bunları gizlemiyor diyebilirim. Cinsel istismarda tecavüz vakası ile karşılaşmadım ben. Böyle bir durumda çocuk “Kendisine ve ailesine yönelik “Şimdi ne olacak?” sorusunun yanıtını bilmediği için gizleme davranışı gösterebilir.” (Katılımcı-10)

Katılımcıların ifadeleri doğrultusunda; çocukların yaşadıkları istismarı korku, utanma, kendisine inanılmayacağından çekinme, ailesi tarafından kimseye söylememesi konusunda baskılanma, ailesini kaybedebileceği konusunda tedirginlik yaşama, suçluluk hissetme ve ya suçlanacağını düşünme gibi sebeplerle istismarı gizleyebildiği görülmüştür. Çocukların ihmal ve istismar konusunda eğitim alıp bilinçlendirildikten sonra istismarı gizleme davranışlarının azalabileceği, çocuğun kendisini güvende hissettiği ve dinlenildiğini, kendisine yardımcı olunacağını bildiği sürece maruz kaldığı yaşantıyı anlatabileceği söylenebilir.

2.6.7. İstismarın teknoloji boyutu

Bu bölümde teknolojik gelişmeler, kontrolsüz internet erişimi, sosyal medya kullanımı ve televizyon programlarının çocuk ihmal istismarı olgusu üzerinde ne denli etkili olduğu katılımcı rehberlik öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda işlenecektir.

Katılımcı-1, Teknolojinin olumlu boyutta istismarın görünürlüğünü artırdığını bunun cezaların arttırılması adına olumlu bir etkisi olacağını düşündüğünü fakat olumsuz boyutta da istismar vaka sayısını arttırdığını çocuğun bu kanallarla ayrıca istismar edilebildiğini, sosyal medya kullanımı ve çocukların fotoğraflarının ebeveynleri tarafından bu platformlarda paylaşılmasının çocuğun pornografik bir malzeme olarak kullanılması riskini oluşturduğunu belirtmiştir.

“Hocam eskiden yok muydu istismar?” ya elbette ki vardı ama bu kadar duymuyorduk, teknoloji sebebiyle duyuyoruz ya da bir başka boyutta madalyonun diğer yüzü: Lanet olsun ki teknoloji bu kadar yaygın olduğu için de istismar bu kadar artıyor çok farklı boyutlar birbirini etkileyen farklı bir korelasyonu var o nedenle biz bunun haricinde istismarın haricinde klasik çalışma bilinçli teknoloji kullanımıdır. Bir yandan teknolojinin varlığı bir artı duyurulması adına ya da cezaların bence arttırılması adına bir sebep olacak çünkü duydukça farklı boyutlar gelişebiliyor ama bence olumlu bir tarafının haricinde çocukların ayrıca da istismar edilmesine de sebep olabiliyor ki pornografi de bambaşka bir sektör olarak yer alıyor çocukların bu kanallarla kullanılması. Şu eğitimi veriyoruz ya anne babaya çok komik ama çocuğunuzun fotoğrafını lütfen sosyal medyada yayınlamayın eğer böyle bir arzunuz varsa lütfen şu şu önlemleri alın hani sayfanızı kilitleyin, sadece tanıdıklarınızı arkadaş olarak ekleyin gibi. Çünkü çocuğun tek bir görüntüsü bile onun pornografik olarak pek çok yerde kullanılmasına sebebiyet verebiliyor.” (Katılımcı-1)

Katılımcı-1, Çocukların sanal dünyada, oynadıkları oyunlarda bile karşısındaki kişiye çok kolay güven duyabildiği ve iletişime geçebildiğini yaşadığı bir vaka üzerinden anlatmıştır:

“Teknoloji bağımlısı bir öğrencim vardı bu okuldan tabi bağımlılık üzerine çalışacağız ama öncesini çalışıyoruz bir oyundan bahsetti Pop Ci isimli bir savaş oyunu bana bunu deli gibi

oynadığı anlattı orda yazışmalar oluyor mu dedim, oluyor öğretmenim dedi. Kimlerle konuşuyorsun diye sorduğumda şuradan şuradan arkadaşlarım var yabancılar var ama Türklerle anlaşması daha kolay diyor. Bunların senin yaşıtı olduğunu nereden biliyorsun, ya da ismini söyledin mi yaşıtı söyledin mi vb. sorular sorduğumda her şeyi söylemiş çocuk bunu gördüm. İsmi söylemiş, Kastamonu’da yaşadığını söylemiş, örnek vereyim şurada tanındık bir mimarlık ofisi var ve Kastamonu’da bu mimarlık ofisinin adı geçtiğinde Kastamonu da 2 tane önemli projesi bulunduğu için çok kolay bulursun çocuğu.” (Katılımcı-1)

Katılımcı-2, Çocukların kontrolsüz internet kullanımının istismara uğrama riskini artırdığını çocuğun tanımadığı kişilerle bu kanallardan iletişime geçebildiğini belirtmiştir. Ayrıca Katılımcı-2 ve Katılımcı-5 ve Katılımcı-8, çocuğun etrafından duyduğu ya da bir şekilde merak ettiği her şeye internet aracılığı ile ulaşabildiğini cinsel içerikli paylaşımların çocuklarda cinsellik ilgisini artırabildiğini, merak duygusu ile gördükleri görüntü veya videoları denemek isteyebileceklerini belirtmişlerdir.

“Anne babanın kontrolü dışında çocuğun bilgisayar başında geçirdiği her durum risk oluşturuyor. Çocukla sosyal platformlardan iletişime geçenler arasında çok kötü niyetli insanlar var karşı taraf 50 yaşında 60 yaşında ama çocuk bunu bilmiyor; bu kişi çocuktan farklı beklentilere giriyor, fotoğraf isteme gibi bu durumlarla biz de çok karşıladık okul içerisinde. Çocuk her şeye ulaşabiliyor artık merak ettiği her şeye ulaşabiliyor internete girdiğinde bu da farklı şeylere sebep oluyor. Çocukta farklı merak duyguları uyandırıyor, cinselliğe karşı ilgiyi artırabiliyor, çocuk gördüğü şeyleri denemek istiyor, farklı geliyor.” (Katılımcı-2)

“Çocuklar fiziksel olgunluğa erişmeden önce kendi yaşının üstünde çok fazla bilgiye ulaşabilirler, belki o yaşta görmemeleri gereken videolar ve uygulamaları görebiliyorlar ve tabi ki anlamlandıramıyorlar ve tabi ki maalesef deneme ve taklit yolu bunlarda birinci adım olduğu için bu yola başvuruyorlar bence. Yani çocuk gördüğü şeyleri denemek istiyor merak duygusu ile.” (Katılımcı-5)

“Teknolojinin olumlu etkileri olduğu gibi olumsuz etkileri de çok, örnek veriyorum çocuklar televizyonda gördüğü şeyleri taklit yoluna gidebiliyorlar erken yaşta bu ilkökul çağından başlıyor; televizyonda gördükleri öpüşme sahnesinden tut da diğer şeylere varana kadar.” (Katılımcı-8)

Katılımcı-3, Teknolojinin çocukların cinsel istismara maruz kalma durumunu kolaylaştırdığını aynı zamanda cinsel istismar uygulayan kişi sayısını artırdığını, bu durumu kolaylaştırdığını belirtmiştir.

“Cinsel istismarı daha kolaylaştırdı diyebiliriz. Teknoloji boyutu yokken çocuk sadece etrafındakilerden ya da işte ne bileyim sokaktan gittiği her hangi bir yerden bu duruma maruz kalabilme ihtimali varken şuan da evinde otururken de cinsel istismara maruz kalma durumu oluşabiliyor. Cinsel istismar sadece maruz kalma açısından değil insanların buna yönelimi olarak da fitratlarını değiştirdiğini düşünüyorum. Evet eğilimli olan insanlar vardı ama şuan eğilimi olamayan insanların da istismara yönelimini kolaylaştırdığı düşünüyorum teknoloji vesilesi ile.” (Katılımcı-3)

Katılımcı-4, Çocukların sanal platformlarda her türlü bilgiye ulaşabildiklerini bu anlamda kendilerini bilgili ve bilinçli sayabildiklerini fakat çocuk olmaları sebebiyle kandırılmaya çok açık olduklarını Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Programı kapsamında kontrollü ve bilinçli internet kullanımını öğretmeye çalıştıklarını belirtmiştir.

“Çocuklar bilgiye o kadar hızlı ulaşabiliyorlar ki; bilgisayarlar, cep telefonları, tabletlerle ama işte doğru bilgi mi eriştikleri bilgi bu çok önemli birçoğu yanlış bilgi insanlar bu kanallardan çocukları kandırabiliyorlar her ne kadar çocuklar bilgiye bu kadar hızlı erişip kendilerini çok bilgiliymiş gibi görseler de aslında çok saf bir tarafları kalıyor bu yüzden çocuklar kandırılmaya çok müsait olabiliyorlar. Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Programı kapsamında teknoloji bağımlılığı ile ilgili bilgi verirken çocukların bir çoğunun teknoloji ile

haşır neşir oğlunu fark ediyoruz ama bilinçli kısmının az olduğunu işte bu eğitimlerle görüyoruz ve bu eğitimlerle de bunları biraz daha bilinçli tarafa çekmeye çalışıyoruz.” (Katılımcı-4)

Katılımcı-4, Çocukların internet aracılığı ile görüntülerini paylaştığını, bu görüntülerin normal görüntülerle başladığını fakat ilerleyen süreçte cinsel istismara kadar ulaşabilen görüntülerin de paylaşılabildiğini bu durumun çocukların duygularını kontrol edememeleri ile gerçekleştiğini aktarmıştır.

“Çünkü çocuklar bu kanaldan birbirlerinin görüntülerini isteyebiliyorlar ilk başta çok masumane başlayan görüntüler daha sonra ilerleyen boyutlarda da çok daha istismar vakasına gidebilecek duruma ulaşabiliyor ve çocuklar ergenliğin verdiği o cesaretle bazen yanlış davranışlarda istemedikleri davranışlarda bulunabiliyorlar duygularını kontrol edemedikleri zaman.” (Katılımcı-4)

Katılımcı-6 ve Katılımcı-10, Teknolojinin olumlu ve olumsuz yanlarının olduğunu fakat daha çok olumsuz durumlar ile karşılaştığını okul çağına olmayan çocukların dahi internete erişiminin artık çok kolaylaştığını, çocukların merak ettiği özellikle cinsellik içeren konulara çok rahat erişebildiklerini, bu anlamda öğretmenlerin ve ailelerin çocukları bilinçlendirmesi gerektiği ailelerin çocukların internet kullanımında kontrol sağlamasının elzem olduğunu belirtmiştir.

“Teknolojinin tabi olumlu olumsuz yanları da var mutlaka ama çocukların elinde genellikle tablet var okula gitmeyen çocukların elinde bile tablet var. Çocuklar ufacak bir konuyu duysunlar özellikle cinsellik anlamında olan konularda daha dikkat çekici olduğu için giriyorlar işte “youtube den arıyoruz öğretmenim” diye bana gelen çocuklar var, arkadaşım bakmış diyenler var. Anne babaların, ailelerin ya da öğretmenlerin bilgilendirme yapması gerekiyor sınıf öğretmenlerinin özellikle. Ailelerin zaten çocuğa teknoloji konusunda müdahale etmesi gerekiyor, girdikleri siteleri kontrol etmesi gerekiyor her zaman belli bir süre konularak o süre zarfında nereye ne zaman kaç dakika girdi bunu kontrol etmesi gerekiyor yoksa gerçekten olumsuz sonuçlar doğurabiliyor.” (Katılımcı-6)

“Çocuklar internete erken yaşta erişmeye başladılar, merak duyguları hep canlı kalıyor ve artıyor internette yer alan çok sıkıntılı videolar var ve çocuklar merak ettiği ne varsa yazıp çok rahat erişim sağlayabiliyor bu videolara. Okul olarak biz telefonu engelleyemiyoruz mesela özel okul olmadığı için burası çocukların telefonlarını bırakabilecekleri bir yer bir dolap yok.” (Katılımcı-10)

Katılımcı-7, Çocukların cep telefonları ile çok fazla zaman geçirdiklerini hatta artık telefonun çocukların arkadaşı gibi olduğunu, güvenli internet kullanımı olmayan çocukların tanımadığı kişilerle bu platformdan iletişim kurabildiklerini, bu kişilerin kendilerini çocuğun akranıymış gibi tanıtabildiğini ve çocukların bu kişilerin istekleri doğrultusunda davranışlarda bulunabildiğini belirtmiştir.

“Çocuğun arkadaşı bu artık: Telefon. Çocuklar dışarıda oynamıyorlar oynadıklarında aileler çalışıyorlar çocuğun arkadaşı bu telefon olduğu için aslında biz parklardan bahçelerden yabancılardan korkarken burada belki yüzlerce kişiye açık davetiye oluşturabiliyoruz. Güvenli internet kullanılmaması veya gizli olmayan hesaplar kullanması, fotoğraflarının olması bu işte yapmak isteyen kötü niyetli insanları çekiyor ve çocuklara kendilerini daha küçük sanki akranıymış gibi tanıtıyorlar ve çocuklar bunu ayırt edemiyorlar. Bilgilerini veriyorlar, karşı taraftan farklı şeyler isteniliyor çocuklar kendisinden istenilen şeyleri verebiliyorlar.” (Katılımcı-7)

Katılımcı-7, Teknoloji ve internet erişiminin çocuk tarafından kontrolsüz bir şekilde kullanılmasının yaratacağı durumların tahmin edilemez tehlikelere yol açacağını aktarmıştır.

“Çünkü bu cep telefonu, ya da tablet, internet ya da sosyal medya hesapları gece 12 de 1 de çocuğunuzu çok karanlık bir parka göndermek gibi bir şeydir. Neyin arkasından ne çıkacağınızı bilemezsiniz, gönderir misiniz diye soruyorum velilere asla göndermeyiz cevabı alıyorum ama siz bunu yapıyorsunuz.” (Katılımcı-7)

Katılımcı-9, Teknolojinin ne kadar ve neye göre kullanılacağını kişisel düşünce ve hayata bakış açısına göre farklılık gösterdiğini belirtmiştir.

“Neyi nasıl kullanacağımızı bizim dünyaya bakışımız belirliyor biraz, teknoloji için de geçerli bu söylediğim ne kadar ve neye göre kullanacağımızı bizim bakışımız belirliyor onun için de onu nasıl öğrendiğimiz ne için öğrendiğimiz ile ilgili bir süreç.” (Katılımcı-9)

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda; teknolojik gelişmelerin ve kullanımların olumlu ve olumsuz yanları olduğu aktarılmıştır. Olumlu boyutta istismarın görünürlüğünün artması ile birlikte farkındalığın artacağı ve cezai yaptırımların artırılacağı, olumsuz boyutta ise teknolojik gelişmelerin, kontrolsüz internet erişiminin çocukların istismara uğrama durumu kolaylaştırdığı çocukların kandırılmaya çok açık oldukları sanal platformlarda tanımadığı kişilerce iletişime geçebildikleri ve sürecin istismar boyutuna ulaşabildi öğrenilmiştir.

Ebeveynleri tarafından takibin yapılmadığı kontrolsüz internet kullanımı, aynı zamanda çocukların duyduğu merak ettiği birçok konuya rahatlıkla ulaşabilmesi özellikle cinsellikle ilgili yaşına ve cinsel gelişimine uygun olmayan görüntü ve videolarla karşılaşması çocuğun cinsel gelişimini olumsuz yönde etkileyeceği söylenebilir.

2.6.8. Rehber öğretmenlerin istismar vakalarını tespit etme ve vakalara müdahale süreçlerinin değerlendirilmesi

Bu bölümde rehberlik öğretmenlerinin iş deneyimleme süreçleri boyunca karşılaştıkları istismar vakalarını tespit etme ve sonrasında vakalara müdahale süreçleri katılımcıların deneyimleri üzerinden işlenecektir.

Katılımcı-1, Okullarda istismar vakalarını tespit edebilmek için çocuklara önce rehberlik servisini anlatmaları, kendilerini tanıtmaları ve güven oluşturmaları gerektiğini belirtmiş, bunun dışında okul içerisinde iyi gözlem yapılarak çocukta meydana gelen değişimlerin fark edilebileceğini, istismarın tespiti aşamasında bunun önem taşıdığını ifade etmiştir.

“Ben bu okula bu dönem yeni geldim yaptığım ilk çalışma rehberlik servisinin tanıtılmasıydı. Ben ondan sonra bu bağı kurdum, çocuk geldi, ne için geleceğini bilmiyor diğer türlü çocuk, 7 yaşında daha 1. Sınıf öğrencisi öğretmenim seninle konuşmak istiyorum dedi. Neden görüşmek istiyorsun diye sorduğumda bana hani dedi bize anlattınız ya bir sorun yaşadığınızda kimseye anlatamadığınızda gelip size anlatabileceğimiz konusunda; anne babam arasında ki sorunları anlatmak istiyorum ben ya da anne babam boşandı bunu anlatmak istiyorum ben diyen çocuk eminim yaşadktan sonra istismarı da gelip anlatıyor. O nedenle önce rehberlik servisinin tanıtılması arkasından da işte bu eğitimlerin verilmesinin sonucunda çocuk kendisi gelebiliyor o güveni bağı kurduktan sonra ve senin ona yardımcı olacağını bildikten sonra çocuk bir kere kendisi gelebiliyor ve bu şekilde tespit edebiliyoruz onun haricinde çocuğu çok iyi tanımak gerekiyor hani çok kalabalık bir okulda çalışmıyorsan eğer çocukları daha yakından tanıma şansın oluyor ve o değişiklikleri gözlemleyip tespit etme şansın oluyor.” (Katılımcı-1)

Katılımcı-1, İstismara müdahale sürecinde vakada risk olduğunu fark ettiği anda ilk önce çocuğun kendisine güvenmesini sağladığını, görüşmenin başında kendisine zarar veren bir durum olduğunu fark ettiğinde bunu başkaları ile paylaşmak zorunda kalacağı bilgisini verdiğini, bireysel görüşme teknik becerileri ile çocuğa müdahale etmeden onu açarak

görüşmeyi sürdürdüğünü, görüşme sonrasında bildirmesi gereken durumlar için çocuğa hangi işlemlerin gerçekleşeceğini anlattığını belirtmiştir. Bir tutanak hazırlayarak okul müdürü ile birlikte çocuk şubeye ilgili olayın bildiriminin yapıldığını, ardından çocuğun okulunun değişmediği durumlarda hem çocuk hem aile ile görüşmelerine devam ederek psikolojik destek sağlamaya devam ettiğini aktarmıştır.

“Öğrenci kendi geldi ya da ben tespit ettim fark etmiyor, riskli bir görüşme olduğunu sezdiğim an görüşmenin başında diyorum bana güvenebilirsin bana güvenebileceğin için zaten buradasın burada konuştuklarımız ikimizin arasında kalacak ama senin can güvenliğini tehlikeye atan bir durum olursa fiziksel güvenliğini tehlikeye atan bir durum olursa bir suç unsuru olursa o zaman bunu bazı yetkili kişilerle senin sağlığın, güvenliğin için paylaşmak zorunda kalabiliriz ikimiz tamam mı diyerek onay alıyorum. Eğer bunu yapmazsam gidip ben bunu ilgili yerlere bildirdiğimde çocuğun güvenliğini kaybediyorum. İlk önce bu bilgilendirmeyi yapmak müdahalenin ilk aşaması, arkasından bu aşamayı yaptıktan sonra çocuk bana ilgili bilgileri verdi diyelim hiçbir şekilde onu yargılamadan NEDEN? Sorusunu sormadan yani bunu kullanmadan, “Öyle mi oldu, Böyle mi oldu? ” diye kurcalamadan ne anlatmak istiyorsa, bizim işte bazı bireysel görüşme teknik becerilerimiz vardır, psikolojik danışma becerileri dediğimiz o becerileri yoğun ve etkin kullanarak çocuğun kendisini açmasını sağlayıp müdahale etmeden ya da hani o konuşmayı kesecek şeyleri yapmadan anlatmasını sağlayıp daha sonrasında bunu kendimiz bir tutanak haline almamız gerekiyor. Sonra ben bu çocuğa durumu anlatıyorum görüşmenin sonunda şimdi böyle yapacağız bunu şuraya bildireceğiz bunu sadece müdür beye söyleyeceğim daha fazla duyulmayacak. Tabi bu esnada okulda ki önlemleri alıyorum duyulmaması adına çocuğu korumak adına, çocuğa da bu süreci anlatıyorum çünkü çocuk ne ile karşılaşacağını bilmek zorunda. Polis gelecek, onu alacak, ifade alacak, emniyete götürecek, bir arabaya bindirecekler orda çocuk polis şubeye gidecek bir sürü insan olacak telsizleri olacak. İstedikimiz kadar önlemeye çalışalım ifadeye girecek çocuk kamera olacak tanımadığı insanlar olacak belki hepsi erkek olacak bir kız çocuğunun adli işlemlerini gerçekleştirenlerin gibi gibi. O nedenle çocuğu buna hazırlamak zorundayım tüm bunların bilgisini veriyorum. Bütün bunların onun güvenliği için bu işin tekrarlanmaması ve bunu yapan kişinin cezasını alması için yapılması gerektiğini anlatıyorum ve netice çocuktan da bir şekilde onayı alıyorum ve o bildirme sürecini sağlayıp okul müdürüyle birlikte çocuk şubeye bildiriyorum. Çocuk şube geliyor çocuğu alıyor eğer gitmem gerekiyorsa kadın polis göndermedilerse bende eşlik ediyorum, ensest ise zaten eşlik ediyorum, sosyal hizmetlere teslim edene kadar bu şekilde çocuk gidiyor. Daha sonra bazen çocuğun okulunun değiştiği olabiliyor müdahale edemiyorum orda kalıyorum, aileden alınırsa başka bir okula gönderilebiliyor çocuk ama aileden kaynaklı değilse ve çocuk tekrar aynı okula geri gelirse danışmanlık tedbiri çıkıyor zaten, çıkmasa da ben kendi görüşmelerimi zaten hali hazırda sürdürüyorum. Hem çocuğa yönelik psikolojik destek veriyorum hem de aileye yönelik olarak psikolojik destek verip müdahaleyi sürdürüyorum.”
(Katılımcı-1)

Katılımcı-2, İstismar vakalarını tespititte rehberlik öğretmenlerinin birinci basamakta yer aldığını, çocukların rehberlik servisine güven duyduklarını ve yaşadıkları olayları burada anlatabildiklerini aktarmıştır.

“Çocuk istismarı vakarında tespititte birincil görevi biz alıyoruz, tabi ki değişebilir ama çocuk en yakın rehberlik servisini hissediyor kendisine. Çocuk şunu biliyor orda anlattığım orda kalır. Sınıflarda kendimizi tanıttığımızda belirli konuları anlattığımıza çocuk bizi tanıyor.”
(Katılımcı-2)

Katılımcı-2, Müdahale basamağında cinsel istismar gibi bildirim yapılması gereken bir olay yaşandığında okul idaresi ile birlikte durumu İl Milli Eğitim Müdürlüğü’ne bildirdiklerini, İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nün durumu ASPB’ye bildirdiğini, ASPB’nin kendilerinden çocuk için rehberlik servisinde yapılan işlemleri isteyebildiğini aktarmıştır. Çocuk için mahkemeden danışmanlık tedbiri kararı alındığına dair yazı geldiyse 3 ay boyunca çocukla düzenli görüşmeler gerçekleştirip bunları raporlayıp mahkemeye gönderdiklerini aktarmıştır.

“Cinsel istismar vakasından örnek verecek olursak çocuk gelip bana anlattıysa eğer ben A kişisinden tacize uğruyorum dediyse benim yapacağım ilk olay durumu idareye bildirmek, idare ile birlikte yazısını yazıp Milli Eğitime bildiriyoruz onlar Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İl müdürlüğüne bildiriyor ve buradan incelemeye geldiklerinde çocuk bizden çıkıyor ha noluyor Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İl müdürlüğü daha önce çocuk ile yaptığımız çalışmaları isteyebiliyor. Çocuk ile rehberlik servisinde ne yapıldı bunu istiyor onları raporlayıp gönderiyoruz. Eğer bize çocuk hakkında mahkemeden danışmanlık tedbiri kapsamında yazı geldiyse 3 ay boyunca çocukla görüşme yapıyoruz ve raporlamayı yapıp bildiriyoruz mahkemeye.” (Katılımcı-2)

Katılımcı-3, İstismar vakalarını tespit etme durumunun rehber öğretmenlerin kişilik yapısına ve davranışlarına göre değişebildiğini, rehberlik servislerinin ve kendilerinin tanıtılmadığı sürece vaka gelme olasılığının çok düşük olduğunu bu konuda okullarda eğitimler yapıldığı sürece öğretmenlerde sağduyu oluşturulduğu sürece tespit edilebilme imkanının olduğunu belirtmiştir.

“Rehber öğretmen bu anlamda rahat ya da korkan birisi ise ona gelen vaka sayısının da az olduğunu düşünüyorum ben. Ama bu anlamda bunun önemli olduğunu görüp bunun üzerine giden birisi ise en paspas altına itilen şeyler bile zamanla gün ışığına çıkıyor diye düşünüyorum o yüzden rolü çok fazla. Yani bunu sadece hiçbir eğitim yapmadan bu konuda hiçbir çalışma yapmadan vakanın direkt gelme olasılığı belki az ama bununla alakalı çalışma yapıldıkça okullarda böyle bir sağduyu oluştukça ufacık bir sinyal yansa sınıf öğretmenlerinde olabilir mi acaba diye hemen direkt geliyorlar.” (Katılımcı-3)

Katılımcı-3, İstismar vakalarına müdahale boyutunda bildirim sorumluluğunun rehber öğretmenlerde olduğunu silsile yolu ile bildirim gerçekleştirilemiyorsa direkt savcılığa bildirme zorunluluklarının da olduğunu, Kastamonu’da çocuk izlem merkezinin bulunmayışının kendi işlerini zorlaştırdığını ifade etmiştir.

“Müdahalede en etkin olan eleman yine rehber öğretmen baktınız zaman resmiyette bizim sadece bildirme zorunluluğumuz var bunu da okul müdürlüğüne bildirdiğim zaman benim görevim bitiyor gibi. Ama bize anlatılan eğitimler de öyle bunun vicdani boyutunun fazla olduğu için bu işin peşinin bırakılmaması gerekiyor biz çok karşılaştık okul müdürlüğüne bildiriliyor ama herhangi bir işlem yapılmıyor. Böyle bir durumda yine biz hazırlayacağız savcılığa gideceğiz bunu bildireceğiz biz bu bizim yükümlülüğümüz tutanağı biz hazırlıyoruz görüşmeden sonra. Cinsel istismar bir bomba gibi sizde kaldığı zaman sizde patlıyor siz onu aldıktan sonra da nereye ne şekilde vereceğinizi bilmeli ve dikkat ederek vermelisiniz. Kastamonu da ÇİM yok o da bizim için bir dezavantaj keşke olsa çünkü büyükşehirlerde bu işler çok daha kolay yürüyor, bizde düşse kalka gidiyor.”

Katılımcı-4, Rehber öğretmenlerin istismar vakalarını tespit edebilecek bilgi ve donanıma sahip olduklarını fakat istismarın rehberlik servisinde oturarak fark edilemeyeceğini, çocuğun okul içerisinde, derslerde, teneffüslerde gözlenmesi gerektiği istismar vakalarında çocuğun fiziksel ve duygusal olarak dışarıya yansıttığı değişimlerinin olduğunu belirtmiştir.

“Rehber öğretmenlerinin şöyle bir güzelliği var aslında PDR bölümünün alt yapısında “Empati” ve “Gizlilik” çok ön planda bunu doğru bir şekilde uygularsanız bu vakaları yakalarsınız, illaki yakalarsınız. Yaşanır veya yaşanmaz bu tabii ki çalıştığınız okula, yaşadığınız çevreye, çocuklara, her şeye bağlı olabilir ama rehber öğretmenler burada kilit rolde çünkü birçok vakaları ilk öğrenenler onlar oluyor. Yalnız rehber öğretmenler sadece bu odada oturarak bunun farkına varamazlar dışarı çıkmaları gerekir, bahçede çocuğu izlemesi gerekir, derslerde çocuğu gözlemlemesi gerekir, çünkü istismar vakalarında dışarıya yansıyan fiziksel göstergeler kadar duygusal göstergeler de var birçok göstergesi var dışarıdan fark edilebilecek şekilde gösterilen.” (Katılımcı-4)

Katılımcı-4, İstismar vakalarına müdahale boyutunda istismar vakasını öğrendikten sonra bunu çok fazla kişinin öğrenmesinin önüne geçerek direkt savcılığa bildirim

yapabilecekleri, işlemlerin silsile yolu ile ilerlediğini İl Milli Eğitim Müdürlüğünde ilgili birime bildirim yaptıklarını, İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından adli işlemlerin yapıldığını belirtmiştir.

“Tabi bu tarz vakaların özellikle cinsel istismarın çok fazla kişiye ulaşmadan ilgili mercilere ulaşması gerekiyor yani savcılığa. Çok fazla kişiye anlattırmamak lazım bu vakaları çocuk her anlattığında tekrar yaşıyor olayı özellikle cinsel istismarda bunu dinlendikten sonra zaten istismar belirtisi sayılabilecek küçüçük bir bulgu dahi görseniz duysanız bilseniz bunu bildirmek zorundasınız. Bizim de bildiğimiz Kastamonu ili için şöyle bir şey var direkt Milli Eğitimden bir birime bildiriyoruz bu vakaları ve onlar direkt adli kasma geçiş yapıyorlar kolluk kuvveti, adli kısımlar yani böyle bir hiyerarşi.” (Katılımcı-4)

Katılımcı-5 ve Katılımcı-10, istismar vakalarını tespit etmede rehberlik servisinin başat rol üstlendiğini çocukların bu birim ile güven duygusu kurduktan sonra, kendilerinin zarar görmeyeceklerini anladıktan sonra yaşadıkları olayı anlatabildiklerini belirtmiştir.

“Başta önemli olan bizim çünkü çocuklar bir şekilde bunun sana belirtilerini veriyorlar o tip çocuklar bir kere rehberlik servisinin kapısının önünden ayrılmıyor. Çocuk belirli bir güven duygusuna yaklaştığında, kendilerinin de zarar görmeyeceklerini anladıklarında söyleyebiliyorlar yaşadıkları durumu.” (Katılımcı-5)

“Çocuklar rehber öğretmenlerine rehberlik servisine güven duydukları için yaşadıkları olayları daha rahat ifade edebiliyorlar bize bu bağlamda olayı tespit etmede 1. Sıradayız diyebilirim. Bazen sevdiği bir öğretmene anlattığı durumlarla da karşılaşıyoruz tabi.” (Katılımcı-10)

Katılımcı-5, Fiziksel istismara müdahale boyutunda, ilgili kurumlara başvuru, veli görüşmeleri yaptıklarını; cinsel istismar vakalarını bildirme zorunluluklarının olduğu bu kapsamda görüşme sonrası hazırladıkları tutanağı idareye teslim ettiklerini belirtmiş sonraki kolluk kuvvetlerine bildirim sürecini okul idaresinin gerçekleştirdiğini aktarmıştır.

“Fiziksel istismarda da gerekli kurumlara başvuru, veli görüşmeleri yapılır biz çoğu velimiz ile görüşüyoruz fiziksel istismar niteliği taşıyan davranışların yanlış davranışlar olduğunu aktarıyoruz. Cinsel istismarı bildirmekle yükümlüyüz, biz genellikle tutanak boyutunda kalıyoruz genellikle okul idaresine bildiriyoruz tutanakla ondan sonra okul idaresi ilgili kurumlara komisyon oluşturup iletiyor kolluk kuvvetlerine.” (Katılımcı-5)

Katılımcı-6, İstismar vakalarının okullarda rehberlik öğretmenleri tarafından tespit edilebilmesinin çocuğun rehber öğretmeni sevmesi ve ona güvenmesi gerektiğinden bahsetmiş, gözlemin önemine değinmiş yaşadığı bir vakadan örnek aktarmıştır.

“Çocuğun öncelikle size ısınması gerekiyor, sizi sevmesi gerekiyor zaten güvenmediği birine bu konuyu açması imkânsız. Çocuğun ilk göze çarpan hareketlerinden davranış ve tutumlarından negatif bir durum olduğunu gözlemliyoruz biz. Yaşadığım bir olaydan örnek verebilirim geçen sene başıma geldi: 7. Sınıflardan bir kız öğrenci çok durgun ve sessiz sakindi. Bir ara başını kapattı bir ay sonra açtı. 7. Sınıfta kendi iradesiyle yapıyor ama bir açık bir kapalı olması çok çeldirici bir durum. Öğrenci ile görüşmeler yaptım ben ve en sonunda bana üvey babası tarafından tacize uğradığını bildirdi. (Katılımcı-6)

Katılımcı-6, İstismar vakalarına müdahalede bir vakayı öğrendiğimizde bunun doğru ya da yalan olduğunu irdelemeden ilk önce tutanak hazırladığını, okul müdürüne ve İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bilgi verdiğini sürecin daha güvenilir ve sağlıklı bir şekilde ilerlemesi için silsile yolu ile işlemleri gerçekleştirdiğini belirtmiştir.

“İlk işimiz çocuktan öğrendik olayı mesela, bu olay doğru olabilir ya da doğru olmayabilir zaten %90 büyük ihtimalle doğru çıkıyor. İlk yapmamız gereken vaka geldiğinde doğruluğuna emin olsak da emin olmasak da tutanağımızı tutuyoruz, hemen idareye bu durumu haber

veriyoruz. Çünkü çok az kişinin bilmesi gerekiyor bu durumu çünkü gizlilik esastır her zaman. Bu durumu milli eğitime de direkt bildirebiliriz ya da şahsen savcılığa şikayette bulunabiliriz sürecin daha hızlı olması adına. Süreç ne kadar kısa olursa o kadar iyi olur. Direkt savcılığa bildirebiliyoruz ama biz yine de müdürümüze söylüyoruz milli eğitime bildiriyoruz her aşamadan herkesin haberi olması ve daha güvenilir ve sağlam bir bildirim gitmesi için silsile yolu ile işlemleri gerçekleştiriyoruz.” (Katılımcı-6)

Katılımcı-7, Rehber öğretmenlerin istismar vakalarını verdikleri eğitimler ve çocukların bilinçlenmesi bağlı olarak tespit edebildiklerini çünkü çocuklara susmamayı öğrettiklerini belirtmiş. Aynı zamanda çocuklarla olan yakınlık, iletişim ve gözlemin önemini gün içerisinde karşılaştığı bir durum üzerinden örneklerle aktarmıştır.

“Biz bu eğitimleri verdiğimiz sürece çocuklara kendilerini koruma yöntemlerini anlattığımız sürece geliyorlar ama bu eğitimler önceden verilmiyordu böyle bir şey belki de çok su yüzüne çıkmamıştı bu anlamda bu eğitimler verilmediği için gizli kapaklı kalıyordu. Ayıp deniliyordu, bastırılıyordu veya kendi ailesine söylediğinde sus konuşma deniliyordu. Biz çocuklara cesaret veriyoruz bu anlamda susmaması gerektiğini öğretiyoruz ve olaylar ortaya çıkıyor. Her üç istismar türü için de aynı şeyi söyleyebiliriz” (Katılımcı-7)

“Bakın bu sabah şöyle bir şey oldu; internet bağımlısı olan bir öğrencim var ve okula gelmek istemiyor biz bunun için bu dönemin başından beri çok defa görüştük anne ile görüştük çocuk ile görüştük ama anne baba çalışıyor burada bizim işlerimiz yoğun. Çocuk bugün kayıp, bakın anne baba okula göndermiş okulda yok şuan polisler internet kafeleri araştırıyorlar mesela internet kafede olduğunu bilmiyordu polis ben görüştüm ve şunu dedim bütün internet kafelere bakın o çocuk oyun bağımlısı muhtemelen orda bulacaklar çocuğu.” (Katılımcı-7)

Katılımcı-7, Cinsel istismar vakalarına müdahalede vakayı öğrendiği an okul idaresine bildirmek zorunda olduğunu, ÇİM ile iletişime geçtiklerini, istismar aile içerisinde değilse velinin de çağırıldığını belirtmiştir. Fiziksel istismar vakaları için acil durum bildirgesi formunu düzenleyerek Sosyal Hizmetlerle faks yoluyla iletişime geçtiklerini aktarmıştır.

“Öncelikle çocuk cinsel istismar için vakayı söylediği an okul idaresine bildirmek zorundayım. Bu vaka özel kalmaması gereken bir vaka, bana özel değildir saklanacak bir vaka değildir. Bu tür şeylerde öğrenci ihmal ediliyorsa çocuk ihmal ediliyorsa mutlaka bildiriyoruz. ÇİM var mutlaka vaka ÇİM’e bildiriliyor öğrenci veli çağırılıyor(çağırılması gereken bir durum varsa) okul idaresi ile birlikte bildirim yapıyoruz. Fiziksel istismarda da biz Sosyal Hizmetlerle acil durum bildirgesi formu doldurup faks çekip öğrenciyi oraya yönlendiriyoruz. (Katılımcı-7)

Katılımcı-8, Rehber öğretmenlerin istismar vakalarını tespit etmede çalıştığı okulun kademesine göre farklılık gösterdiğini, ilköğretim düzeyinde sınıf öğretmenlerin çocuğu daha çok takip edip ilgilenemediği ve sınıf öğretmenlerin tespitinin daha mümkün olduğunu, rehber öğretmenlerin okulda dönem içerisinde verdiği eğitimler sonrasında çocuklarının rehberlik servisine gelebildiklerini belirtmiştir. Ortaokul ve lise düzeyinde okullarda rehber öğretmen kendisini çocuklara kabul ettirebildiği sürece rehberlik servisi çocuklar tarafından güven duyulan, yaşadıklarını konuşabilecekleri bir birim olarak görülebiliyor.

“Okulun kademesine göre değişiyor. Birinci kademe yani ilköğretimde evet rehber öğretmenin payı yüksek ama daha öncelikli sınıf öğretmenin katkısı var çünkü sınıf öğretmenin çocuğu takip ettiği kadar ilgilendiği kadar biz bazen ilgilenemiyoruz. Milli Eğitimin eba da ki programlarını, istismar ile ilgili programlarını anlattığımız da rehber öğretmenlerine dönütler olabiliyor. Bunun haricinde çok fazla yakalama şansımız olmuyor ilköğretimde. Ortaokulda veya lise de artık güvendiği, bu tür konuları konuşabileceği biri olarak görüyor rehberlik servisindeki öğretmeni ve ona rahatlıkla ifade edebiliyor tabi rehber öğretmen kendini kabul ettirebildiyse.” (Katılımcı-8)

Katılımcı-9, İstismar vakalarını tespit etme boyutunda çocuklarla ve velilerle iletişimlerinin sürekli olmasını sağlamaya çalıştıklarını, ilkokul düzeyinde oldukları için bürokratik işlerinin az olduğunu ve öğrencilere daha çok zaman ayırabildiklerini, daha çok gözlemlediklerini, tespit etme işlevi için bu durumdan yararlandıklarını belirtmiştir.

“Çocuk istismarı vakalarını tespit için veli ya da öğretmen iletişim becerileri ile bizimle iletişimde olmalarını sağlamaya çalışıyoruz bu anlamda biraz daha avantajlıyız diye düşünüyorum sürece yönelik. Biz İlkokul olduğu için bürokratik işimiz olmayınca da hakikaten alanımız genişliyor o anlamda öğrenci ile iletişim kurma şansımız artıyor daha çok öğrenci ile beraber olmaya çalışıyoruz; tenefüslerde boş saatlerde daha çok gözlem yapabiliyoruz. Bunu kullanıyoruz daha çok(tespit etme rolü) için.” (Katılımcı-9)

Katılımcı-9, Müdahale sürecinde istismar vakasını anlatan çocuğu şahitleri ile birlikte ya da ikinci bir öğretmen ile birlikte dinlediklerini daha sonra okul idaresi ve Çocuk İzlem Merkezi ile bildirim yaptıklarını belirtmiştir.

“Genel sıralama şu şekilde biz ilk önce bunu görüşüyoruz iki kişi halinde tek kişiden bildirim almak sonraki süreçlerde sıkıntı yaratabiliyor şahitleri ile beraber ya da 2. öğretmenin yanında. Daha sonra ki süreçte okul idaresinin haberi oluyor ona bildirim yapıyoruz sonra direkt ÇİM’e ve ÇİM ile birlikte emniyete bildiriyoruz adli süreç o şekilde devam ediyor.” (Katılımcı-9)

Katılımcı-10, İstismar vakalarına müdahale süreçlerini üç istismar türü için de ayrı ayrı değerlendirmiş; duygusal istismar vakalarında çocukla ve veli ile görüşmeler yapıp iletişim eğitimleri verdiklerini, fiziksel istismarın süreklilik taşıması halinde okul idaresine bu durumu tutanak eşliğinde bildirdiklerini, cinsel istismar vakalarında kendilerine anlatılan olayın doğruluğunu değerlendirme değil bildirme yükümlülükleri olduğunu, direkt çocuk büroya haber verdikleri ve çocuk büronun da Çocuk İzlem Merkezi ile birlikte işlemleri yürüttüğünü aktarmıştır.

“Duygusal istismarda çocukla birebir görüşmeler yapılıyor, veli iletişim eğitimleri yapıyoruz. Fiziksel istismar için süreklilik varsa bu durumun bildirilmesi gerektiği anlatılıyor bize aldığımız eğitimlerde böyle bir vaka geldiği zaman biz tutanak tutup durumu okul idaresine bildiriyoruz. Cinsel istismar için bakacak olursak mesela çocuk geldi ve bize başından geçen cinsel istismar niteliği taşıyan bir olay anlattı bu durumda biz bu anlatılan olay eğri midir doğru mudur araştırıyoruz. Direkt çocuk şubeye bilgi veriyoruz ve çocuğun işlemleri çocuk büro da devam ediyor çocuk büro ÇİM ile görüşüyor ve ÇİM’e başvuru sağlıyor.” (Katılımcı-10)

Katılımcıların ifadeleri doğrultusunda; istismar vakalarını tespit edebilmek için yeterli bilgi ve donanımda oldukları ancak okul içerisinde iyi bir gözlem yapılabilirse istismarın tespit edilebileceği bilgisine ulaşılmıştır. Çocuklara önce rehberlik servisini anlatmaları, kendilerini tanıtmaları ve güven oluşturmaları gerektiğini, okul içerisinde iyi bir iletişim ve yakınlık ile çocukta meydana gelen değişimlerin fark edilebileceğini istismarın tespiti aşamasında önem taşıdığı söylenebilir.

İstismar vakalarına müdahale boyutunca katılımcı rehber öğretmenler cinsel istismarın öğrenildiği an bildirim yükümlülüklerinin olduğunu, okul idaresi ile birlikte hazırlanan tutanağın adli mercilere ulaştırıldığını belirtmişlerdir. Kastamonu ilinde Çocuk İzlem Merkezi bulunmaması sebebiyle bildirim süreci basamaklarında sorun yaşayabildikleri, okul idarecilerinde ve İl Milli Eğitim Müdürlüğünde bildirim konusunda problem olduğu savcılığa vaka bildiriminde bulunma zorunlulukların da olduğunu öğrenilmiştir. Yapılan görüşmeler karşılaştırıldığında Çocuk İzlem Merkezinin bulunduğu Samsun ilinde

bildirim sürecinin çok daha kolay olduğu cinsel istismar vakası öğrenildiği an ÇİM ile iletişime geçildiği ve tüm adli, kolluk, ifade süreçlerinin bu merkezde gerçekleştirildiği öğrenilmiştir.

Katılımcı-9, Müdahale sürecinde istismar vakasını anlatan çocuğu şahitleri ile birlikte ya da ikinci bir öğretmen ile birlikte dinlediklerini daha sonra okul idaresi ve Çocuk İzlem Merkezi ile bildirim yaptıklarını belirtmiştir. Katılımcı-9'un belirtmiş olduğu çocuğu şahitleri ile birlikte ya da ikinci bir öğretmenle birlikte dinlemenin çocukta kendisine güvenilmediği duygusu yaratabileceğini bu sebeple olayı anlatmakta çekinebileceği baskı altında hissederek yaşadığı travmayı anlatmak zorunda kalabileceği ve çocuğun ikinci bir travmaya maruz bırakıldığı düşünülmüştür.

2.6.9. İstismar vakalarında koruyucu önleyici boyutta ebeveyn tutumları

Bu bölümde istismar vakası gerçekleşmeden önce ebeveynlerin koruyucu önleyici olarak neler yapmaları gerektiği katılımcı rehberlik öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda işlenecektir.

Katılımcı-1, Ebeveynlerin koruyucu boyutta çocuklarına kişisel sınırlarını, mahremiyet eğitimini, iyi dokunuş kötü dokunuş arasındaki farkı, susmamaları gerektiğini öğretmelerinin öneminden bahsetmiştir. Ebeveynlerin çocuk yetiştirirken tuvalet banyo eğitimine, öz bakım becerileri kazandırmaya kadar tüm davranışlarını çocuğun kişisel sınırlarına dikkat ederek yapmaları gerektiğini belirtmiştir. Katılımcı-1, Ebeveynler tarafından normal karşılanabilen çocuğunu dudağından öpme durumunun çok yanlış olduğunu, çocuğun mahrem özel bölge algısına zarar verdiğini bir başkasının kendisine bu şekilde bir davranışta bulunması halinde bunun kötü bir şey olduğunu, kendisine zarar veren bir davranış olduğunu kavrayamayacağını aktarmıştır.

“Benim şurada hulolopum var şu belimizde çevirdiğimiz halka var ya mesela ben onu kişisel sınırlar eğitiminde kullanıyorum. Hulolupu belime takıyorum benim sınırlarım bu kadar ben izin vermedikçe bunun etrafına kimse yaklaşamaz aslında hepimizin etrafında böyle bir çember çizgi var diyerek bunu somutlaştırıyorum bu yaş grubunda ki çocuğa. Velilerden de bunu istiyorum, bunu anlatın, kendisi istemeden bir başkasının ona dokunamayacağını, iyi dokunuş kötü dokunuş arasında ki farkı öğretmeleri gerekiyor. Tuvalet eğitimine kadar varan pek çok noktada dikkat edip çocuğu belli yaşlara getirmesi gerektiğini, çocuğa öz bakım becerilerini kazandırma eğitimi noktasında tuvalet temizliğinde, banyosunda ya da çocuğu öpme noktasında bile çocuğu dudağından öpmenin ne kadar yanlış yerlere varabileceğini bilmeleri gerekiyor. Çocuk bunun özel bölge olduğunu kavrayamıyor bir başkası öptüğünde de anne babam da öpüyor zaten diye düşünebiliyor. Koruyucu bağlamda verdiğimiz eğitimlerde de dikkat etmeleri gereken noktaların sınırlarla başlayıp, mahremiyet eğitimi ile devam eden, iyi dokunuş kötü dokunuş arasında ki farkı bilen ve bu noktada sesini çıkarabilen çocuklar yetiştirmenin öneminden bahsediyoruz ve bu şekilde olması gerekiyor diye düşünüyorum.” (Katılımcı-1)

Katılımcı-2, Ebeveynlerin koruyucu önleyici boyutta çocuklarına baskı yapmadan kimlerle neler yaptıklarını takip etmesi gerektiği belirtmiş, ebeveynlerin tam anlamıyla güvenmedikleri kişilere çocuklarını emanet etmemeleri gerektiğinden bahsetmiştir. Çocuklarının yaşadıkları herhangi bir olumsuz durumu kendilerine anlatabilmeleri için iyi bir iletişim sağlanması gerektiğini ve çocuğun kendisine güven duymasını sağlamaları gerektiğini aktarmıştır.

“Ebeveynler öncelikle çocuklarını takip edebilirler, okuldan kaçta çıkıyor okul çıkışında ne yapıyor çünkü çok kontrolsüz çocuklar var çocuk buradan 4.30 da çıkıyor eve 6 da gidiyor

veli bilmiyor çocuğun nerde olduğunu. Çocuklara baskı yapmada kontrol edilmesi gerektiğini düşünüyorum, çocuğun nerde kimlerle ne yaptığını bilmeli ve takip etmeli ebeveynler. Bunların dışında çocuklarına anlatabilirler bu güveni verebilirler “Başına bir şey geldiğinde bana anlatabilirsin” i bilmeli çocuk bu güveni aileden görmeli. Ebeveynlerin herkese güvenmemesi lazım birde komşu özellikle örnek verebileceğim, çocuklarını bir yere bırakacak emanet edecekken bıraktıkları kişiye çok dikkat etmeleri gerekiyor.” (Katılımcı-2)

Katılımcı-3, Ebeveynler çocuklarını istismardan koruyabilmek için mahremiyet eğitiminin güzel bir şekilde anlatabilmesi gerektiğini belirtmiştir. Çocuğun doğuştan itibaren bir aurası kendisine özel duygusal, düşünsel, fiziksel bir yapısının olduğunu, ebeveynlerin bu yapıya zarar vermeden çocuğu yetiştirmesi gerektiğini, bu bağlamda müdahale edilen, aurasına zarar verilen çocuğun istismarı duygusal boyutta fark edemeyeceğini ve anlamlandıramadığı bir durumdan kendisini koruması gerektiğini de kavrayamayacağını belirtmiştir.

“Mahremiyet eğitiminin güzel verilmiş olması gerekiyor bu sadece iyi dokunma şudur kötü dokunma budur ayy kimseye oranı gösterme gibi bu anlamda demek istemiyorum kesinlikle. Çocuğun bir aurası var hem fiziksel hem duygusal hem düşünsel boyutta bir aurası var ve o auranın bozulmadan yetiştirilmesi lazım. Eğer bu bozularak yetiştirilirse çocuk mesela konuşurken “tamam kes sesini” deyip onu dinlemiyoruz. Bir duygusu var anne ben çok kızgıyım diyor “kızgın olamazsın” diyoruz ya da fiziksel olarak bir yerinde bir şey var kendi özel bölgesi belki ama biz onu “kapat şurayı” diyoruz ve kapatıyoruz ve çocuk hep buna maruz kalarak büyüyor o çocukta herhangi bir auranın oluşma ihtimali yok. Aurasız çocukların istismarı fark etme olasılıkları daha az bence. Duygu boyutunda istismarı anlayabilmesi için de auralarının olması lazım yani ilk olarak mahremiyet eğitiminde bunlara dikkat edilerek eğitimin verilmesi gerekir.” (Katılımcı-3)

Katılımcı-4, Koruyucu önleyici boyutta ebeveynlerin ilk yapması gereken şeyin çocuğu dinlemeyi bilmek olduğunu, kendisini ifade edebilen çocuğun kendisine saygı duyulduğunu bildiğini, bu sebeple kendisini daha rahat ifade edebildiğini belirtmiştir. İstismar olmadan önce de kendisine zarar vermeye çalışan kişilerin olabileceğini istismardan önce bu kişileri ve yaşadığı durumu ebeveynlerine anlatmasının istismar vaka sayısında azalmayı sağlayacağını ifade etmiştir.

“Bir kere ebeveynler çocuğu dinlemeyi bilmeli bizim en büyük hatamız budur zaten. Burada bizim görüşmelerimizde de aile eğitimlerimizde de gördüğümüz anne babalar çocukla bir şey konuşmak istiyorlarsa önce kendi söylemek istediklerine odaklanıyorlar kimse çocuğu dinlemek istemiyor. Ebeveynler ağızına geleni ilk önce kendi ifade etmeye çalışıyor sonra çocuktan konuşmasını bekliyor niye konuşsun ki çocuk. Zaten kendine saygı duyulmadığını gördü, duygularına değer verilmediğini gördü ve dinlenilmedi. Çocuğun bilinçlenmesi için etrafında bunları ifade edebileceği insanların olması gerekir. Dinlenildiğini hisseden insanın kendi duygularını ifade etmesi daha kolay olur ve bu vakalar daha az yaşanır bence”(Katılımcı-4)

Katılımcı-5, Ebeveynlerin koruyucu önleyici boyutta çocuklarına birey çizgisini kendi bedeninin kendisine ait olduğunu ve kimsenin bu çizgiyi aşmaması gerektiği, böyle bir durum yaşanırsa yardım istemeleri gerektiğinin çocuklara öğretilmesi gerekliliğinden bahsetmiş; ebeveynlerin bu konuda uzman kişilerden, okullarda rehber öğretmenlerinden eğitim noktasında destek alabileceklerini aktarmıştır.

“Birey çizgisin, kendi bedenlerinin özel olduğunu ve yabancı biri ile karşılaşılarında bu kişi kendilerine dokunmak istediğinde, yardım istemeleri gerektiği öğretilir. Aile uzman birilerinden yardım alabilir neler yapabileceği konusunda ilk etapta rehber öğretmenlere başvurabilirler.” (Katılımcı-5)

Katılımcı-6, Koruyucu önleyici boyutta ebeveynlerin nelere dikkat etmesi gerektiğini, kendileri araştırarak, okullarda rehber öğretmenleri ile görüşerek, psikolog ile görüşerek, makaleler okuyarak öğrenebileceği bu bilgiler doğrultusunda çocuğunu koruyabilmeli ve çocuğa kendisini nasıl koruması gerektiğini öğretebilmeli olarak aktarmıştır.

“Ebeveynler kendileri de araştırıp öğrenebilirler aslında. Okula gelip, okul rehber öğretmenine danışabilirler. Okullarda zaten önleyici boyutta eğitimler veriliyor broşürler dağıtılıyor. Bir psikologdan da öğrenebilirler, uzun makaleler okuyabilirler aslında istedikten sonra her şeyi öğrenmek kolay.” (Katılımcı-6)

Katılımcı-7, Anne babaların koruyucu önleyici boyutta okul öncesi dönemde çocuklarına mahremiyet eğitimi vermesi gerektiğini, okul döneminde çocuğa bu eğitimlerin öğretmenler tarafından verildiğini belirtmiştir. Özellikle anaokulu döneminde çocuğun mutlaka takip edilmesi gerektiği, kreşte ya da anaokulunda neler yaptıkları, buradaki öğretmenin çocuklara kendilerini korumayı öğretip öğretmediği, çocuğun dinlenilip dinlenilmediğini öğretmene güvensizlik yaratılmadan gözlemlenmesi gerektiğini belirtmiştir.

“7-19 yaş okul dönemi, bu eğitimler ana sınıfında veriliyor ama ana sınıfına gelmeden önce ailenin o noktada görevleri var annelere babalara çok önemli roller düşüyor aile içerisinde kişinin eğitimi ile de alakalı, görüşü ile alakalı bir şey ama “Mahremiyete” e çok önem vermek lazım. Çocuğa duygusal istismarı önlemek için de çocuğu yine dinlemek lazım. Bizim toplumumuzda yaygın olan bir durum var anne babalar nasihat makinesi gibi sürekli konuşuyorlar ama dinlemiyorlar. Çocuk dinlenildiğini bildiği zaman konuşur, sabırla saçma da olsa anlamsız da olsa konuştukları çocuğu dinlemek lazım. Sınıf öğretmeni önemlidir diyoruz ya okul öncesi öğretmeni çok daha önemli. İşi ehline teslim etsin anneler, yani kendileri evde ayrı ama çalışıyorsa kreş öğretmeni ne gibi etkinlikler yapıyor, çocuğa kendini korumayı anlatıyor mu, dinliyor mu çocuk fiziksel olarak annelerin bu anlamda çocuğu gözlemlemesi lazım, kuruma güvenmesi lazım, öğretmene güvenmesi lazım ve takip etmesi lazım çok önemli.” (Katılımcı-7)

Katılımcı-8, Koruyucu önleyici boyutta ebeveynlerin bilinçli ve kontrollü davranmaları gerektiği, özellikle cinsel istismar vakalarının çoğunun ailenin yakın çevresinden geldiğini bu bağlamla ailelerin dikkatli olması gerektiğini aktarmıştır. Çocuğa ebeveyni tarafından özel bölgelerinin kendisine ait olduğunu annenin babanın dahi özel bölgelerine beden temizliği gibi belli şartlarda dokunabileceği, hastanede bir doktorun bir hemşirenin dahi anne babası yanında olmadan özel bölgelerine dokunamayacağını kavratılması gerektiğini ifade etmiştir.

“Bu konuda ebeveynlerin öncelikle bilinçli olması lazım, anne babanın gözünün açık olması lazım özellikle cinsel istismar beklemediğin yerden gelebiliyor istismarcıların çoğu aileye uzak çevreden değil yakın çevreden oluyor bu bağlamda uyanık olması gerekiyor ailelerin. Çocuklara küçük yaştan itibaren kendilerinin olmadığı yerlerde annenin özellikle olmadığı yerlerde kız çocuğu ise de erkek çocuğu ise de babanın bile özel bölgelerine dokunmaması gerektiğinin kavratılması gerekiyor çocuğa. Annenin dahi belli yaştan sonra çocuğun özel bölgelerine dokunamayacağı, dokunmaması gerektiğinin çocuğa kavratması gerekiyor. Bizim çocuklarımıza küçük yaştan itibaren vücutlarının onlara ait ve onlara özel olduğunu dışarıdan kimsenin dokunmaması gerektiğini, dokunamayacağını bir doktorun bir hemşirenin bile annenin babanın gözetimi haricinde dokunamayacağını onlara öğretmemiz gerekiyor anne baba olarak.” (Katılımcı-8)

Katılımcı-8, Mahremiyet eğitimi almış bir çocuk ile yaşadığı bir anısını paylaşmış, mahremiyet bilinci özel alan bilici olan çocukların kendilerine dokunulmaması gerektiğini çok iyi bildiklerini ve böyle bir durumla karşılaştıklarında hemen tepki gösterebildiklerini aktarmıştır.

“Yaşadığım bir örneği anlatmak isterim size; yolda yürüyorken sahilde bir çocuk gördüm ben çocukları çok severim sarı saçlı çok güzel bir çocuktu gittim çocuğun saçına dokundum. Onu sevmek istedim, çocuk bana döndü Alman vatandaşıymış galiba Nein Nein! Dedi. Dokunamazsın dedi bana yani şimdi bu çocuk okul çağında bir çocuk değildi, daha önceden bu bilgiyi anne baba tarafından almış bir çocuktu. Annesi babası bu çocuğa şu bilgiyi vermiş senin vücudun sana aittir, başkası dokunamaz bunu görebiliyoruz bu örnekten.” (Katılımcı-8)

Katılımcı-9, Ebeveynlerin istismarın koruyucu önleyici boyutu ile yeterince ilgilenmediklerini okul içerisinde konu ile ilgili düzenlenen seminerlere çok düşük oranlı katılımın olduğunu, velinin sorun yaşamadığı sürece rehberlik servisine gelmediğini, velilerin istismar için dışarıya güvenmiyoruz şeklinde yakınmaları olduğunu fakat kendilerinin çocuğa güvenme ile ilgili eğitimleri de vermediklerini aktarmıştır.

“600 kişi ilkököl ve ortaokul “İyi dokunma-Kötü dokunma” seminerime 40 tane velim geliyor. Sorunun cevabı bence bu. Şunu biliyorum karne günü bütün velilerimi görüyorum okulda hangisi daha önemli diye sormak gereği hissediyorum ama birçoğu zaten ben biliyorum diye gelmiyor. Gelenler zaten geliyor. Veli geliyor diyor ki “Dışarıya güvenemiyorum” ama sen bununla ilgili bir şey yapmıyorsun, çocuğa kendine dair, kendine güvenme ile ilgili şeyleri vermiyorsun bununla ilgili okula geliyor musun hayır sadece problem yaşadığımızda biz rehber öğretmenle konuşuyoruz.” (Katılımcı-9)

Katılımcı-10, Koruyucu önleyici boyutta anne babaların çocuklarını iyi dokunma-kötü dokunma farkını anlatması gerektiği, çocuğa yabancılarla konuşmamasının öğretilmesi gerektiği, çocuğun yalnız bırakılmaması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca ebeveynlerin çocuklarını koruyabilmek adına çevrelerinde ki insanlara karşı dikkatli davranmaları gerektiği, çocuğu yatılı olarak başka bir eve göndermemeleri, rol model davranışlar sergilemeleri ve ev içerisinde karı-koca ilişkilerine dikkat etmeleri, çocuğa özel bölge eğitimi vermeleri ve çocukların internet kullanımlarını kontrol etmeleri olarak belirtmiştir.

“Bu konuda ebeveynler: çocuklarının gelişim düzeylerine uygun olacak şekilde iyi dokunma-kötü dokunmayı öğretmeli, yabancılarla konuşmaması gerektiğini anlatmalı, çocuğu yalnız ve ilgisiz bırakmamalı diyebilirim. Ayrıca ebeveynler: Çocuğu yatılı olarak başka bir eve göndermeyecekler, kendi arkadaşlarına, akrabalarına karşı sonsuz bir güven taşımayacaklar, örnek davranış sergileyecekler, iyi bir model olacaklar çocuklar için, tuvalet, banyo eğitimleri ile tuvalet ve banyo da yalnız kalınacağını buralara girildiğinde kapısının kapatılarak ihtiyaçlarını karşılaması gerektiğini öğretecekler çocuklara. Aile içerisinde karı-koca ilişkisine dikkat edilecek yani; anne babanın cinsel yakınlığını görüp de travma geçiren çok çocuk var, çocukların internet kullanımlarının içeriğini takip edecek, ebeveynler çocuğun özel bölgelerini biliyor ve bunu çocuklara da anlatacaklar, bu konuda şaka yapmayacaklar bunlara dikkat etmeleri gerektiğini söyleyebilirim.” (Katılımcı-10)

Katılımcıların ifadeleri doğrultusunda; ebeveynlerin özellikle okul öncesi süreçte çocuklarına; kendilerini nasıl koruyabileceklerini, kişisel sınırlarını, özel bölgelerini, iyi dokunma-kötü dokunma arasında ki farkı, bedenlerinin kendilerine ait olduğunu ve kendisi izin vermediği sürece kimsenin kendisine dokunamayacağı bilincinin kazandırılmasının gerekli olduğu aktarılmıştır. Anne babaların her an çocuğun yanında olabilmesi mümkün değildir bu sebeple çocuğun ebeveynleri yanında değilken de kendisini nasıl koruyacağını bilmesi gerekir. Çocuğa öğretilen “özel bölge” tanımlaması, cinsel eğitim ve mahremiyet eğitiminde anne babaların çocuklar için rol model olduklarının farkında olarak çocuğun kendileri gözlemleyerek kendisine öğretilenlerin ne şekilde uygulandığını kavrayacağından hareketle ev içi konuşma dili ve mahremiyette dikkatli ve bilcinde eylemlerde bulunmaları önemlidir.

2.6.10. Mahremiyet eğitimi

Bu bölüm katılımcı rehberlik öğretmenlerinin mahremiyet eğitimi konusunda düşünce ve görüşleri doğrultusunda işlenecektir.

Güneş (2013: 22) çocukların kendi bedenlerine yönelecek tehlikelerden korunup kurtulabilmesi için verilecek olan mahremiyet eğitiminin Temel Davranış Refleksi olarak da adlandırılabilirliğini ifade etmiştir. Temel Davranış Refleksi gelişmiş bir çocuğun kendisine yönelecek bir tehlikeden refleks olarak kendisini koruyabileceğini, dışarıdan kendisine yönelen anormal davranışın ne olduğunu anlamlandıramasa bile duygu olarak rahatsız hissedeceğini ve refleks yani tepki göstererek o ortamdan uzaklaşmak isteyerek kendisi koruyacağını belirtmiştir.

Katılımcı-7, Okul içerisinde gerçekleştirdiği eğitim ve seminerlerde çocuklara kendi bedenlerinin kendilerine ait olduğunu, giyinirken veya soyunurken yalnızlık ilkesini, banyoda yalnızlık ilkesini anlattığını belirtmiştir. Bu eğitimler üzerine velilerle de görüşmeler gerçekleştirdiği, velilerin çocuğun bedeni kendisine aittir ilkesini ihlal edebildiklerini çocuğun kıyafetlerinin kalabalık ortamlarda değiştirilebildiği bunun mahremiyet boyutunda sağlıklı bir davranış olmadığını velilere aktardığını ifade etmiştir.

“Seminerlerimde, grup rehberliği yaptığımda velilere ben çocuklarınıza bunları bunları anlatacağım veya anlattım dediğimde onlara artık bedenlerin kendilerine özgü olduğunu anlattığımı söylüyorum. Bunu nasıl yapıyorum mesela; çocuklar hani küçükken anneniz sizi yıkıyordu ya hani artık yıkamak yok, ortaokullu oldunuz, kapınızı örtüp giyineceksiniz, herkesin yanında soyunup giyinmek yok sizin bir odanız olmayabilir benim de yoktu ama mutlaka gizli bir kapı vardır o kapının içerisinde atletinizi çamaşırınızı kıyafetinizi değiştireceksiniz ve kimse olmayacak ve banyoda kimse olamayacak. Veliler bana şunu diyor biz çocuklarımız ne güzel yıkıyorduk ne oldu da yıkayamıyoruz diye soruyorlar. Oh ne güzel amacıma ulaşmışım diyorum. O kadar önemli ki sizin bedeniniz size özeldir bilgisini yerleştirmek çocuğa, sırtı da kirli kalsın o kadar çok şey kazanıyor ki ona anne olarak sırtını nasıl yıkaması gerektiğini anlatsınlar anne olarak bende anlatıyorum çok gülüyorlar ve çocukların benim artık banyoya kimseyi sokmuyorlar. İşte en başta böyle başlıyor kendini korumak vücudunu korumak bunlar ufak şeyler belki ama anneler de bunu yapıyor terledin çocuğum diye üzerini değiştiriyor herkesin yanında. Annelere de bunu anlatıyorum bakın siz bunu herkesin yanında yaparsanız çocuğunuz bedeninin kendisine özel ve ait olmadığını anlayacak terlese bile ufacak bir şey dökülse bile üzerine bunu ikinizin olduğu daha gizli bir yerde kapıyı kilitleyip yapabilirsiniz. “AVM lerin ortasında atlet değiştirilmez!” Anneyi bilinçlendirmek lazım çocuğa anlatmak lazım ikisi bir arada olunca bu iş tam anlamıyla rayına oturuyor.” (Katılımcı-7)

Katılımcı-7, Ebeveynlerin çocuğunu iyi yetiştirme kaygısına sahip olduğu sürece onun bütüncül eğitimine önem verebileceğini, anne babaların öncelikle çocuğun mahremiyet eğitimine önem verebilmesi için bununla ilgili kaygı taşıması gerektiğini belirtmiştir.

“İşte bu sevmekle alakalı, çocuğunu iyi yetiştirmekle ilgili bir kaygıya düşmekle alakalı bir durum. Yani çocuk yetiştirmekle çocuk büyütmek anı şey değil ki. Çocuk büyür zaten ya somun ekmek versen de büyür yani bu çocuk, ama çocuk yetiştirmek öyle değil ona bir şeyler katabilmek lazım.” (Katılımcı-7)

Katılımcı-3, Mahremiyet eğitimi kavramının tam anlamıyla yerleşebilmesi için bütün aileleri ve bütün çocukları kapsayacak şekilde bir eğitim ve bilgilendirmenin yapılması gerektiğini, çocukların çevresinde mahremiyet eğitimi almamış diğer çocuklarla karşılaştığında etkileşim sürecinin olacağını ve durumun mahremiyet eğitimi alan çocuğu da negatif yönlü etkileyeceğini belirtmiştir.

“30 kişilik bir sınıfta 20 tane öğrenci mahremiyet eğitimini çok güzel bir şekilde almış olsun, işte 7 8 kişi idare eder denilebilir düzeyde bu eğitimi almış olsun belki ama orda 2 tane hiçbir şekilde bu hususta eğitim almamış çocuk öbür çocukları kötü etkiliyor. Bütün ailelere aynı anda ulaşabilmek çok önemli bu konuda” (Katılımcı-3)

Katılımcı-1, Ebeveynlerin çocukların gelişim düzeylerine göre mahremiyet eğitimi ile birlikte, cinsel sağlık eğitimi ve cinsel bilgilerin verilmesi konusunda eğitim düzenlediklerini bu konuda ebeveynleri bilinçlendirdiklerini belirtmiştir.

“Velilere mahremiyet eğitimi adı altında geçen ama aslında altında pek çok şeyi barındırması gereken cinsel sağlık eğitiminden, cinsel eğitime, cinsel bilgilerin verilmesine kadar bunların olması gerektiğini anlattığımız ve gelişim düzeylerine göre nasıl anlatmaları gerektiğini de aynı zamanda söylediğimiz bir çalışma oluyor.” (Katılımcı-1)

Katılımcıların ifadeleri doğrultusunda; mahremiyet eğitiminin çocukların gelişim düzeylerine göre cinsel sağlık ve cinsel bilgi eğitimi ile birlikte verilmesi gerektiğini, mahremiyet eğitiminin tam anlamıyla uygulanabilmesi için bütün aile ve bütün çocukların bu konuda bilinçli olması gerektiği, mahremiyet eğitiminden yoksun aile ve çocukların mahremiyet eğitimi olan kişileri negatif yönlü etkileyebileceği ve mahrem algılarına zarar verebileceklerini belirtmişlerdir. Ebeveynlerin çocuğun bedeni kendisine aittir ilkesini ihlal etmeden çocuğun kişisel sınırlarına saygı duyduğunu hissettirerek yetiştirmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Ebeveynlerin çocukta mahremiyet bilincinin oluşması için çocuğa rol model davranışlar sergilemeleri gerektiğini, çocuğun özel bölgelerinin mahrem algısına zarar verecek şekilde dokunulmaması ve öpülmemesi gerektiği, çocuğu susturmadan dinleyebilmeleri gerektiğini, çocuğun ancak dinlenildiğini ve anlaşıldığını bildiği zaman kendisini ifade edebileceği, istismar durumu yaşadığında anne babasına güvendiği sürece bu durumu onlara anlatabileceğini söylenebilir.

Çocuğun özel alan vurgusunu anladığı ve anlamlandırdığı sürece kendi kişisel mahremiyetini koruyabilecektir. Aile içerisinde sosyal ortamlarda ya da internet ortamında da çocuğun mahremiyet algısının korunmasına dikkat edilmesi gereklidir. Sosyal ortamlarda uygunsuz bir davranış ya da durumla karşılaşıldığında anne babalar çocukları ile konuşmaları açıklama yapmalı, uygunsuz duruma sebebiyet veren kişi uyarılmadır benzer şekilde internet ortamında çocuğun eriştiği kanallar kontrol edilmeli uygunsuz içeriğe müdahale edilmelidir.

2.6.11. Okul sosyal hizmeti

Bu bölüm okul sosyal hizmeti konusunda katılımcı rehberlik öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda işlenecektir.

Katılımcı-7, Öğrenci mevcudu 300’den az olan okullarda rehber öğretmenlerin bulunmadığını, mevcudu sayıca çok olan okullarda da var olan rehber öğretmenlerin çocuklar ile yeterince ilgilenme noktasında zaman sıkıntısı yaşadıklarını belirtmiştir. Okulların çocukların yetiştiği, hayatı öğrendiği yer olduğunu düşünen Katılımcı-7; bu bağlamda çocuklara yalnızca programda bulunan derslerin öğretilmesi ile çocukların eksik kalacaklarını düşündüğünü, okullarda kurulacak olan sosyal birimlerin bu eksiklikleri giderebileceğini, bu birimlerde psikolog, sosyal hizmet uzmanı ve sosyolog bulunması gerektiğini ancak bu şekilde çocuk ile bütüncül bir bağ kurulabileceğini ve

çocukların gelişimleri için daha etkin programlar oluşturularak iş ve işlemlerin gerçekleştirilebileceğini aktarmıştır.

“Mevcudu az okullarda rehber öğretmen yok 300 den aşağı veya görevlendirme rehber öğretmenler oluyor bu durumda yani devletin bir çocuğu bile çok kıymetli aslında sadece rehber öğretmenler de olmaması lazım bir “sosyal birim” olması lazım. Sosyolog da olması lazım, sosyal hizmet uzmanı da olması lazım, psikolog da olması lazım, psikolojik danışman da olması lazım yani okullarda. Burası tekli eğitim yapan bir okul 700 tane çocuk gönderiliyor, biz çocukları sabah alıyoruz akşam 4 e kadar burada tutuyoruz. Okullar sadece bilgi öğrenme yeri değil ki, çocuğun büyüdüğü geliştiği yer “Ayakları 35 numarayken alıyoruz 40 numara gönderiyoruz biz bu çocukları liseye” sadece ayakları mı büyüyor bu çocukların kalpleri büyüyor, duyguları büyüyor. Bu anlamda sosyal birimler olması lazım bir ekip olması lazım. Çünkü biz rehberlik öğretmeni olarak her yerde olamıyoruz mesela ben ev ziyareti yapmak istiyorum işte duygusal istismara uğrayan bir çocuk için ama ben okuldan çıkamıyorum ki.” (Katılımcı-7)

Yapılan görüşmelerde katılımcıların ifadeleri doğrultusunda; okulların çocukların en çok zaman geçirdikleri, çocukların birey olarak yetiştiği ve hayatı öğrendikleri yer olduğunu, bu bağlamda çocuğun bütüncül bir şekilde gelişimini tamamlayabilmesi için okul derslerinin dışında uygulanacak eğitim programlarına ve farklı çalışmalara ihtiyaç duyulabileceği ifade edilmiştir. Okul rehber öğretmenlerin bu konuda yeterli sayı ve zamana sahip olmadıkları, kurulacak bir sosyal birim ile bu uygulamaların etkin bir şekilde gerçekleştirilebileceği görüşü mevcuttur.

Okul sosyal hizmeti, okul ortamlarında öğrencilerin okul performansına ve ders başarısına etki eden bireysel ve çevresel faktörlere odaklanarak biyopsikososyal yaklaşım sergiler (Turner, 2005: 331). Okul sosyal hizmeti çocuğun gelişim düzeyi ile ilgili ve ailesi, içinde yaşadığı toplum koşulları nedeniyle karşılaştığı sorunların çözümünde ihtiyaç duyulan hizmet sunumunu sağlamayı hedefleyerek eğitim hayatlarına başarılı bir şekilde devam edebilmesi sağlayan ekip çalışmasına dayalı çalışmalar yürütür. Okul sosyal hizmetinin amacı, öğrencinin ders başarısının artırılması, ailelerin öğrencinin eğitim sürecine dahil edilmesini ve işbirliği gerçekleştirmeyi, öğrencinin bilişsel ve eğitsel performansına göre sunulan eğitim hizmetlerinden en üst düzeyde faydalanabilmesine katkı sağlamaktır.

Okul ortamlarında çalışan sosyal hizmet uzmanları, çeşitli psikososyal ve ekonomik nedenlerle risk altında olan öğrenci ve ailesi için savunuculuk rolü üstlenmek, öğrencileri ve aileleri güçlendirmek, okul ve ev arasındaki iletişimi ve işbirliğini işlevsel duruma getirmek, ailelerin çocuklarının psikososyal gelişim özelliklerini ve eğitim gereksinimlerini anlamasına yardımcı olmak, öğrencinin yaşam koşulları hakkında öğretmenleri bilgilendirmek, risk altındaki çocuklar ve ailelerinin hizmet alabileceği kurumlara gereksinimi olan öğrenci ve ailesini yönlendirmek gibi pek çok görevi vardır (Duyan ve Diğ. 2008: 32).

1983'te Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu'nda, okullarda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin “Okul Sosyal Hizmeti” adı altında psikolog, hekim, rehberlik ve psikolojik danışman ve sosyal hizmet uzmanından kurulu bir ekip tarafından verilmesi yönünde hazırlık yapılması öngörülmüştür (Duman 2000: 49). Ayrıca, 17.04.2001 tarih ve 24376 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanan Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği’nde rehberlik

araştırma merkezlerinde sosyal hizmet uzmanlarının görev almaları ile ilgili bir düzenleme yapılmıştır. Fakat bugüne kadar sosyal hizmet uzmanlarının okul ortamlarında istihdam edilmeleri söz konusu olmamıştır.

Okul ortamındaki sosyal hizmet uzmanları, öğrencilerin biyopsikososyal gelişimlerini etkili bir biçimde desteklemeye yönelik çalışmaları yürütürler. Bunun için sosyal aktiviteler, gelişim programları ve ebeveynlerin çocuklarını uygun biçimde ele alarak yetiştirmeleri için onların psikososyal gereksinimlerine uygun eğitim programları hazırlayarak öğrencilerin okul ortamında daha uyumlu ve başarılı, ailelerin de daha yeterli ve güçlü olmalarını sağlamayı amaçlarlar (Turner 2005: 331; Hare 1988: 418). Okul Sosyal Hizmet Uzmanının görevleri arasında; öğrencinin gereksinimlerini belirlemek ve değerlendirmek, eğitim programları planlamak, öğrenci için hak savunuculuğu yapmak, ihtiyaca yönelik ilgili diğer kurumlar ile işbirliği yapmak ve koordinasyon sağlamak sayılabilir.

Rehberlik ve psikolojik danışma kavramları, modern eğitim sisteminin çok önemli işlevlerini ifade eden terimlerdir. Ülkemizde rehberlik kavramı, 1938’de okul programlarımızda yer almıştır. Bununla beraber, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, daha çok 1950’lerden sonra sıkça konuşulup tartışılmaya başlanmış, özellikle de 1970’ten bu yana “uzman” kişilerce yürütülen ayrı bir “yardım” ve “ihtisas” faaliyeti olarak okul eğitim programlarımızda yer almıştır (Tan 2000: 10, Nazlı 2003: 132-133).

Bu çalışma Kastamonu ve Samsun illerinde halen aktif olarak çalışmakta olan on okul rehber öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Tez savunma jürisi tarafından gerçekleştirilen değerlendirmede Saadet Öğretmen’e çocuk cinsel istismarı konulu hazırlanan bir tez için yer verilmesi gerektiği, bu konuda Saadet Öğretmen’in değerlendirmelerinin de yer alması hakkında görüş belirtilmiş olup Saadet öğretmen ile iletişime geçilmiştir. 17 Mayıs 2014’te İzmir Menderes’te 6 öğrenciye cinsel istismarda bulunan okul müdürünün yargılanmasını sağlayan Saadet Özkan, verdiği mücadeleyle dünyaya örnek olmuş, ABD Dışişleri Bakanlığı’nın Uluslararası Kadınlar Cesaret Ödülü’nü First Lady Melania Trump’ın elinden almıştır.

Saadet Öğretmen rehber öğretmenlerin istismar vakalarını tespit etmedeki ve istismar vakalarına müdahaledeki rolünü:

*“Her ne kadar çocuk ihmali ve istismarı konusunda tüm okul personeli yetkili kişi olarak görülüp yasalarca istismarı bildirme yükümlülüklerine sahip olsalar da bu noktada en önemli görev rehber öğretmenlere düşmekte. Çünkü rehber öğretmenler, çocukların gözünde diğer branş öğretmenlerinden daha farklı bir konumda ve çocuklar sorunlarının çözümünde rehber öğretmene gidilmesi gerektiğinin bilicindeler. Bu nedenle istismar durumlarında çocukların ilk başvurdukları nokta çoğunlukla rehberlik servisleri olmakta. Gözlem ve iletişim yeteneği gelişmiş olan bir rehber öğretmen çocuğun ihtiyacı olan güven duygusunu pekiştirmekte ve buna bağlı olarak çocuk yaşadığı istismarı anlatma gücünü toplayabilmektedir. Bu açıdan baktığımızda rehber öğretmenin istismar vakalarındaki ilk sorumluluğu, **ÇOCUĞUN GÜVEN DUYGUSUNU ZEDELEMEDİR**. Çocuğun söylediklerini yorumlamadan, eleştirmeden, çocuğa ‘emin misin, sen yanlış anlamışsındır, sevmiştir seni vb.’ inanılmadığı hissi verilen cümleler kurmadan dinlemelidir. Çocuğun beyanları doğrultusunda **TUTANAK TUTMASI ve bu TUTANAKLA İHBARDA BULUNMASI** rehber öğretmenin ikinci görevidir. Ne yazık ki bazı öğretmenlerimiz öğrenciyi dinleyip geri göndermektedir. Burada bilinmesi gereken nokta **İSTİSMARI BİLDİRMEK, BİRİNE SUÇ ATMAK DEMEK DEĞİLDİR. BİR DURUMUN SORUŞTURULUP AÇIĞA ÇIKARTILMASINI***

İSTEMEKTİR. Çocuk istismarı yapan saldırgandan korunduğunu bilmek ister ki zaten bu amaçla yardım ister, bu noktada rehber öğretmen bir diğer önemli görevi **ÇOCUĞUN GÜVENLİĞİ AÇISINDAN OKUL İLE İLGİLİ ÖNLEMLERİ ALMAK, GİZLİLİĞİ VE GÜVENLİĞİ SAĞLAMAKTIR.**” şeklinde değerlendirmiştir.”

Saadet Öğretmen çocuk istismarında koruyucu ve önleyici boyutta ebeveynlerin rolünü:

“Bilinçli bir ebeveyn bilinçli, cesur, öz güveni yüksek çocukların yetişmesinin ön koşuludur. O nedenle önce aileler bilinçlenmeli. Günümüzde tüm ebeveynlerin alması gereken eğitimlerin başında Mahremiyet Eğitimi gelmektedir. Çocuklarımıza öncelikle iyi ve kötü dokunuşun ne olduğunu anlatmalıyız. Aile içinde etkili bir iletişim ve güven duygusunun varlığını çocuğa hissettirmeliyiz. Çocuğumuza her şeyini bize anlatabileceği duygusunu vermeliyiz. Bu noktada en önemli olan husus çocukla sağlıklı iletişim kurmaktır. Çocuk, biri ile bir arada olmak istemiyorsa, o kişiden rahatsız oluyorsa, bunun nedenini öğrenmeliyiz. Biri çocuğumuza gereğinden fazla ilgi gösteriyorsa, bu duruma dikkat etmeliyiz. Çocuğun cinsellikle ilgili sorduğu sorulara ayıp, yasak, günah vb cevaplar vermemeliyiz. Çocukla cinsellik hakkında konuşmalı, vücudunun özel yerlerini anlayacağı şekilde ve doğru kelimelerle anlatmalıyız. Bunun için kitaplardan yararlanabiliriz. Bu konuda hazırlanan çok güzel kitaplar ve çizgi filmler var. Çocuğa cinselliği nasıl anlatacağımızı bilmiyorsak bir uzmandan bilgi almalıyız. Ve en önemlisi biri çocuğumuza istemediği bir şekilde dokunursa, hayır demesini, yardım istemesini ve böyle durumları bizimle paylaşmasını öğretmeliyiz. Aile, çocuğun güvenli sığınağıdır, ona bu güven duygusunu aşılamalıyız.” şeklinde yorumlamıştır.

Saadet Öğretmen cinsel istismar niteliği taşıyan davranışları önlemek için neler yapılabileceği konusunda:

“Aile, okul, toplum destekli bir önleme mekanizması oluşturmamız gerekiyor. Bu üç kurumdan birinde sekme olması halinde çocuklar için güvenli alan oluşturmamız çok mümkün olmayacaktır. Bu noktada her üç kurumun da **BİLGİYLE GÜÇLENMESİ** gerekmektedir. Sistematik olarak yapılan ebeveyn eğitimleriyle bilinçli ve duyarlı bir ebeveyn kitlesi oluşturmak, öncelikli olarak anne – babanın cinsel eğitim hakkında doğru bildiği yanlışları düzeltmek, çocukla iletişim ve ebeveyn olma bilinci ile ilgili farkındalıklarını arttırmak evde, ailede çocuğun güvenli alanda olmasını sağlamak açısından önem taşımaktadır. Okulda eğitim sadece öğretmenlere yönelik olmamalı çocukla iletişime geçen okul güvenlik görevlisi de servis şoförü de en az öğretmen kadar çocuktan sorumludur. Dolayısıyla okul eğitimleri okulda bulunan tüm personelleri kapsamalıdır. Ve toplum olarak farkındalık düzeyimiz artmalı, yerel yönetimler bu açıdan ebeveyn – çocuk merkezli platformlar oluşturmalı, içerisinde sosyologların, psikologların, psikolojik danışmanların istihdam edildiği merkezler açarak bu merkezlerde bilinçlendirme, koruma, önleme ve rehabilite çalışmaları yürütmelidir. Toplumsal duyarlılığı ve farkındalığı arttırmanın en etkili yolu bilinçtir. Bilgi güçtür ve çocuklarımızı ne kadar bilinçlendirirsek onları kötü dokunuş karşısında **HAYIR** diyebilmeleri için o kadar güçlendirmiş oluruz.” şeklinde görüş belirtmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmamızda temel amacımız, okul rehberlik öğretmenlerinin çocuk cinsel istismar konusundaki bilgilerini ve deneyimlerini incelemek, cinsel kimlik ve mahremiyet eğitiminde rehberlik öğretmenlerinin rolünü incelemek ve ailelerin çocuklarını istismardan korumak için neler yapabileceklerine dair değerlendirmelerini ortaya koymaktır.

Sağlıklı aile ve okul ortamı, çocuğun ruhsal gelişiminin sağlıklı olmasını sağlamakta, olumlu benlik geliştirmesinde önemli rol oynamakta ve davranışlarını biçimlendirmektedir. Dolayısıyla çocukların sağlıklı gelişim göstermeleri için aile, okul ve yaşadıkları çevrede sürekli takip edilmeleri ve desteklenmeleri gerekmektedir. Okullar, çocukların gelişimlerini takip etmek ve karşılaştıkları sorunları çözmek için onlara ulaşılabilir en önemli toplumsal kurumlar arasındadır. Bu bağlamda okullar sayesinde çocukların takibi ile elde edilen veriler ve problemlerin analizi sonucu elde edilen bilgiler okul rehberlik öğretmenlerinin cinsel istismarı fark edebilmesi, istismar-ihmalin önlenmesinde önemli bir yere sahiptir.

Gerek yapılan literatür taramasından gerekse rehber öğretmenlerin ihmal istismara bakışı ve anne babaların okul öncesi süreçte çocuğa vermesi gereken mahremiyet eğitimi, cinsel kimlik eğitimi ile ilgili bilgi, düşünce ve tutumlarını ortaya çıkarmak için hazırladığımız yarı yapılandırılmış görüşme sorularından ortaya çıkan sonuçları değerlendirerek aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Katılımcılar; 25-44 yaş aralığında, yaş ortalaması 36.5 olan, psikolojik danışmanlık ve rehberlik alanında çalışan bireylerden oluşmaktadır. Katılımcıların 4 tanesi Samsun İlnde ikisi ilkokul ikisi ortaokul düzeyinde çalışmakta olan rehber öğretmenler, 6 tanesi Kastamonu İlnde üçü ilkokul üçü ortaokul düzeyinde çalışmakta olan toplamda 10 okul rehberlik öğretmeninden oluşmaktadır.

Katılımcıların çoğunluğu çocuk istismarı kavramını tanımlarken çocuk istismarının geniş bir kavram olduğunu fiziksel, cinsel ve duygusal olarak üç boyutta ele alınabileceğini belirtmiştir. Katılımcıların bazıları çocuk istismarı kavramının cinsel istismarı çağrıştırdığını, çocuğun bir yetişkin tarafından cinsel istismara maruz bırakılması olarak yorumladıklarını ifade etmişlerdir.

Yapılan görüşmelerde katılımcılar, duygusal istismarın çocuğa duygu boyutunda zarar verdiğini, duygusal istismarın çok sık karşılan bir durum olduğunu bunun duygusal istismarın yok sayılması, farkındalığının olmamasına bağlı olduğunu fakat fiziksel istismara nazaran daha yıkıcı sonuçlarının olabileceğini belirtmişlerdir. Duygusal istismarın önlenmesi için ebeveynlerin ve okullarda öğretmenlerin bu konuda eğitim almaları gerektiği, çocukların yaşadıkları duygusal istismarı fark edebilmeleri ve kendilerini koruyabilmeleri için güçlendirilmesi gerekliliğini aktarmışlardır.

Katılımcılar fiziksel istismarı darp, cebir, dayak olarak yorumlamış fiziksel istismarın fark edilmesi en kolay istismar türü olduğunu çocuğun bedeninde kesik, morluk gibi

göstergelerinin olduğunu aktarmışlardır. Fiziksel istismarın önlenmesi için eğitim programlarına öncelik verdiklerini, bu eğitim programları kapsamında çocukların güçlendirilmesi ailelerin iletişim konusunda bilinçlendirilmesi hedef alındığını, ayrıca eğitim çalışmalarının tek başına yeterli olmayacağını devletin, kurumlar arası iş birliği ile bu konuda politikalar üretmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Yapılan görüşmelerde katılımcılar cinsel istismarı çocuğun isteği dışında izni alınmadan tanıdığı ya da tanımadığı bir yetişkin tarafından cinsel haz için kullanılması olarak tanımlarken, cinsel istismarın önlenmesi için anne babaların cinsel istismarın ne olduğunu tam olarak bilmeleri, çocuklara mahremiyet eğitimi ve cinsel bilgiler verilmesi ile birlikte kendisini nasıl koruyacağını öğretilmesi, başına böyle bir şey geldiği zaman etrafında bunu anlatabileceği güvenebileceği kişilerin olduğu konusunda yeterli güvenin oluşturulmasından bahsetmişlerdir.

Rehber öğretmenleri ile yapılan görüşmelerde rehber öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı hakkında bilgi düzeylerinin yeterli olduğu ve belirli periyotlarla hizmet içi eğitim aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Karakoç (2017), yapmış olduğu araştırmada Van ili İpekyolu, Tuşba ve Edremit ilçelerinde görev yapmakta olan 168 sınıf, 64 matematik, 42 sosyal bilgiler, 59 Türkçe ve 69 rehber öğretmenden bir kesit alınarak bu öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalık düzeyleri incelenmiştir. Veri toplama aracı olarak Sağır (2013) tarafından geliştirilen anket kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %84.8'i (n=342) çocuk ihmal ve istismarıyla ilgili olarak bir eğitim almadıklarını, %73.1'i (n=294) Çocuk Koruma Kanunu hakkında bilgilendirilmediklerini belirtmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusunda lisans döneminde ve sonrasında kapsamlı ve programlı bir eğitime tabi tutulmadıkları aynı zamanda çocuk koruma kanunu hakkında bilgilendirilmedikleri ortaya çıkmıştır. Karaçor (2019)'un yapmış olduğu çalışmada çalışmada rehber öğretmenlerin %44,54'ünün çocuk ihmal ve istismarı konusunda kendini yeterli hissettiği, %8,18'inin kendini yeterli hissetmediği, %47,27'sinde kısmen kendini yeterli hissettiği sonucu çıkmıştır. %61,82'si çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili ilk karşılaşmada ne yapması gerektiği konusunda kendini yeterli hissederken, %10,0'u kendini yeterli hissetmediği, %28,18'inin de kendini kısmen yeterli hissettiği görülmektedir. Bu çalışma, Karakoç (2017)'nin ve Karaçor (2019)'un yapmış olduğu çalışmadan rehber öğretmenlerin farkındalık ve bilgi düzeylerinin farklı olması ile ayrılmaktadır.

Katılımcılar en çok duygusal istismar ile karşılaştıklarını, anne babaların çocuk yetiştirirken doğru bilinen yanlışları sıklıkla yaptıklarını, duygusal istismar uyguladığını fark etmeden çocuğu bu duruma maruz bıraktıklarını ifade etmişlerdir. Nicel olarak duygusal istismarın fazla olma sebebinin fiziksel ve cinsel istismarın aynı zamanda içerisinde duygusal istismarı barındırdığını, duygusal istismara uğrayan çocukların öz benlik algıların düşmesi sebebiyle diğer istismar türlerine de açık hale gelebildiklerini belirtmişlerdir.

Yapılan görüşmelerde katılımcıların çoğunluğu her üç istismar türü içinde sosyoekonomik düzeyin belirleyici bir etkisinin bulunmadığı sosyoekonomik seviyesi yüksek gruplarda istismar olayların daha az görür olabildiğini bu kişilerin istismar

olaylarının üzerini daha kolay kapatabildiklerini belirtmiştir. Bazı katılımcılar sosyoekonomik düzeyin düşüklüğünün fiziksel istismarı artırdığı bunun bireylerin yetiştiği kültürel ortam ile ilgili olduğu, çocuğa şiddet uygulamanın normal karşılanabildiğini, ayrıca yaşanan konutun fiziksel olarak uygun olmamasının cinsel istismarı artırabildiğini aktarmışlardır.

Katılımcıların çoğunluğu; savunmasız, özgüveni düşük, hayır deme becerisi gelişmemiş, parçalanmış ailesi bulunan, ailesinde istismar öyküsü bulunan, ebeveynleri tarafından korunamayan ve ihmal edilen çocukların ihmal istismar durumu için risk grubunda yer aldığını aktarmışlardır.

Yapılan görüşmelerde katılımcılar çoğu istismara maruz kalan çocuklarda; içe kapanma, iletişimsiz, okul başarısında düşüş, çocuğun duygu durumunda aksi yönlü bir değişim görülebildiğini belirtirken, bazı katılımcılar istismara maruz kalan çocuklarda görülebilen bulgular için bir standart olmadığını çocuğun kişilik yapısına göre birbirine zıt durumlar ile istismarı yansıtabildiklerini belirtmişlerdir.

Bu çalışmada rehber öğretmenlerinin çocuk ihmal istismarı ile ilgili çocukta meydana gelebilecek değişim ve durumlar hakkında bilgi sahibi oldukları görülmüştür. Karakoç (2017), yapmış olduğu araştırmada öğretmenlerin fiziksel ve ekonomik istismar ile fiziksel ihmal ve eğitimsel ihmal belirtileri konusunda kendilerini yeterli gördükleri sonucuna ulaşmıştır. Öğretmenler cinsel istismar, duygusal ihmal ve istismar konusunda kendilerini yeterli görüp görmedikleri konusunda ise kararsız kalmışlardır. Bu çalışma Karakoç'un çalışması ile karşılaştırıldığında öğretmenlerin fiziksel ve ekonomik istismarı fark etme konusunda yeterli görmeli ile benzemekte, cinsel ve duygusal istismarı fark etme konusunda kararsız kalması ile ayrılmaktadır.

Katılımcılar çoğu çocukların aile içerisinde yaşadıkları istismarı gizlemeye davranışı gösterdiğini bunun sebebinin ise çocukların korku kültürü içerisinde yetiştirilmelerinin bir sonucu olarak; yaşayacağı belirsizlikten, kendisinin ve ailesinin başına kötü bir şey geleceğinden veya aile içerisinde sevdiği kişileri kaybedeceği düşüncesi ile korku duyması olarak değerlendirmişlerdir. İstismarın aile dışından gerçekleşmesi durumunda da çocukların istismarcılar tarafından kendisinin ya da ailesinin başına daha kötü bir şey gelebileceği ile tehdit edilebildikleri bu sebeple istismarı gizleyebildiklerini, ayrıca çocukların kendileri suçlu hissedebildikleri veya yaşadığı olayı anlattıklarında suçlanabilecekleri düşüncesi ile de istismarı gizleme davranışına yöneldiklerini aktarmışlardır.

Yapılan görüşmeler sonucunda teknolojik gelişmelerin olumlu ve olumsuz yanlarının olduğu, olumlu yönde istismar vakalarının görünürlüğünün artması ile toplumsal farkındalık sağlanabileceği ve istismar vakalarında cezai boyutta yaptırımların artabileceğini belirtilmiş olup daha çok olumsuz yönleri ile karşılaştıkları aktarılmıştır. Katılımcılar kontrolsüz internet erişiminin istismar vakalarını artırdığını, çocukların yaşları itibari ile kandırılmaya çok açık olduklarını ve tanımadığı insanlar ile sosyal platformlardan kolaylıkla iletişime geçebildikleri bunun için özel bir site kullanmalarına da gerek olmadığını oynadığı oyunlar üzerinden de sohbet bölümünde tanımadığı kişilerle konuşabildiklerini belirtmiş ayrıca çocukların internet aracılığı ile özellikle cinsel

anlamda duyduğu merak ettiği konuları çok kolaylıkla araştırabildiğini ve yaşına uygun olmayan görüntü ve paylaşımlara ulaşabildiğini bu durumun çocuğun sağlıklı gelişimine zarar verdiğini ve cinsellik ilgisi artırabildiğini çocukların merak duygusu ile gördükleri görüntü veya videoları denemek isteyebileceklerini ifade etmişlerdir.

Yapılan görüşmelerde katılımcılar rehberlik servisinde istismar vakalarını tespit etme boyutunda yaptıklarını; çocuklara rehberlik servisini tanıtmaları, rehber öğretmenlere güven duymalarını sağlamaları, çocukların iyi tanınması ve çocuklarda meydana gelen değişimlerin fark edilebilmesi için okul içerisinde, derslerde, teneffüslerde dikkatle gözlenmesi gerekliliğini aktarmışlardır. Rehber öğretmenlerin istismar vakalarına müdahalede cinsel istismarın öğrenildiği an bildirim yükümlülüklerinin olduğunu, okul idaresi ile birlikte hazırlanan tutanağın adli mercilere ulaştırıldığını belirtmişlerdir. Kastamonu ilinde Çocuk İzlem Merkezi bulunmaması sebebiyle bu hususta sorunlarla karşılaşabildiklerini okul idarecilerinde ve İl Milli Eğitim Müdürlüğünde bildirim konusunda bir takım aksaklıklar oluşabildiği bu durumun yine rehber öğretmenlerce takip edilmesi, herhangi bir aksaklık durumunda direkt savcılığa vaka bildiriminde bulunma zorunlulukların da olduğunu aktarmışlardır. Yapılan görüşmeler karşılaştırıldığında Çocuk İzlem Merkezinin bulunduğu Samsun ilinde bildirim sürecinin çok daha kolay olduğu cinsel istismar vakası öğrenildiği an ÇİM ile iletişime geçildiği ve tüm adli, kolluk, ifade süreçlerinin bu merkezde gerçekleştirildiği öğrenilmiştir.

2018-2019 eğitim-öğretim yılı içerisinde MEB genel hedeflerine ülke genelinde tüm okullarda yapılması gereken çalışmalar ihmal ve istismar konusunu da eklediği, ihmal ve istismarla ilgili çalışmalar yapılmasının zorunlu hale geldiği söylenebilir. Bu çalışmada rehberlik öğretmenleri çocukların okul sürecinin başlaması ile birlikte çocuklara ihmal ve istismar konusunda eğitimler verdiklerini, dokümanların MEB tarafından gönderildiğini fakat ailelerin de çocuğun okul süreci başlamadan önce çocuklarına ihmal istismardan nasıl kendilerini koruyabileceklerinin öğretilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Yapılan görüşme sürecinde katılımcılar ihmal istismarın koruyucu önleyici boyutu için ebeveynlerin özellikle okul öncesi süreçte çocuklarına; kendilerini nasıl koruyabileceklerini, kişisel sınırlarını, özel bölgelerini, iyi dokunma-kötü dokunma arasında ki farkı, bedenlerinin kendilerine ait olduğunu ve kendisi izin vermediği sürece kimsenin kendisine dokunamayacağını anne babaların dahi özel bölge olarak adlandırılan cinsel organlarına beden temizliği içerisini sağlamak için mahrem algısına zarar vermeden dokunabileceği doktor ve hemşirelerin dahi anne babası gözetiminde olmadan özel bölgelerine bakamayacağı bilincinin kazandırılmasının gerekli olduğu ifade etmişlerdir. Aynı zamanda ebeveynlerin çocukta mahremiyet bilincinin oluşması için çocuğa rol model davranışlar sergilemeleri gerektiğini, çocuğu susturmadan dinleyebilmeleri gerektiğini, çocuğun ancak dinlenildiğini ve anlaşıldığını bildiği zaman kendisini ifade edebileceği, istismar durumu yaşadığında anne babasına güvendiği sürece bu durumu onlara anlatabileceğini, çocukların yalnız bırakılmaması ve ihmal edilmemesinin gerektiğini ifade etmişlerdir. Karaçor (2019)'un rehber öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarına yönelik farkındalık düzeylerinin incelenmesine yönelik yapılan çalışmada rehber öğretmenlerin %83,64'ünün çocuklara yönelik ihmal ve istismar çalışmalarının okul öncesi gruptan başlaması gerektiğini belirtirken, %16,36'sıda ilkökul

kademesinden başlaması gerektiğini belirtmiştir. Gökdeniz (2008)'in ilköğretimde cinsel bilgiler eğitimi konusunda öğretmen ve veli görüşlerine yönelik yapmış olduğu araştırma sonucunda ilköğretimde cinsel bilgiler eğitimi dersinin ayrı bir ders olarak okutulması gerektiği görülmüştür. Öğretmen ve veli görüşlerine göre cinsel bilgiler eğitimi özel eğitim almış uzmanlar tarafından kız ve erkeklere ayrı ortamlarda; 6. sınıftan itibaren verilmelidir. Bu çalışma Karaçor (2019)'un ihmal ve istismar için bilgilendirme ve eğitim çalışmalarının okul öncesi gruptan başlaması gerektiği sonucu ile benzerlik gösterirken, Gökdeniz (2008)'in öğretmenler ve veli görüşlerine göre cinsel bilgiler eğitiminin 6. sınıftan itibaren verilmesi sonucu ile farklılık göstermektedir.

Bu çalışmada rehberlik öğretmenleri okul sürecinin başlaması ile çocuklara ihmal ve istismarı önlemeye yönelik eğitimler verdiklerini, çocuklara kendilerini nasıl korumaları gerektiğini anlattıkları cinsel kimlik ve mahremiyet eğitimine bu bağlamda yer verdikleri ifade edilmiş mahremiyet eğitiminin okul öncesi süreçte ailede başlaması gerektiği yorumuna ulaşılmıştır. Katılımcılar; mahremiyet eğitiminin çocukların gelişim düzeylerine göre cinsel sağlık ve cinsel bilgi eğitimi ile birlikte verilmesi gerektiğini, mahremiyet eğitiminin tam anlamıyla uygulanabilmesi için bütün aile ve bütün çocukların bu konuda bilinçli olması gerektiği, mahremiyet eğitiminden yoksun aile ve çocukların mahremiyet eğitimi olan kişileri negatif yönlü etkileyebileceği ve mahrem algılarına zarar verebileceklerini belirtmişlerdir. Ebeveynlerin çocuğun bedeni kendisine aittir ilkesini ihlal etmeden çocuğun kişisel sınırlarına saygı duyduğunu hissettirerek yetiştirmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Duran (2018)'in çalışmasında kişiliğin temellerinin atıldığı 0-6 yaş çocuklarına mahremiyet değerinin kazandırılması en etkili ve en uygun yol olduğu, çocukların bu yaşlarda kazandığı değerler daha kalıcı ve yapıcı olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Duran (2018)'in çalışmasında ailede temelleri atılan mahremiyet değeri, okullarda ve toplum tarafından da desteklendiği sürece istendik bir mahremiyet eğitimi süreci gerçekleşmiş olacağı değerlendirme yapılmıştır. Çakır (2015)'in 4-6 yaş arası çocuğa sahip 100 anne babaya anket uygulayarak gerçekleştirdiği çalışmada mahremiyet eğitiminin okul öncesi çağda verilmesinin çocuğun kimlik ve kişilik gelişimi açısından önemli olduğu, ankete katılan anne babaların % 23'ü çocuğa 2 yaşından itibaren % 41'i de 4 yaşından itibaren mahremiyet eğitiminin verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Bu çalışma rehberlik öğretmenlerinin çocuklara mahremiyet eğitiminin okul öncesi süreçte ailede başlaması gerektiği sonucu ile Duran (2018) ve Çakır (2015)'in çalışması ile benzerlik göstermektedir.

Yapılan görüşmelerde okulların çocukların en çok zaman geçirdikleri, çocukların birey olarak yetiştiği ve hayatı öğrendikleri yer olduğunu, bu bağlamda çocuğun bütüncül bir şekilde gelişimini tamamlayabilmesi için okul derslerinin dışında uygulanacak eğitim programlarına ve farklı çalışmalara ihtiyaç duyulabileceği ifade edilmiştir. Okul rehber öğretmenlerinin sayılarının az olması ve iş yoğunlukları bulunması sebebiyle bu durum ile yeterince ilgilenemedikleri okullarda kurulacak bir **sosyal birim** ile bu uygulamaların etkin bir şekilde gerçekleşebileceği düşüncesi yer almış olup bu birimlerde; psikolog, sosyal hizmet uzmanı, sosyolog bulunması gerektiği belirtilmiştir.

Yapılan çalışma ve elde edilen bulgular neticesinde aşağıdaki öneriler sunulmuştur;

*Rehberlik öğretmenlerinin öğrencilere ve ebeveynlerine yönelik yaptıkları eğitim ve bilgilendirmeler göz önünde bulundurulduğunda çocuk ihmal ve istismarının tespiti, ortaya çıkarılması ve yapılacak önleyici çalışmalar için kritik bir konuma sahip oldukları göstermektedir. Rehberlik öğretmenlerinin hem üniversite eğitim süreçlerinde hem de çalışma hayatlarında çocuk ihmal istismarı ile ilgili özellikli eğitim çalışmalarına katılmaları, çalışma hayatında hizmet içi eğitimlerle yeterlilikleri artırılmalı bilgileri güçlendirilmelidir.

*Çocuk ihmal ve istismarına daha çok küçük yaşta kendisini koruma beceresi gelişmemiş çocukların maruz kaldığı düşünüldüğünde okul öncesi rehber öğretmen kadrosu ile anaokulunda, kreşlerde, bakım ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışacak psikolojik danışman ve rehberlik öğretmeni bulundurma zorunluluğu getirilmelidir.

*Çocukların ihmal ve istismardan korunması kapsamında öncelikle, tüm çocuklara yönelik erken müdahale ilkesini temel alan koruma programlarının geliştirilmesi hedeflenmelidir. Bu programlar, tüm çocukların ve ailelerinin içinde bulundukları koşulları iyileştirme, yaşam niteliğini artırma, çocuklarda gelişimsel başarısızlığın önlenmesi, çocuk ihmal ve istismarına neden olabilecek risklerin oluşmasını önleme amacını taşımaktadır.

*Rehberlik öğretmenleri çocuğun okul sürecinin başlaması ile birlikte çocuklara bedenlerinin kendisine ait olduğu o izin vermeden kimsenin onun vücuduna dokunamayacağına dair düzenlediği eğitimlerle belirli aralıklarla bu bilgiyi tekrar etmelidir. Anne ve babaları çocuk gelişimi ve ebeveynlik becerileri konusunda eğitmeli, mahremiyet eğitimi ve cinsel kimlik eğitiminin çocukların gelişim düzeylerine göre kişilik özellikleri dikkate alınarak baskı yapılmadan, çocuk üzerinde korku ve tedirginlik yaratmadan öğretilmesi gerektiğini bilmelidir.

*Okullarda sosyal birimler kurulmalı ve bu birimlerde sosyal hizmet uzmanlarına yer verilmeli bu sayede okul ve aile arasında gerekli iş birliğinin sağlanması, bilgilendirme ve rehberlik hizmetinin verilmesi gibi bütüncül bir şekilde çocuğun yüksek yararını gözeterek çalışmalara öncelik verilmelidir.

*Çocuklarda cinsel istismar konusunda koruyucu ve önleyici tedbirlerin ebeveyn ve okul bağlamında ele alınması ve çalışmalar yürütülmesine ek olarak bu konuda görevli kamu kurum ve kuruluşlarının etkin rol alması gerekmektedir.

*Çocuğa mahremiyet eğitimi kapsamında öğretilenler, koyulacak sınır ve kurallar net bir şekilde söylenmelidir. Bu kurallara anne baba ve diğer kardeşler de tüm aile bireyleri uymalıdır. Örneğin anne baba çocuğa “Giyinirken veya soyunurken yalnız olmalısın” diyorsa, kendileri de ev içerisinde bu kurala uymalıdır.

*Çocuğun cinsiyeti ile ilgili ve cinsellikle ilgili sorularına ebeveynlerin doğru cevaplar verebilmesi için kendilerini geliştirmeleri şarttır. Çocuğun cinsellikle ilgili sorularına verilen cevaplarda, ayrıntılara fazla girilmemeli, kısa, anlaşılır ve doğru cevaplar verilmelidir.

*Okul döneminde çocuklarla ve ebeveynlerle çocukların gelişim düzeylerine göre koruyucu önleyici bağlamda ihmal istismar konulu eğitimler verildiği yapılan

görüşmelerde öğrenilmiş olup; okul öncesi dönem çocuklarının okullarında da rehber öğretmenler ya da uzman kişilerce mahremiyet eğitimi de içeren çocuk gelişimi ve eğitimi, anne baba seminerleri gibi faaliyetler düzenlenebilir. Okul öncesi(anaokulu) ve anaokulu öncesinde ebeveynler çocuğunun gelişim dönemlerini ve özelliklerini bildikleri takdirde daha özenli hareket edecek, hangi eğitimleri ne zaman ve nasıl vermesi gerektiği konusunda bilinçli hareket edeceklerdir.

*Çocuk yetiştirmenin bütün basamaklarında olduğu gibi mahremiyet eğitiminin kazandırılmasında da rol model olmak, en etkili yöntemdir. Bu sebeple anne babalar, çocuğun kendisini örnek alacağı bilinciyle hareket edip, davranış ve sözlerine dikkat etmelidirler.

*Çocukların cep telefonları ve tabletler aracılığı ile internet erişimlerinin kolaylaştığı ve kontrolsüz internet kullanımının cinsel istismar vakalarını artıran etkisinin olduğu yapılan görüşmelerce öğrenilmiştir. Yetkili kurumlarca internet kullanımının bireysel hesap girişleri ile sağlanması, denetlenmesi, çocukların ve gençlerin cinsel kimlik gelişimi yaşına uymayan sitelere ve görüntülere erişiminin engellenmesi, anne babaların çocuklarının internet kullanımını düzenli bir şekilde kontrol etmeleri bu hususta koruyucu önleyici bir çalışma olacaktır.

Araştırmacılar İçin Öneriler: Okul rehberlik öğretmenlerinin çocuk cinsel istismar konusundaki bilgilerini ve deneyimlerini incelemek, cinsel kimlik ve mahremiyet eğitiminde rehberlik öğretmenlerinin rolünü incelemek ve ailelerin çocuklarını istismardan korumak için neler yapabileceklerine dair değerlendirmelerini ortaya koymak amacıyla hazırlanan bu çalışma amacına ulaşmıştır. Diğer branş öğretmenleri ve ailelerle yapılacak olan benzer çalışmalar karşılaştırma ve bütüncül değerlendirme imkanı yaratacaktır. Araştırmacıların bu konuya ilgi göstermesi literatüre katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Akgül, E. (2015). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Çalışan Personelin Cinsel İstismar Bildirim Durumları*. (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi İlköğretim Anabilim Dalı. Ankara (33-34).
- Akyüz, E. (2000). *Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi. (555).
- Anlar, B. ve Yalaz K. (2003). Motor-Mental Gelişme ve Denver Testi. *Katkı Pediatri Dergisi*. (25:63–69)
- Aral, N. (1991). *Ailenin Güçlenmesinde Aile Bireylerinin Sorumlulukları, Ailede Ana Baba Tutumları*. Aile Araştırma Kurumu Eğitim Serisi. (39).
- Aral, N. (1998). *Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet*. Bilim Serisi (113). Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yay.
- Arıkan, Ç. (1998). Ailede Çocuğa Yönelik Şiddet. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi*. (Cilt 6, 1-3).
- Arriola, K. R., et. al. (2005). A meta-analysis of the relationship of child sexual abuse to HIV risk behavior among women. *Child abuse & neglect*. 29(6). (725-746).
- Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunması Sözleşmesi (2011, 10 Eylül) *Resmi Gazete Sayısı: 28050*.
- Başkale, H. (2016). *Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenilirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi, 9 (1), 23-28.
- Bayraktar, M. F. (2010). *Aile ve Eğiti*. İstanbul: ISAV Tartışmalı İlmî Toplantılar Dizisi. Ensar Neşriyat Ticaret A.Ş.
- Berg, B. L. ve Lune, H. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Berhman, R.E., Kliegman, R.M. (2002). *Nelson Essentials of Pediatrics*, (Çev. Ed.: Tuzcu M. 4.nd Edition). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi. (38-42).
- Bozbeyoğlu, A. Ç., v.d. (2009). *Türkiye’de Ensest Sorununu Anlamak*. (s. 14, 63) Nüfus Bilim Derneği ve Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu. Ankara: Damla Yay.
- Bulut, I. (1985). Adölesan Evlilikleri. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi*. (3 (1-2): (53-65).
- Bulut, S. (2007). Çocuk Cinsel İstismarı Hakkında Bir Derleme. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. Cilt:3 Sayı:28
- Büyüköztürk, S., K. Çakmak, Ö. E. Akgün, S. Karadeniz ve F. Demirel. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (12. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yay.
- Çakır, S. (2015). *4-6 Yaş Aralığındaki Çocuklara Mahremiyet Eğitimi Verilmesinde Din Eğitiminin Rolü (Sivas Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sivas.
- Çalışır, D. (2011). *Cinsel Eğitim Çocukluktan Ergenliğe*. İstanbul: Profil Yay.

Carson, C. (2006). *Understanding and managing sexual behaviour problems in school settings*. In M. Erooga & H. Masson (Eds.), *Children and young people who sexually abuse others: Current development and practice responses* (pp. 51– 64).

Ceylan, A., O. Tuncer, M. Melek, C. Akgün, F. Gülmehmet ve O. Erden. (2009). Van Bölgesindeki Çocuklarda Cinsel İstismar. *Van Tıp Dergisi*. (16: 131-134).

Cinsel Sağlık Bilgileri Eğitimi Öğretmen El Kitabı. (2000). İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı: İstanbul.

Creswell, J. W. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi İle İlgili İhtiyari Protokol (2002, 28 :Haziran) *Resmi Gazete Sayısı: 24799*.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (1994, 11 Aralık) *Resmi Gazete Sayısı: 22138*.

Duman, N. (2000). *Ankara liselerinde çeteye katılma potansiyeli olan öğrenci grupları ve okul sosyal hizmeti*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı. Ankara.

Duran, H.E. (2018). *Değerler Eğitimi Bağlamında Mahremiyet Eğitimi*. Yüksek Lisans Tezi. T.C. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Samsun.

Duyan, V., G. Duyan, Ç. Gökçearslan, E. Çiftçi, Ç. Sevin, E. Erbay, ve M. İkizoğlu (2008). *Lisede okuyan öğrencilerin yalnızlık durumlarına etki eden değişkenlerin incelenmesi*. Eğitim ve Bilim. 33, 28-41.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO). (2012). World health statistics. WHO.

Ekşi, A. (1999) *Ben Hasta Değilim, Çocuk Sağlığı ve Hastalıklarının Psikososyal Yönü*. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi (531-540).

Engel, B. (1991). *Partners in Recovery: How Mates, Lovers, and Other Survivors Can Learn to Support and Cope with Adult Survivors of Childhood Sexual Abuse*. Los Angeles: Lowell House.

Erden, M. ve Y. Akman. (2008). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Arkadaş Yay.

Erdoğan, A. (2010). Pedofili: klinik özellikleri, nedenleri ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 2(2). (132-160).

Friedman, M. S., et. al. (2011) A meta-analysis of disparities in childhood sexual abuse, parental physical abuse, and peer victimization among sexual minority and sexual nonminority individuals. *American journal of public health*. 101(8). (1481-1494).

Göçgeldi, E., Tüzün, H., Türker, T., Şimşek, I. (2007). Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Anne Ve Babaların Çocuklara Cinsel Eğitim Konusundaki Yaklaşımlarının İncelenmesi. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*. 16(3). Ankara.

Gödeniz, Ş. (2008). *İlköğretimde Cinsel Bilgiler Eğitimi Konusunda Öğretmen ve Veli görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. T.C. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bursa.

Gökten, E. S. (2011). 2009-2011 Yılları Arasında Bir Devlet Hastanesinde Çocuk Psikiyatrisi Polikliniğine Yönlendirilen Adli Olgular. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*. 18 (2). (105-116).

- Gölbaşı, Z. (2002). *Adölesan Kızlara Yönelik Okula Dayalı Üreme Sağlığı Eğitim Programının Etkinliği*. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Görker, I., Aygölü, F., Demir, N. (2000) Çocuğa Zarar Verici Davranışta Bulunma, 3 Olgu Sunumu. *Çocuk Forumu Dergisi*. 3(2): (32-35).
- Görak, G., v.d. (1999). 1. *İstanbul Çocuk Kurultayı Araştırmalar Kitabı*. İstanbul: İstanbul Çocukları Vakfı Yay. (411-423)
- Guest, G., Namey, E. E., & Mitchell, M. L. (2012). *Collecting qualitative data: A field manual for applied research*. Sage publications.
- Güler, N., Uzun, S., Boztaş, Z., Aydoğan, S., (2002). Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/ihmal davranışı ve bunu etkileyen faktörler. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*. 24 (3). (128-134).
- Güler, N., Uzun, S., Boztaş, Z., Aydoğan, S., (2002). Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/ihmal davranışı ve bunu etkileyen faktörler. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*. 24 (3). (128-134).
- Güneş, A. (2013). *Mehremiyet Eğitimi*. İstanbul: Selis Yay.
- Hare, I. (1988). *School social work and effective schools*. Urban Education: 22, 413 - 428.
- Kansu, M. (2012). *Çocuk istismarı ve ihmali üzerine bir derleme*. (54).
- Karaçor, Ö. (2019). *Rehber Öğretmenlerin Çocuk İhmal Ve İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi (Tarsus İlçesi Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Karakoç, F. (2018). *Öğretmenlerin Çocuk İhmal Ve İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Van.
- Karan, A. (2001) *Acil Tıp El Kitabı*. Ankara: Güneş Kitap Evi. (477-479).
- Kavaklı, A., H. Pek, N. Bahcecik. (1999). *Hırpalanmış Çocuk Sendromu*. Çocuk Hastalığı Hemşireliği, Düzeltilmiş 2. Baskı (Eds A Kavaklı), İstanbul: Yüce Yay.
- Karen, L. E., Corano, R., Ryan, W. G., Schuster, A. M. (2005). Work site-Based Parenting Programs To Promote Healthy Adolescent Sexual Development: A Qualitative Study Of Feasibility And Potential Impact. *Perspectives On Sexual And Reproductive Health*, 37(2). (62-69).
- Kempe, C. H. (1978). Sexual abuse, another hidden pediatric problem. *Pediatrics*. 62(3). (382-389).
- Kentler, H. (2008). *Çocuğuma Nasıl Cinsel Eğitim Verebilirim?* (Çev.: Gülderen Pamir). İstanbul: Turkuaz Yay.
- Keskin, G. ve O. Çam. (2005). Çocuk cinsel istismarına psikodinamik hemşirelik yaklaşımı. *Yeni Symposium*. 43 (3). (118-125).
- Kılıç, A. (2004). Çocuk İhmali ve İstismarı. *Klinik Çocuk Forumu*. 4(2). (35-40).
- Kocatürk, D. (2002). *Öğretmenlerin Cinsel Eğitim Alanında Hizmet İçi Eğitim İhtiyaçları Ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

Kötü Şartlardaki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Önlemler Sözleşmesi (2001,27 Haziran) *Resmi Gazete Sayısı: 24445*.

Kulaksızoğlu, A. (1998). *Ergenlik psikolojisi*. İstanbul: Remzi Yay.

Kurtay, D., S. Özkök, Y. Barlık, M.Yatağan, A. Kurtay, E. Akman. (2004).*Çocuk İhmal ve İstismarına Multidisipliner Yaklaşım*. Aydın:T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu.

Kükner, S.,K. Vicdan, T. Dabakoğlu, G. Keles, T. Ergin, O. Gökmen. (1993). Adölesanlarda Cinsel Eğitim Düzeyi.*Jinekoloji ve Obstetrik Dergisi*.(7). İstanbul.

Küntay, E, G. Erginsoy. (2001). Sirkeci'deki Kartpostallardan İnternet'te Cinsel Sunumlara: Çocuk Yaşta Kız Çocukların Cinselliklerinin Sömürülmesi Olgusunun Toplumsal Boyutlardaki Dönüşümü Bilişim Toplumuna Gidisin Psikolojik, Sosyolojik ve Hukuksal Etkileri.*Türkiye Bilisim Derneği Yayınları*. (89-98).

Küntay, E. (2010). *Bedene Şiddet-Özbenlik Değerlendirmeleri Toplumbilimsel Bir Analiz: Kadın ve Bedeni* (Y. İnce, A. Kar, Düz.). (17-35). İstanbul: Ayrıntı Yay.

Neyzi, O. ve R. Bundak. (2010). Büyüme - Gelişme ve Bozuklukları. Olcay, N. ve T. Ertuğrul (Ed.). *Pediyatri Kitabı içinde*(1). (89-111).

Neyzi, O., H.Günöz , A. Furman, R. Bundak, G. Gökçay, F. Darendeliler, F. Baş. (2008). Türk çocuklarında vücut ağırlığı, boy uzunluğu, baş çevresi ve vücut kitle indeksi referans değerleri. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*. (51).(1-14).

Ovayolu, N., Ö. Uçan, S. Serindağ, S. (2007). Çocuklarda Cinsel İstismar ve Etkileri. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*. 2(4). (13-22).

Özcebe, H. (2007). *Cinsel Sağlık Eğitimi*. 5. Uluslar Arası Üreme Sağlığı ve Aile Planlanması Kongre Kitabı.

Özkara, E.,v.d. (2011). Çocuklara Yönelik Cinsel İstismarın Yasal Boyutunun Türkiye ve Diğer Ülkeler İle Karşılaştırılması. *Adli Tıp Dergisi*. 25(1).(11-24).

Öztürk, M. (2011). *Çocuk ihmali ve istismarı, çocuk hakları açısından çocuk ihmali ve istismarı anne baba ve öğretmenler için el kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yay. (20-21).

Phippen, A. (2012).*Sexting: an exploration of practices, attitudesandinfluences*, , NSPCC and UK Safer Internet Centre, London. (pp. 17)

Polat, O. (2000). *Çocukta Cinsel İstismar*. İstanbul: Adli Tıp Dergisi Yay. (207-231).

Polat, O. (2006) *Cinsel İstismar Rehberi*. İstanbul: Forart Matbaa. (10-70).

Polat, O. (2007). *Tüm boyutlarıyla çocuk istismarı I tanınlar*. Ankara: Seçkin Yay. (59, 95-99, 216-218, 333-337).

Poroy, A. (2005). *Türkiye'de Cinsellik*. İstanbul: 1.Basım, Alfa Yay.

Punch, K. F. (2014). *Sosyal araştırmalara giriş*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Runyan, D.,Corrine, W., Ikeda, R. (2002). Child AbuseandNeglectByParentsandotherCaregivers, In: World report on violenceandhealth. Krug, E.G.,Dahlberg, L.L., Mercy, J.A. (eds). WorldHealthOrganization, Geneva. (57-86).

- Sağır, M. ve A. Gözler. (2013). Sınıf öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik görüşleri ve farkındalık düzeyleri. *Türkiye Sosyal Politika ve Çalışma Hayatı Araştırmaları Dergisi*. 3(5).(68-102).
- Şahin, F. Ve M.A. Taşar. (2012). Cinsel istismar ve ensest. *Türk Pediatri Arşivi Dergisi* (47). (159-164).
- Saygılı, S. ve S. Gönenli. (2008). Aynı Ailede Görülen Çoklu Ensest.*Düşünen Adam*. 21(1-4). (32-37).
- Senemoğlu, N. (2007). *Gelişim Öğrenme Ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Gönül Yay.
- Sezgin, B. (1998). *Adolesan üreme sağlığı*. Sağlıkta Strateji (Haziran). (18).
- Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol (2003, 4 Şubat). *Resmi Gazete Sayısı: 25014*.
- Sibert J.R., Payne E.H., Kemp A.M., Barber M., Rolfe K., Morgan R.J., Lyons R.A., Butler I. (2002). The incidence of severe physical child abuse in Wales. *Child Abuse and Neglect*, 26(12). (1207).
- Tan, H. (2000). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Teori ve Uygulama*. İstanbul: Öğretmen Kitapları Dizisi. 3. Baskı. MEB.
- Taner, Y. ve B. Gökler. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi*. (35). (82-86).
- Tarhan, N. (2012). *Güzel İnsan Modeli*. İstanbul: Timaş Yay. (140).
- Tarhan, N. (2012). *Sen Ben ve Çocuklarımız*. İstanbul: Timaş Yay.
- Taşçı, A. İ. (2010). *Cinsel Eğitim*. İstanbul: İz Yay. (26).
- Tirali, R. E., Y. Oğuz ve S.S. Soydan. (2014). Çocuk istismarı ve ihmalinin oral bulguları. *Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi*. (9). (154-157).
- Topbaş, M. (2004). İnsanlığın büyük ayıbı: çocuk istismarı. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*. 3 (4). (76-82).
- Topçu, S. (2009). *Silinmeyen izler*. Ankara: Phoenix Yay. (32-34).
- Topuzoğlu, A. Y. (2004). *Çocuk Hakları, Mağdur Çocukların Hukusal Konumu içinde*. İstanbul Barosu Yay. (15-21).
- Turner, F.J. (2005). *Encyclopedia of Canadian Social Work*. Waterloo, ON, CAN: Wilfrid Laurier University Press.
- Tuzcuoğlu, N. ve S. Tuzcuoğlu. (2004). *Çocuğun Cinsel Eğitimi*. İstanbul: Morpa Kültür Yay. (14).
- Tuzcuoğlu, N. ve S. Tuzcuoğlu. (2003). *Çocuğun Cinsel Eğitimi "Anne Ben Nasıl Doğdum"*. İstanbul: Morpa Kültür Yay. Ağustos. 1. Baskı.
- Uğur, Ç., Ö. Şireli, Z. Esenkaya, H. Yaylalı, N. Saday Duman, B. Gül, B. Kılıç. (2012). Cinsel istismar mağdurlarının psikiyatrik değerlendirilmesi ve izlemi: son dört yıllık deneyim. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*. 19 (2). (81-86).

Varol, N. (2013). *Cinsel İstismar Suçlarında Ebeveyn Kabul/Reddi (Baba) Ve Çocukluk Dönemi Kararlarının İşlenen Suça Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı. İstanbul. (6).

Yağmur, F.,v.d. (2008). Çocukların Cinsel İstismarı. *Çocuk Dergisi*. 8(2).(77-80).

Yavuzer, H. (2008). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitapevi. (110).

Yenibaş, R. ve A. Şirin. (2007). *Ailede çocuğun istismarı ve umutsuzluk*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. (1)

Yıldırım, A. ve H. Şimşek. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Seçkin Yay.

Yıldız, F. (1990) *Ortaokul Öğrencilerinin Anne-Babalarının Cinsellik Ve Cinsel Eğitim Konusundaki Tutum Davranış ve Beklentileri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Yılmaz, G., N. İşiten, Ü. Ertan ve A. Öner. (2003). Bir çocuk istismarı vakası. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*. (46).(295-298).

Yılmaz, E. (2013) Çocuk İstismarının Önlenmesinde Kullanılan Programlar Ve Özellikleri. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 16(4). (257).

Yiğit, R. (2008). Çocukların Cinsel İstismarı ve Ensest. *Internet Türk Tıp Dergisi*. 1(3).(90-100).

Yücel, H. (2007). *Çocuğa Yönelik İstismar ve İhmal, Riskli Davranışlar Gösteren Çocuk ve Ergenler, Alanda Çalışanlar İçin Bilgiler*. İstanbul: Yeniden Sağlık Ve Eğitim Derneği. (178).

Zeytinoğlu, S. (1991). *Sağlık, sosyal hizmet ve hukuk alanlarında çalışanların Türkiye’de çocuk istismarı ve ihmali sorunu ile ilgili görüşleri*. Ankara: Gözde Repro Ofset. (147-161).

Walsh, C., et. al. (2002) The relationship between parental psychiatric disorder and child physical and sexualabuse: Findings from the Ontario Health Supplement. *Child Abuse&Neglect*.26(1).(11-22).

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5271.pdf>. Erişim tarihi: 03 Mart 2019.

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf>. Erişim tarihi: 08 Mart 2019.

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4721.pdf>. Erişim tarihi: 09 Mart 2019.

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4857.pdf>. Erişim tarihi: 09 Mart 2019.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=%C3%87OCUK. Erişim tarihi: 07 Mayıs 2017.

http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uamevzuat/birlesmismilletler.pdf. Erişim tarihi: 07 Mayıs 2017.

<http://www.gonuldergisi.com/cocuklarda-mahremiyet-egitimi-egitimci-sedat-ertekin.html>. Erişim tarihi: 03 Kasım 2018.

<http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs239/en/>. Erişim tarihi: 08 Eylül 2013.

<http://tuikapp.tuik.gov.tr/demografiapp/evlenme.zul>. Erişim tarihi: 30 Kasım 2013.

<http://www.hips.hacettepe.edu.tr/pdf/TKAA2008-AnaRapor.pdf>. Erişim tarihi: 19 Eylül 2013.

<http://www.adlisicil.adalet.gov.tr>. Erişim tarihi: 20 Eylül 2013.

<http://doczz.biz.tr/doc/180240/%C3%A7ocuklarda-cinsel-i%CC%87stismarr>. Erişim tarihi: 08 Aralık 2018.

https://www.who.int/violence_injury_prevention/resources/publications/en/guidelines_chap7.pdf. Erişim tarihi: 05 Aralık 2018.

http://whqlibdoc.who.int/publications/2006/9241594365_eng.pdf. Erişim tarihi: 05 Aralık 2018.

https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2018.pdf Erişim tarihi: 12 Ocak 2019.

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf> Erişim tarihi: 12 Ocak 2019.

EK-1: ARAŞTIRMA İZİN YAZISI

	T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI Temel Eğitim Genel Müdürlüğü
Sayı : 70297673-605.01-E.8756464	03.05.2019
Konu : Araştırma Uygulama İzin Talebi	
Sayın Feyza ÜNAL; Sağlık Bakanlığı Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezi Hastanesi Sosyal Hizmet Birimi	
İlgi: a) Feyza ÜNAL'ın 17/03/2019 tarihli ve 7802108 sayılı tez öneri dilekçesi b) Millî Eğitim Bakanlığının 22/08/2017 tarihli ve 2017/25 sayılı Genelgesi	
Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet 157203009 okul numaralı tezli yüksek lisans tezi öğrencisi olduğunuz ilgi (a) dilekçenizde belirtilmektedir. Kastamonu ve Samsun illerinde merkeze bağlı bulunan ilköğretim ve ortaokul düzeyinde çalışmakta olan 10 okul rehberlik öğretmenini kapsayacak şekilde oluşturulduğu, 11/04/2019-11/06/2019 tarihleri arasında okul rehberlik öğretmenlerinin, "çocuk ihmal ve istismarında koruyucu önleyici boyutta mahremiyet eğitimi ve cinsel kimlik eğitimi" konulu görüşlerini almak için öğretmenlerle yapılacak yüz yüze görüşmeler planlandığı, yapılacak olan çalışma için hazırlanan görüşme soruları, araştırma amaç ve yöntem bilgisi, yeğite katılımcı görüşme formu, 201903084221915741 numaralı başvuru dilekçeniz ve ekleri Genel Müdürlüğümüzce oluşturulan Araştırma İzin Komisyon tarafından incelenmiştir.	
Yapılan inceleme sonucunda:	
Söz konusu araştırmanın; eğitim ve öğretimi aksatmayacak şekilde gönüllülük esasına dayalı olarak uygulanması, uygulamalarda sadece yazımız ekinde gönderilen mühürlü anketin kullanılması ve elde edilen kişisel verilerin (doğum yeri. vb) gizliliği hususuna dikkat edilmesi, ekte yer alan mühürlü anketteki sorular olmasına dikkat edilerek; sonucunda elde edilen raporun, basılı ve dijital ortamda Genel Müdürlüğümüze teslim edilmesi kaydıyla Genel Müdürlüğümüze bağlı ortaokullarda yürütülmesi uygun bulunmuştur.	
Bilgilerinizi ve gereğini arz/rica ederim.	
Dr. Cem GENÇOĞLU Bakan a. Genel Müdür	
Ekler:	BELGENİN ASLI ELEKTRONİK İMZALIDIR
1-İlgi (a) yazı ve ekleri	
2-Mühürlü Anket (2 sayfa)	
DAĞITIM:	
Atatürk Blv. 06648 Kızılay/ANKARA	Ayrıntılı bilgi için: M.AKARSUŞef
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr	Tel: (0 312) 413 13 31
e-posta: adsoyad@meb.gov.tr	Faks: (0 312) 417 71 08
Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. https://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden 06de-1f8d-3c5b-a724-9a1d kodu ile teyit edilebilir.	

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
TEMEL EĞİTİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ'NE

İlgi: a) 12/02/2019 tarihinde ve 5177909 sayıda işlem gören tez önerisi dilekçem
b) 70297673-605.01-E. 7001171 sayılı Tez önerisi konulu yazınız

Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet 157203009 okul numaralı tezli yüksek lisans öğrencisiyim. Hazırlamakta olduğum yüksek lisans tezim Kastamonu ve Samsun İli merkeze bağlı bulunan ilkokul ve ortaokul düzeyinde çalışmakta olan 10 okul rehber öğretmenini kapsayacak şekilde oluşturulmuştur. 11/04/2019-11/06/2019 tarihleri arasında okul rehber öğretmenlerinin, çocuk ihmal ve istismarında koruyucu önleyici boyutta mahremiyet eğitimi ve cinsel kimlik eğitimi hakkında görüşlerini almak için öğretmenlerle yapılacak yüz yüze görüşmeler planlanmıştır. Yapılacak olan çalışma için hazırlanan görüşme soruları, araştırma amaç ve yöntem bilgisi, katılımcı görüşme formu, 201903084221915741 numaralı başvuru numaralı dilekçem hazırlanarak; çalışma için düzenlenen enstitü karar örneği ve öğrenci belgesi ile birlikte ilgi(b) sayılı yazınız doğrultusunda düzenlemeler yapılarak ekte sunulmuştur.

Gereğini bilginize arz ederim.

Adres: Aktekke Mahallesi Safalan Caddesi Bakımevi Sokak

NO:2/B / KASTAMONU

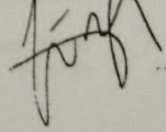
Sağlık Bakanlığı Rehabilitasyon Merkezi Hastanesi/ Sosyal Hizmet Birimi

İletişim: 0542 427 86 94

Mail: fyzunl@hotmail.com

Feyza ÜNAL

11/04/2019

EK: 11 sf

EK-2: KATILIMCI GÖRÜŞME FORMU

Görüşme Tarihi: (11/04/2019-11/06/2019 tarihlerinde katılımcının görüşmeyi kabul ettiği tarih yazılacaktır)

Görüşme Saati: (Katılımcının görüşme günü için belirttiği saat yazılacaktır)

Görüşme yeri: (Katılımcının görüşme yeri için belirttiği görüşme şartlarına uygun yer bilgisi yazılacaktır)

Sayın Katılımcımız,

Katılacağınız bu çalışma, “Çocuk Cinsel İstismarında Koruyucu Bir Model: Cinsel Kimlik Eğitimi- Mahremiyet Eğitimi” adıyla, Feyza ÜNAL tarafından 11/04/2019-11/06/2019 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Öğretmenler, aile dışında çocukla uzun süreli ve yakın iletişim kuran ilk profesyoneller olmaları nedeniyle istismarın tanınması ve durdurulması açısından çok önemlidirler. Bu çalışmanın amacı, okul rehber öğretmenlerinin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki bilgilerini ve bu deneyimlerini incelemek ve çocuk cinsel istismarı konusunda korucu önleyici bir model ortaya koymaktır.

Araştırmanın Nedeni: Tez çalışması

Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler): Kastamonu ve Samsun İli merkeze bağlı bulunan ilkokul ve ortaokul düzeyinde çalışmakta olan on okul rehber öğretmenini kapsayacak şekilde oluşturulmuştur.

Araştırma Uygulaması: Görüşme

Araştırma, veri toplama araçları, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve insan hakları alanındaki uluslararası sözleşmeler başta olmak üzere 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Hakkındaki Kanun ile yürürlükte olan tüm yasal düzenlemeler ve politika belgelerine uygun olarak yapılacaktır.

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve okul/kurum yönetiminin izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çalışmada sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Veriler sadece araştırmada kullanılacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır. Uygulamalar, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakabilirsiniz. Katılımı onaylamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

“Kişisel bilgilerin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi. Bu koşullarda söz konusu araştırmaya, kendi isteğimle hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.” Araştırmacı: Feyza ÜNAL / Danışman: Doç. Dr. Recep ÇELİK
İletişim: 0542 427 86 94 Mail: fyzunl@hotmail.com

EK-3: GÖRÜŞME SORULARI

1. Size göre “Çocuk istismarı” ne demektir?
2. Size göre duygusal istismar niteliği taşıyan davranışlar nelerdir?
3. Size göre duygusal istismarı önlemek için neler yapılabilir?
4. Size göre Fiziksel istismar niteliği taşıyan davranışlar nelerdir?
5. Size göre Fiziksel istismarı önlemek için neler yapılabilir?
6. Size göre cinsel istismar niteliği taşıyan davranışlar nelerdir?
7. Size göre cinsel istismar niteliği taşıyan davranışları önlemek için neler yapılabilir?
8. Meslek hayatınızda en çok karşılaştığınız istismar türü hangisidir?
9. Size göre okul rehberlik öğretmenlerinin çocuk istismarı vakalarını tespit etmedeki rolü nedir?
10. Size göre okul rehberlik öğretmenlerinin çocuk istismarı vakalarında müdahaledeki rolü nedir?
11. İstismara maruz kalan çocuklarda görülebilen bulgular sizce genel olarak nelerdir?
12. Size göre çocuklar yaşadıkları istismarı gizleme davranışı gösteriyor mu? Cevap evet ise sizce bunun sebepleri nelerdir?
13. Sizce çocuk istismarında teknolojinin yeri nedir? (Sosyal medya kullanımı, Kontrolsüz internet erişimi ve TV programları üzerinden değerlendiriniz)
14. Size göre çocuk istismarlarında sosyoekonomik durumun etkisi nedir?
15. Sizce çocuk cinsel istismarında koruyucu önleyici model bağlamında ebeveynler neler yapabilir?
16. Sizin çocuk ihmal ve istismarında risk grubu olarak değerlendirdiğiniz bir profil var mı?

ÖZGEÇMİŞ

Feyza ÜNAL, 1992 yılında Taşköprü’de doğdu. İlköğretim, ortaöğretim ve lise öğrenimini Taşköprü’de tamamladı. 2015 yılında Yalova Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümünden mezun oldu. 2015 yılında Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Bölümünde Yüksek Lisans eğitimine başladı. 2015-2018 yılları arasında İstanbul Sultanbeyli Devlet Hastanesinde Sosyal Çalışmacı olarak görev yaptı. 2018 yılında tayin olduğu Kastamonu Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezinde mesleğini yapmaya devam etmektedir.

